

Helsinška povelja

Glasilo
Helsinškog
odбора za
ljudska prava
u Srbiji

broj 149-150 • mart-april 2011 • godina XVI

Regionalni izazovi

- Kreativniji pristup Evrope prema Zapadnom Balkanu
- Nema normalizacije bez demokratizacije
- Etnička paradigma i etika odgovornosti
- Lobisti za raspad
- Nacionalistički radikali uvijek daleko od stvarnosti

i još:

O Eliti

- Simptom zvani Ćosić
- SANU, ukratko

Zapostavljanje opasnosti

- Evropski marš
- Ko će se suprotstaviti novom fašizmu

Sadržaj

Umesto uvodnika

Kreativiji pristup Evrope prema
Zapadnom Balkanu 3

Piše: **Sonja Biserko**

Regionalni izazovi

Nema normalizacije
bez demokratizacije..... 5

Piše: **Vladimir Gligorov**

Etnička paradigma i etika
odgovornosti..... 7

Piše: **Nikola Samardžić**

Lobisti za raspad 12

Piše: **Snežana Čongradin i MaTja Stojanović**

Nacionalistički radikali
uvijek daleko od stvarnosti..... 14

Piše: **Davor Gjenero**

Tranziciona pravda

Aveti grbavičke ratne prošlosti..... 18

piše: **Irena Antić**

Brže do pravde ili nesporazuma.... 21

Piše: **Bojana Oprijan Ilić**

Politika i pravo

Montaža uravnilovke zločina 23

Piše: **Tamara Kaliterna**

SNS i vlast

Politički kabare 25

Piše: **Nastasja Radović**

Sandžak

Okretanje "novog lista" 27

Piše: **Safeta Biševac**

Popis stanovništva

Crkva i država na istom zadatku... 30

Piše: **Vojislava Vignjević**

O eliti

Simptom zvani Ćosić..... 31

Piše: **Zoran Janić**

SANU, ukratko 32

Piše: **Srdan Jovanović Maldoran**

Zapostavljanje opasnosti

Evropski marš..... 34

Piše: **Boško Jakšić**

Ko će se suprotstaviti
novom fašizmu 35

Piše: **Olivera Milosavljević**

Reciklaža istorije

O prećutkivanju, laži i suzama 38

Slobodanka Ast

Kratak šibenski zapis

Mutne misli savremenika zla..... 41

Piše: **Bora Ćosić**

Vojska Srbije

Medalje „časti i poštenja“..... 42

Piše: **Stipe Sikavca**

Priznanje Sonji Biserko

Zahvalnost humanisti i pravedniku 44

Rusija

Putinjugend 46

Piše: **Petar Popović**

Povelja na licu mesta

Kikinda: vreme bez sećanja 48

Piše: **Gordana Perunović Fijat**

In memoriam

Vera Marković 50

Živorad Kovačević..... 51

Umesto eseja

„Umrećete sami“ 52

Piše: **Nenad Daković**

Sport i propaganda

Mali vernici Velike Subote 53

Piše: **Ivan Mrden**

Iz osmanske baštine

Efendi(ja)..... 55

Piše: **Olga Zirojević**

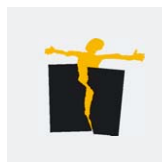
Naša pošta

Osnovna prepreka napretku Bosne je Dejton..... 56

Piše: **Rade Vukosav**

Osvrt na članak: „Beograd nije kočničar regiona“..... 58

Piše: **Sead Hadžović**

Helsinška povelja – glasilo Helsinškog odbora
za ljudska prava u Srbiji, ISSN 1451-6195
adresa: *Rige od Fere 20, Beograd;*
tel. 011/3032-408; fax. 2639-437;
e-mail: *povelja@eunet.rs*
Internet izdanje: *http://www.helsinki.org.rs*

Uređivački odbor: *Sonja Biserko, Latinka Perović, Seška Stanajlović,
Olivera Milosavljević, Izabela Kisić;* Glavni urednik: *Seška Stanajlović;*

Oblikovanje i slog: *Ivan Hrašovec;* Štampa: *Zagorac, Beograd*

DEN NORSKE
HILSINKIFORSKOMITTE

Ovaj dvobroj Helsinške povelje štampan je
zahvaljujući pomoći Norveškog helsinškog komiteta

PIŠE: SONJA BISERKO

Kreativiji pristup Evrope prema Zapadnom Balkanu

U svom angažmanu u region, Evropska unija došla do tačke kad je potreban novi pristup zemljama koje godinama nastoje da ispune kriterijume za sticanje kandidatata za članstvo.

Zašto smatram da je taj novi pristup od kardinalnog značaja za napredak celog regiona i njegove odnose sa Unijom?

Pre svega zato što su mnoge teme - saradnja u oblastima sloboda, bezbednosti, pravosuđa i integracije građana - vrlo bitne u razmatranju procesa integracije Zapadnog Balkana u Evropsku uniju.

Međutim, za pravu predstavu o ovim temama treba imati i potpuno jasnu predstavu o aktuelnoj situaciji u regionu. Ta je situacija, nažalost, zabrinjavajuća, jer u nekim zemljama regiona još uvek nisu stvorene elementarne pretpostavke za istinsku demokratsku konsolidaciju i, time, istinsku normalizaciju odnosa sa susedima.

Kakvo je stanje u ovom trenutku?

Bosna i Hercegovina je blokirana unutrašnjom krizom na koju presudno utiče politika zvaničnog Beograda. Makedonija još uvek nema snage za otvaranje ozbiljnog dijaloga sa Grčkom. Problem odnosa dveju zemalja - koji sputava identitet Makedonije kao države - urušava poziciju Makedonije u odnosu na EU, ali i na region.

Slično je i sa Kosovom. Savetodavno mišljenje Međunarodnoga suda pravde u Hagu je potvrdilo legalnost kosovske nezavisnosti, ali nije promenilo odnos Srbije prema Kosovu. Izveštaj Dika Martija o trgovini ljudskim organima zadao je težak udarac kredibilitetu kosovske države.

Crnogorcima se još uvek ne priznaje identitet, ali se Crna Gora ipak sve više demokratski konsoliduje i

situacija u toj zemlji je bolja nego u nekim drugim. Crna Gora se sigurnim koracima kreće ka NATO i EU, i to brže od Srbije.

Treba imati u vidu da je ovde reč o dva paralelna procesa. O procesu državne konsolidacije i procesu tranzicije novih država u višepartijski demokratski sistem i tržišnu privredu. Oba se procesa odvijaju sporo, isuviše sporo.

Prvi proces je u nekim zemljama, kako sam već naznačila, vrlo fragilan i opterećen etničkim tenzijama.

Što se tiče demokratske tranzicije, prevagu još uvek odnose autoritativne prirode društava, premda su u njima formalno uspostavljeni višepartijski sistemi. Mnogo toga što je postignuto u prošlosti napušta se u ime „novih vrednosti“, dok se antikomunizam koristi kao paravan za promociju arhaičnih nacionalnih ideologija. Sve u svemu, uspostavljanje istinskog sistema demokratskih vrednosti, političkog pluralizma i slobodnog tržišta nailazi na žestoke otpore.

Među najvećim preprekama suštinskom napretku regiona jeste odnos Srbije prema susedima i, posebno, njena stalna pretenzija da u njima ostvaruje dominantan uticaj. Time politika zvaničnog Beograda sputava demokratsku konsolidaciju njegovih suseda, uspostavljanje zaista produktivne regionalne saradnje i brže kretanje regiona ka Evropskoj uniji i NATO.

Dve decenije nakon raspada SFRJ aktuelni politički lideri Srbije još ne razumeju suštinski značaj regionalne saradnje u kontekstu evropskih perspektiva. To nerazumevanje usporava rešavanje otvorenih pitanja među zemljama regiona, i to uprkos intenzivnim

regionalnim kontaktima, uključujući i one na najvišem nivou.

U Beogradu još uvek prevladava mišljenje da "granice u regionu još nisu konačne". To posebno pogađa Bosnu i Hercegovinu, jer zvanična politika Beograda tamo potstiče i podržava status quo, ali i secesionističku politiku rukovodstva srpskog entiteta. U suštini, Beograd istrajava na Miloševićevom regionalnom projektu, ali ga danas sprovodi „drugim sredstvima“.

Srbija je takođe, jedina zemlja u regionu koja se još nije opredelila u pogledu vlastite budućnosti. Još nije odlučila da li je njena budućnost u Evropi ili na takozvanom Istoku. Srpska pozicija je još uvek „negde između“.

Osim toga neka nedavna zbivanja izazvala su veliku zabrinutost u regionu. Ona ilustruju neiskrenost srpske politike prema regionu i ambicije Srbije da utiče na unutrašnje situacije u suverenim državama.

Bez obzira na izvestan napredak ostvaren u saradnji tužilaštava za ratne zločine u regionu, nedavno otvaranje slučajeva Ejupa Ganića, Ilije Jurišića, Tomislava Purde, Jove Divjaka i, posebno "žute kuće", razlog su za veliku zabrinutost. Očigledno je da Beograd i dalje nastoji da reinterpretira istoriju ratova devedesetih, jer su sve ove situacije provocirali JNA i srpske snage.

Drugo se odnosi na predstojeći popis stanovništva u Srbiji i regionu. Na delu je nova strategija, a to je očuvanje i jačanje odnosa između matice i takozvane dijaspor, i matične države i Srba u regionu. U tom se kontekstu Crna Gora i dalje percipira kao privremena tvorevina.

U celini, nažalost, u regionu je poslednjih godina zabeležen trend političke i ekonomske regresije. Svakako, da je, što se ekonomske situacije tiče, region pogodila i globalna ekonomska i finansijska kriza.

No, ipak, unutrašnji problemi u svakoj pojedinačnoj zemlji regiona i politika Beograda osnovni su uzroci blokade i stagnacije društava u regionu.

Tačno, mnogo toga se promenilo zahvaljujući naporima Evropske unije i njenoj politici uslovljavanja. Ali, Zapadni Balkan nije iskoristio svoje potencijale, jer se našao u klopci ili blokadi, kako regresivnih i neodgovornih politika i svojih političkih elita, tako i sveprisutne korupcije. Sve je očiglednije da region nema kapacitet, političku volju, političku odgovornost i političku kulturu,

koje od njega očekuju evropska agenda, standardi i kriterijumi.

Upravo zbog toga neophodan je sasvim novi pristup regionu, što podrazumeva i da angažman EU bude mnogo intenzivniji i direktniji, a strategija kreativnija.

Znam da je mnogo lakše reći nego uraditi. Pa, ipak, jedini način da se preokrenu sadašnji negativni trendovi jeste, da sve zemlje u regionu što pre dobiju status kandidata za članstvo u EU. Uslovljavanjima uglavnom treba izložiti one koji opstruiraju reforme na domaćem i regionalnom planu.

Isto tako, i to posebno kada je reč o Bosni i Hercegovini, članstvo u NATO je vitalno za bezbednost i stabilnost, ali i za stavljanje tačke na pitanje granica i državnosti u regionu.

Na kraju - a imajući u vidu spomenute teme - treba imati u vidu da agende političkih elita i građana regiona nisu nužno podudarne. U stvari, status kandidata podudara se sa željama većine stanovništva zemalja Zapadnog Balkana, pritisnutih ogromnim ekonomskim i socijalnim problemima.

I to ne samo zbog predpristupnih fondova, mada oni jesu važni. Status kandidata bi ohrabrio građane da preuzmu odgovornost u rešavanju svojih najvećih problema. Predpristupni fondovi i status kandidata, zajedno, mogu biti od pomoći da se spreči novi talas socijalne radikalizacije.

Istovremeno, veoma je važno svakom građaninu regiona približiti evropske ideje, koncepte i vrednosti. To nije lako, jer i sama Evropa, između ostalog, sada preispituje neke svoje koncepte.

Ali se u svemu tome uvek mora insistirati da pravna država, poštovanje ljudskih prava i demokratski pluralizam konačno postanu sastavni delovi svih ovih društava.

Konačno, važno je da Balkan počne da se oseća delom samo jedne evropske porodice i da, u svojim okvirima, region i pojedinačne zemlje, kao i sami građani počnu da tragaju - ako ne za najboljim, onda za najoptimalnijim - rešenjima za osvaženje svojih vitalnih interesa.

Izlaganje na skupu „Evropski parlamentarci - Zapadni Balkan“, u Briselu, 13. aprila 2011

Nema normalizacije bez demokratizacije

PIŠE: VLADIMIR GLIGOROV

Problem je u tome što Srbija ne može da igra ulogu koju nacionalisti od nje očekuju. Ova su očekivanja formirana u trenutku kada se ocenilo da Jugoslavija nije u srpskom interesu. Od tada sve do sada očekivanja da će Srbija moći da pružme odgovornost za sve Srbe i za sve srpske zemlje usklađuju se sa stvarnim mogućnostima države Srbije. U tom kontekstu je potrebno posmatrati trenutne pregovore sa predstavnicima kosovskih vlasti i predstojeće razgovore i pregovore o Bosni i Hercegovini. Srbija jednostavno ne može da preuzme odgovornost za ostvarenje ambicija onih koji bi da Kosovo vrate pod njen suverenitet ili da joj pripoje Republiku Srpsku.

Neki za to krive Ameriku ili Evropsku uniju, jer računaju da će javnost uvek biti spremna da prihvati objašnjenje da je sve plod strane zavere i domaćih izdajnika. Mada se međunarodne okolnosti ne mogu zanemariti, ključno je pitanje, ipak, da li postoji spremnost da se određene obaveze preuzmu i pod kojim uslovima? Na primer, krajem osamdesetih godina prošloga veka, postojalo je uverenje da je Jugoslavija prepreka da Srbija ima punu suverenost nad Kosovom. Kao i da Srbi ostvare suverenost u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, to jest na delovima teritorija tih republika. Pokazalo se, međutim, da je to bila zabluda. Ustvari, nije bilo ni spremnosti niti sposobnosti da se zemlja proširi i uključi sve te teritorije.

To se odnosi i na Kosovo, bez obzira što je uspostavljena kontrola nad teritorijom. To je, tekoreći, vojna strana suverenosti. Politička, pak, podrazumeva određen, gotovo ugovorni, odnos između stanovništva i vlasti, koji se označava pojmom legitimnosti. Čak i ako su vlast i pravo prošireni na određenu teritoriju i na stanovništvo, ostaje problem sposobnosti i spremnosti da se obezbedi politička podrška građana, da se uspostavi nešto nalik na društveni

ugovor između svih relevantnih političkih subjekata. Devedestih godina prošloga veka, uspostavljena je vojna kontrola nad Kosovom, dakle nad teritorijom, ali ne i potrebni društveni ugovor sa stanovništvom, zbog čega je izostalo političko rešenje, to jest nije stečena legitimnost srpske vlasti na Kosovu, ako se tome uopšte težilo.

U cilju postizanja političkog sporazuma vođeni su kontinuirani razgovori, uglavnom diplomatski, a potom, pre i posle oružanog sukoba, i serija pregovora između srpskih vlasti i predstavnika Kosova. Da će doći do sukoba nije bilo teško predvideti, jer vojna kontrola neke teritorije ili vodi političkom sporazumu ili novim sukobima, budući da nedostatak političke legitimnosti održava sukob oko teritorija. Ova razlika između vojnog i političkog rešenja, odnosno između kontrole teritorija i legitime vlasti, od značaja je samo zato što omogućava da se razume karakter spora između srpske vlasti i kosovskog stanovništva, koji je bio karakterističan i za različite pregovaračke pozicije dveju strana, onda kada su vođeni progovori. Srpska je strana insistirala na kontroli teritorije, a kosovska na političkom sporazumu, koji je podrazumevao osamostaljenje kosovske države.

Pregovori koji se sada vode su prvi koji za cilj imaju normalizaciju odnosa. Bez obzira na to što se dve strane ne slažu oko suverenosti kosovske države, pregovori se vode tako kao da je reč o dve suverene države. Ovo zato što se podrazumeva da će dogovori koji se postignu biti ugovorne prirode i da će odgovornost za njihovo sprovođenje biti na dvema stranama koje pregovaraju. Ovo se može smatrati sadržajem normalizacije. Kada se, na primer, postigne dogovor o tome kako će se cariniti roba, nadležnosti će biti jasno određene i za sprovođenje sporazuma će nadležnosti svake od strana biti jasno određene. Drugačije rečeno, strane su suverene da

sklapaju sporazume i da preuzimaju obaveze da ih sprovede. Time se odnosi normalizuju, što će reći da ne postoji sukob oko sposobnosti da se sklapaju dogovori i spremnosti da se oni primenjuju.

Normalizacija je teško izvodljiva dok postoji teritorijalni spor. Zbog toga, ovi pregovori bi mogli da se suoče sa problemima zbog spora oko toga ko je nadležan na severu Kosova. Načelno rešenje jeste da je reč o autonomnoj oblasti, koja ima nadležnost koje priznaju i Srbija i Kosovo. Kako sada stoje stvari, ne postoji izričita spremnost Srbije da prihvati to rešenje. Zapravo, javnost očekuje, a ta se očekivanja podgrevaju i od strane srpskih vlasti, da će doći do podele Kosova, u kom bi slučaju severni deo bio pripojen Srbiji. Nije, međutim, jasno da li su sagledane sve eventualne posledice tog rešenja i da li na osnovu toga postoji spremnost da se one prihvate.

U toj se stvari srpska strana suočava sa dilemom da li da predloži podelu Kosova pre nego što se odnosi počnu normalizovati ili prećutno odustati od tih teritorijalnih pretenzija kroz proces normalizovanja odnosa, dakle kroz dogovore o nizu konkretnih rešenja oko razgraničavanja nadležnosti između Srbije i Kosova. Ova dilema proističe iz činjenice što srpske vlasti, a i srpska javnost, nisu spremni da preuzmu obaveze koje bi podela teritorija nosila, a nisu ni spremni da tu nespremnost učine javnom. Zbog toga, proces normalizacije teče sporo, a opet ishod ne može biti drugačiji nego uspostavljanje međudržavnih odnosa između Srbije i Kosova u postojećim granicama. Ovo je politika ili strategija koja je karakterisala ponašanje srpskih vlasti u čitavom procesu raspada Jugoslavije i postepene normalizacije odnosa sa novonastalim državama. Sličan razvoj bi trebalo očekivati i u slučaju Bosne i Hercegovine, jer Srbija nije ni spremna niti sposobna da preuzme odgovornost za Republiku Srpsku.

Ovi se pregovori razlikuju od onih koji su im prethodili i po tome što je posrednik u njima Evropska unija, a nije međunarodna zajednica u jednoj ili drugoj verziji. Ovo posredovanje omogućava da

se sporna pitanja sagledaju u kontekstu evropskih integracija. Da bi se videlo šta to znači, imalo bi smisla razmisliti o situaciji u kojoj Evropske unije ne bi bilo, te bi u rešavanju sporova na Balkanu učestvovala pojedine evropske i neevropske države. Ustvari, to je bilo stanje stvari u vreme raspada Jugoslavije, dakle u poslednjoj deceniji prošloga veka. Sličnu cenu onoj koja je tada plaćena, sada Srbija više ne bi mogla da podnese. Usled toga, potpuno su neumesne sve kritike koje se upućuju Evropskoj uniji. Isto tako, potpuno su neumesne i sve one kritike srpskim vlastima i strankama koje ističu da bi rešenje trebalo tražiti u jačanju vojne sile. Povoljna vojna rešenja nisu pronađena u vreme raspada Jugoslavije, a sada su izgledi gori nego što su bili tada.

Tako posmatrano, posredovanje Evropske unije ne samo da otvara mogućnost normalizacije odnosa između različitih država ili državnica na Balkanu, već lišava potrebe Srbiju da preuzima obaveze i odgovornost za koje nije spremna i sposobna. To nije, naravno, dovoljno. Kao što se vidi u Bosni i Hercegovini, ukoliko se zemlja ne demokratizuje, normalizacija je teško ostvariva i nije stabilna. Zbog toga, potrebna je i dosledna demokratizacija balkanskih država, jer se onda jasno vide, čak i ako ne posreduje Evropska unija, prednosti normalizacije.

Etnička paradigma i etika odgovornosti

PIŠE: NIKOLA SAMARDŽIĆ

Proglašenje nezavisnosti Kosova Srbija je dočekala u skladu s dnevnim potrebama svojih monopola i monopolista: političkih, ekonomskih, klerikalnih i bezbednosnih. Nezavisnost Kosova je tek u poslednjoj deceniji postala tabu srpske javne i čaršijske politike. Tome je doprinela NATO intervencija 1999. Intervencija je bila usredsređena na poluge režimske represije koje su se koristile i protiv srpske opozicije, i zaustavila vojno i policijsko nasilje, uključujući pokušaj masovnog proterivanja Albanaca, i potkopala osnove srpskog režima koji je pao naredne godine. Ali je, isto tako, na srpskoj strani proizvela čitavu političku ideologiju, više smišljenu nego reaktivnu, smeštenu u zvaničnu propagandu, usredsređenu protiv ulaska Srbije u NATO, koja bi podrazumevala dubinsku reformu bezbednosnih struktura,

i pretresanje svake pojedinačne uloge u ratnoj agresiji, ubistvima, etničkom čišćenju i pljački. Ta ideologija je održavala zvaničan i nezvaničan kurs šovinizma, antievropeizma i putinizma. Prećutkivanjem njenih stvarnih pobuda, NATO intervencijom se nastavilo manipulirati i nakon 2000, podsećanjem na suviše ljudske žrtve i uništavanje infrastrukture, na greške čiju cenu plaćaju svi aktivni i pasivni učesnici, uključujući srpsku političku kulturu, NATO, i same kosovske Albance.

Jedan od tragičnih odgovora na najavu obnove tradicionalne represivne srpske politike, koja je nastupila nakon ubistva premijera Đinđića i formiranjem prve vlade Vojislava Koštunice, bila je albanska pobuna iz 2004, koja je u svemu bila odraz stvarnih ili izmišljenih pobuda. U svakom slučaju, o izvesnom putu kosovskih Albanaca u

IZMEĐU PROŠLOSI I BUDUĆNOSTI

Piše: Bashkim Hisari

Proteklih meseca Kosovo je prošlo kroz težak period, kada su na proveri bili snaga i efikasnost delovanja njenih struktura i institucija. Beskrajni nesporedni izmeđi političkih partija i međusobno nepoštavanje, karakterisali su politički život države koju je dosad priznalo 75 zemalja članica UN i koja očekuje nova priznanja i integraciju u EU. Takva atmosfera bacila je senku i na započeti kosovsko-srpski dijalog koji se održava u Briselu.

U dosadašnja tri kruga dijaloga sa Srbijom, kosovska delegacija je nastojala da bude kreativna, ali i što manje popustljiva, kako bi izbegla kritike domaće javnosti i bila proglašena za izdajničku. Kosovo je u razgovore ušlo sa narušenim imidžom zemlje, bez političke sigurnosti, privrednom stagnacijom i socijalnom bedom. Samo nekoliko dana pre početka razgovora nije imalo stabilnu Vladu i ostale institucije sistema. Parlament je bio raspušten, a zemlja bez izabranog predsednika. Celokupnu političku atmosferu pred sam početak dijaloga opteretio je i izveštaj Dika Martija, specijalnog izvestioca Saveta Evrope (SE), po kome su bivši komandanti Oslobođilačke vojske Kosova (OVK)

odigrali ključnu ulogu u kriminalnim aktivnostima u regionu tokom protekle decenije. Takođe, i neregularnosti i izborne manipulacije tokom vanrednih parlamentarnih izbora i izbora predsednika zemlje. Kosovska delegacija nije bila dovoljno pripremljena, još uvek nema tačno utvrđenu strategiju i agendu, niti unutrašnji konsenzus. U delegaciji nema predstavnika lokalnih Srba. Tek uoči početka dijaloga, vlada je za šefa pregovaračkog tima Kosova imenovala Editu Tahiri. O dijalogu nije bilo valjanog dogovora između političkih partija, a razgovori između Prištine i Beograda počeli su bez odobrenja Skupštine.

Kompromis postignut početkom aprila ove godine između lidera vladajućih koalicionih partnera Demokratske partije Kosova (DPK) i Alijanse za novo Kosovo (ANK) sa liderom najveće opozicione partije Demokratskog saveza Kosova (DSK), da za predsednika kandiduju general-majora kosovske Policije Atifetu Jahjagu bio je važan dokaz njihove spremnosti da se prevaziđe kriza koja je nastala zbog neustavnog izbora Bedžeta Pacolija za predsednika i predstavlja početak konstruktivne saradnje na dobrobit svih građana. Atifete Jahjaga izabrana je za predsednicu Kosova kao prva žena na čelu države. Za nju je glasalo 80 od 100

nezavisnost od Jugoslavije i Srbije, otvorenije se i racionalnije govorilo pod utiskom brutalnog gušenja albanskih demonstracija iz 1981, ili tokom devedesetih kad se nagađalo o podeli Bosne. Isto tako je već decenijama jasno da kosovski Albanci ne žele da ostanu u bilo kakvom državnom okviru bilo koje jugoslovenske zajednice, najodgovorniji političari na albanskoj ili srpskoj strani su, u najboljem slučaju, spekulirali oko mogućnosti uspostavljanja konfederativnih odnosa, i takođe je bilo izvesno da kosovske Albance mogu zadržati i odvratiti snažna represija ili pokušaj masovnog proterivanja koji se, između ostalog, odigrao 1999, u što je imala neposredan uvid čitaja svetska javnost.

Upravo rukovođena iskustvima otpora zvaničnoj Srbiji samih kosovskih Albanaca, srpska vlast je, sa svojim neformalnim strukturama, nakon 1999, uspeła da sačuva, i razvije sistem paralelnih institucija nezavisnih od Prištine. Logika Miloševićevog zločinačkog poduhvata sačuvana je upravo u separatističkim tvorevinama u Bosni i na Kosovu koje su izdržale test vremena i pritisaka, a jednako su postale odraz etničke nacionalističke realnosti i organske moći evropskih institucija. Takve odluke i razvoj

događaja, srpska javnost gotovo je plebiscitarno prihvatila, u najboljem slučaju u smislu odgovora na nacionalne separatizme „svih drugih“ koji su se, sa srpske strane, optuživali za nasilan raspad Jugoslavije. Proglašenjem kosovske nezavisnosti 2008, i odlukama većine članica UN, SAD i značajnih suseda Srbije, uključujući Crnu Goru, Beograd je i formalno ostao bez ikakvih ingerencija nad Prištinom. Ali je i Priština ostavljena bez stvarne vlasti na severu Kosova. Taoc takvog razvoja događaja ostali su Srbi u kosovskim enklavama, Albanci na jugu Srbije i njihove neznatne manjine u srpskim gradovima. I ponovo je učinjena neizvesnom sutrašnjica dobrosusedskih odnosa, etničke trpeljivosti, možda i, u daljoj budućnosti, smanjenja etničkih razlika asimilacije.

Kosovsko pitanje zaustavilo je integraciju Srbije u EU i NATO, dopuštajući razvoj antiamerikanizma, antievropeizma, putinizma, klerikalizma i uličnog huliganskog banditizma. Zaustavljajući sopstveni razvoj, Srbija je izolovala i zaustavila Kosovo. Više od etničkih i kulturnih razlika, koje su u XXI veku sve manje smislene, Srbija i Kosovo se razlikuju samo po stupnju siromaštva, predrasuda i samoće.

prisutnih poslanika u kosovskom parlamentu koji ima 120 mesta. Druga kandidatkinja Suzan Novobrdali iz Alijanse za novo Kosovo dobila je 10 glasova. Protiv su bili samo predstavnici Pokreta „Vetëvendosje“ (Samopredeljenje) koji su saopštili da ne žele da glasaju za kandidaturu proizašlu iz nagodbe nekoliko političkih partija, a nije po volji naroda. „Vetëvendosje“ se protiv i dijaloga između Kosova i Srbije.

Nakon polaganja zakletve, 36-godišnja Jahjaga, obraćajući se poslanicima u nekoliko navrata na srpskom i engleskom jeziku, rekla je da je jedan od njenih prioriteta uspešan završetak dijaloga između Kosova i Srbije i obećala da će rešenja dijaloga biti „evropska...“

„U ovom procesu naše dve zemlje bile su prinuđene da dele prošlost. Biće prinuđene da dele i budućnost. Pošto ne možemo promeniti prošlost mi ćemo izgraditi budućnost, učeći se na greškama prošlosti. Dijalog će imati uspeha. Nakon njegovog okončanja regionu će se vratiti mir i stabilnost“, kazala je Jahjaga.

Odmah posle postignutog sporazum političkih subjekata i konsenzualnog izbora predsednika Kosova, EU je uputila čestitke, ukazujući na potrebu nastavka dijaloga sa Beogradom. Međutim, većina Kosovara više bi volela da im čestitke stignu u formi ukidanja viza, potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i za predaju aplikacije za članstvo u EU. Mnogi su skeptični

i ne veruju da će takve „čestitke“ stići čak i posle okončanja dijaloga.

Dolazak Atifete Jahjage na čelo Kosova trebalo bi da stavi tačku na „predsedničku krizu“, odloži vanredne kosovske parlamentarne izbore i omogući promenu Ustava, kako bi njenog naslednika građani direktno birali. Jahjagin izbor trebalo bi da predstavlja pozitivan signal za političke partije da konstruktivno deluju i pokažu veću spremnost za saradnju sa Vladom i novom predsednicom, a time odigraju i pozitivnu ulogu u nastavku dijaloga, kako bi došlo do pomaka u korist svi građana. Međutim, unutrašnja politička kriza praćena raznim negativnim izveštajima i javnim debatama u međunarodnim krugovima po kojima na Kosovu kohabituju organizovani kriminal i politika, izolovali su domaću političku elitu unutar granice zemlje. Sa takvim statusom dovodi se u opasnost ne samo međunarodni položaj, već i državotvornost, kao i uspeh dijaloga sa Beogradom

Treća runda dijaloga između Kosova i Srbije završena je 15. aprila. Do sada se razgovaralo o katastrofama, telekomunikacijama, predsedavanju CEFTI i izgledu carinskih pečata, električnoj energiji, matičnim knjigama i veoma teškom i kompleksnom pitanju slobodi kretanja, koje sadrži i pitanja registarskih tablica, ličnih karata, pasoša i vozačkih dozvola. Iako se očekivalo

Pokretanjem „tehničkog dijaloga“ Prištine i Beograda tek su odškrinuta vrata razuma i političke komunikacije za koju je najvažnije da bude racionalna i dobronamerna. Sama karakterizacija toga procesa ukazuje na obostrano potcenjivanje zdravog razuma kad se najvažnija životna pitanja ne smatraju političkim niti suštinskim, i prilagođavaju najprizemnijim dnevno-političkim interesima. Kao da statutarne pitanja, velikodržavna, velikonacionalna, u XXI veku nisu relikv prošlosti, i gotovo irelevantna u svetlu konkretnih potreba stvarnih, živih ljudi, ekonomskih, kulturnih, obrazovnih. U tom smislu je pokretanje dijaloga, za koje su zaslužni pritisci Brisela i Vašingtona, dok je očigledno neraspoloženje Moskve, a opstrukcije zasad gotovo uvek delotvorne, ukazalo je na jednu zanimljivu okolnost: da su odluke koje ne odgovaraju balkanskim zvaničnicima, u ovom slučaju Prištini i Beogradu, zapravo veoma korisne za društveni razvoj i dugoročnu perspektivu. Da Priština i Beograd upravljaju, vladaju samo manipulisanim, fabrikovanim emocijama, umesto da su javni servis građana i njihovih potreba i interesa. Drugim rečima, pristajanjem na dijalog, Priština je priznala da je nezavisnost Kosova nedovršen i u

važnim segmentima sporan proces, i da se demokratizacija kosovskog društva, izgradnja etničkog poverenja i saradnja sa susedima ne odvijaju u skladu sa savremenim evropskim standardima. Isto tako, Beograd je, postavljanjem visokog činovnika profesionalne diplomatije poslova za šefa pregovaračkog tima, odnose s Prištinom smestio u domen spoljne politike. U ovom trenutku, za kosovske albanske nacionaliste je „pobeda“ samo ishod koji vodi srpskom priznanju kosovske nezavisnosti i suvereniteta na celoj teritoriji Kosova. Za zvanične srpske nacionaliste „pobeda“ je zaustavljanje lanca priznanja kosovske nezavisnosti, održanja i eventualni dalji razvoj paralelnih srpskih institucija na severu Kosova, i zadržavanje Kosova u stanju fizičke i institucionalne izolacije. Prednost Beograda, koja bi se razumela u smislu interesa nove generacije miloševićevske nomenklature koja je isključivo upravljala svim oblicima zvaničnih i nezvaničnih odnosa s Kosovom, od Svičanovića i Čovića do Stefanovića, u ovom trenutku je „tehnički“, a ne „politički“ karakter pregovaračke pozicije i samog pregovaračkog tima, dok je Priština pregovore podigla na najviši državni nivo.

da će se postići neki sporazum, nije došlo do nekog konkretnog rezultata, sem što je konstatovano da je postignut napredak i da su razgovori vođeni u pozitivnoj i konstruktivnoj atmosferi. To je pre svega, posledica činjenice da obe strane imaju sasvim oprečne stavove i što se razgovori odvijaju po sistemu dane. Nedostaje politička volja da se dođe do konkretnih rezultata na terenu, da se potpiše neki protokol o saradnji, zbog čega se stiče i utisak da se dijalog odvija reda radi i samo zbog pritiska Brisela.

Šef srpskog pregovaračkog tima Borislav Stefanović ističe da će se razgovori voditi i o statusu Kosova. Šefica kosovske delegacije Edita Tahiri tvrdi da su to tehnički razgovori i da sa Srbijom nema govora o političkim temama, kao što su nezavisnost, teritorija, podela.

Imajući u vidu probleme sa kojima su se u prošlost suočavali Srbi i Albanci, razgovori koji se vode u Briselu mogu da otklone neke prepreke da obe države bolje saraduju i ostvare svoje aspiracije za evrointegracije.

Međutim, države EU nemaju zajednički stav prema Kosovu. Pet država članica EU odbija priznanje nezavisnosti Kosova Direktor za Zapadni Balkan službe za spoljne poslove EU Miroslav Lajčak je u raspravi u Spoljnopolitičkom odboru Evropskog parlamenta stavio do znanja da „podela Kosova nije predmet

razgovora za Evropsku uniju“. Suprotne tome, član evropskog Parlamenta Čarls Tenok zalaže se da se „pitanje podele Kosova uključi u dijalog između Prištine i Beograda“. Pre početka dijaloga EU je ponudila Srbiji ubrzan ulazak u članstvo, uz stav da se mora „ići napred ka rešavanju statusa Kosova“. Kosovo nije dobilo nijedno konkretno obećanje. Nije započet nijedan integracioni proces i Kosovo je ostalo jedina zemlja u regionu koja nije obuhvaćeno liberalizacijom viznog sistema. Ukoliko Srbija u integracione procese uđe pre Kosova, distanca između njih će se povećati. Srbija bi mogla upotrebiti veto i Kosovo bi ostalo tamo gde je, a to bi imalo velike posledice za novu državu. EU nikako ne bi smela da dozvoli da se povećava distanca između Kosova i Srbije, jer bi to značilo katastrofu za čitav region.

Imajući sve to u vidu, teško je predvideti i biti optimista da će dijalog rezultirati potpisivanjem bilo kakvog ozbiljnog sporazuma, koji bi deblokirao sadašnje stanje i normalizovao odnose između Kosova i Srbije i time ubrzao njihovo članstvo u EU.

Ono što ohrabruje jeste činjenica da je na Kosovu postignut značajan napredak u realizaciji prava za srpsku zajednicu i njihovu integraciju u kosovsko društvo. Srbi su učestvovali na izborima i u novom sazivu Skupštine Kosova imaju 13 poslanika, funkciju

Kosovsko pitanje i dalje se zasniva na specifičnom položaju Albanaca u jugoslovenskoj zajednici. U Jugoslaviji su Albanci i Mađari bili dve najveće neslovenske zajednice. Time su i kapaciteti njihove integracije bili jasno ograničeni kulturnim, zapravo jezičkim razlikama. Albanci su, zahvaljujući svome broju, naseļjenosti tla i priraštaju, postepeno sticali konstitutivna prava. Taj proces im je, naizgled paradoksalno, omogućavao da sve otvorenije iskazuju svoja nezadovoljstva mestom u jugoslovenskoj federaciji, zahteve za formiranjem posebne federalne jedinice, napokon i sticanjem potpune nezavisnosti, i nije se odbacivala unija sa Albanijom ili, u skladu sa opštom etničkom paradigmom jugoslovenske federacije, otepljenje od Makedonije. Zato bi se, u slučaju dugoročnog uspeha etničke paradigme, koja bi dovela do raspada Bosne i Kosova, postavilo, kao najozbiljnije, upravo makedonsko pitanje.

Na Beogradu je ponovo najveća odgovornost, u skladu sa stepenom odgovornost za čitav proces jugoslovenske dezintegracije, kako da završavi dalje etničko paranje, kidanje Zapadnog Balkana, a da istovremeno svome političkom društvu položi sve račune etnocentrične, antievropske,

antiameričke i antijugoslovenske propagande iz poslednjih deset godina. Za Beograd to nije primamljiv izbor, i zato se odlazu, prepuštajući jednoj neodređenoj budućnosti, sva racionalna rešenja, koja su jednostavna, dugoročno održiva i ljudski plemenita ukoliko se napusti etnička paradigma. Isto važi za kosovske Albance. Cena njihove pripadnosti Srbiji i Jugoslaviji bila je izuzetno visoka. Ali je njihova ekonomska, poslovna, kulturna, obrazovna, socijalna, time i politička perspektiva u jugoslovenskoj zajednici zapravo bila jedan od lokalnih okvira opšte evropske perspektive. U Jugoslaviji se, uporedo s pozitivnom, odigravala, međutim, i njihova negativna kolektivna diskriminacija, u kojoj su učestvovala sve jugoslovenske nacije.

Budućnost u apsolutnoj ili relativnoj izolaciji, pre svega kulturnoj i ekonomskoj, koju bi podrazumevala apsolutna odanost sopstvenoj etničkoj paradigmi i samozaljubljenosti, izgleda privlačno samo u prividu stvarnosti određene istorijskim, dedovskim, uzvišenim interesima. Uspešnost tradicionalnog balkanskog društva ogleдалa se upravo u upornom, nekad i nasilnom održanju privida, obmana i laži kolektivizma.

potpredsenika predsedništva Skupštine, zamenika premijera i tri ministarska mesta u novoj kosovskoj vladi. Formirane su nove opštine sa srpskom većinom, (Gračanica, Ranilug, Klokot i Parteš i proširena opština Novo Brdo). Međutim, zvanični Beograd njih ignoriše, ne priznaje i ne dozvoljava im da deluju slobodno. Srpske vlasti igraju dvostruku ulogu: s jedne strane, govore o evropskim integracijama, a sa druge, stvaraju front protiv suseda. Deluju destruktivno i sabotiraju da se na Kosovu postigne politička stabilnost. Srpski lideri upućuju poruke da je neophodno postići istorijski sporazum između Albanaca i Srba, što u suštini podrazumeva podelu Kosova i uporno naglašavaju da sa Kosovom neće potpisati bilo kakav sporazum koja bi podrazumevao priznavanje nezavisnosti. Oni zagovaraju bojkot izbora, popis stanovništva, ne priznaju kosovske zakone, onemogućavaju funkcionisanje sudova i tužilaštva, ne dozvoljavaju ulazak na teritoriji Srbije sa kosovskim dokumentima isl. Na Kosovu pripadnici manjinske srpske zajednice ne priznaju potpuno neutralnu kosovsku zastavu i himnu, niti ovdašnje zakone, grade škole, ambulante, uspostavljaju i finansiraju srpske paralelne institucije. To svakako ne ide u prilog uspehu dijaloga.

S druge strane, Kosova ima ograničenu suverenost, nema gotovo nikakvu mogućnost da kontrolišu

područje severno od Ibra nastanjeno većinskom srpskim stanovništvom. Nova kosovska država ima vladu sa 6 zamenika premijera i 138 političkih savetnika. Kosovo ima samo 4 lokomotive i enormno veliki broj benzinskih pumpi, motela i hotela. Ono je najizolovanija zemlja na Balkanu, čiji građani ne mogu da putuju u EU, pa čak ni u neke zemlje regionu. Organizovani kriminal je na najvišem nivou. Nezaposlenost dostiže cifru od oko 50 odsto, među nezaposlenima najviše je mladih. Prema proceni Svetske banke siromaštvo dostiže cifru od 32 odsto, a krajnje siromaštvo, 18 odsto. Međunarodni monetarni fond rangirao je Kosovo na 158. mesto po bruto domaćoj proizvodnji. Carine su objavile da je prošle godine Kosovo izvezlo roba u iznosu od oko 300 miliona eura, ali da je uvoz iznosio 2,3 milijarde eura, što znači da je deficit oko 2 milijarde eura. Transparency Internacional rangirao je Kosovo među 10 najkorumpiranijih zemalja na svetu.

Bez obzira na to što u kosovskoj javnosti ima puno govora i špekulacija u vezi sa dijalogom, poput kvalifikacije da je dijalog novo nastojanje za nove pregovore o statusu, što će dovesti u pitanje nezavisnost i teritorijalni integritet, da je dijalog inspirisala Evropska unija koja želi da pomogne Srbiji da dobije status kandidata za članstvo u EU.

Odgovornost se na ovom stadijumu razvoja događaja mora usredsrediti na zvaničnike u Prištini i u Beogradu. Svaka sugestija, koja bi se odnosila na konačni status, nudi i jednoj i drugoj strani olakšavajuću okolnost da rešavanjem ili nerešavanjem ne donesu nikakvu korisnu odluku. Brisel i Vašington su bili na dobrom tragu kad su precizno definisali domen političke i institucionalne odgovornosti. Jedina korisna sugestija bila bi da se postepeno pojačavaju i konkretizuju pritisci na obe administracije. Stanje zamrznutog sukoba odgovara više nacionalistima u Beogradu. Samoizolacionizam, naročito distanciranje od jugoslovenskog okruženja, više odgovara nacionalistima u Prištini. Pri tom je stalno prisutna opasnost da usput stradaju Bosna i Makedonija, ne pominjući evropsku perspektivu Kosova, Srbije i Zapadnog Balkana. Ne postoji racionalan srpski nacionalni interes izvan zajedničke evropske budućnosti celog naroda, koje podrazumeva brisanje svih uspostavljenih granica i nastavka uzajamne bliskosti, saradnje i asimilacije s nekadašnjim jugoslovenskim susedima. Ta budućnost mora pripasti i Albancima. I ne postoji racionalan srpski nacionalni interes izvan njihove evropske i demokratske perspektive.

Sa druge strane, da je status Kosova definitivno rešen i da o tome nema rasprave sa Beogradom isl. Ipak, dijalog između Kosova i Srbije je izuzetno važan događaj, jer se odvija u međunarodnom kontekstu, posredstvom EU i uz podršku SAD, što bi trebalo da bude garant garant uspeha i normalizaciju odnosa, međusobnu saradnju i praktično rešavanje nagomilanih problema građana. To ujedno pruža i priliku da političke strukture obe države naglase opredeljenje za jačanje svojih pozicija u regionu i sposobnost u angažovanju na ekonomskom i diplomatskom planu.

Sigurno je da dijalog između Kosova i Srbije ne može promeniti prošlost. Albanci i Srbi moraju se okrenuti budućnosti i omogućiti da dijalog bude šansa za budućnost oba naroda. Uspeh dijaloga bio bi dobar primer svim zemljama u regionu koje teže demokratskim procesima, međunarodno priznatim ljudskim pravima i osnovnim slobodama, vladavini prava, pluralizmu i otvorenoj ekonomiji. Ujedno, dokazao bi da je moguće prevazići velike podele i sukobe i graditi čvrste veze, što bi bilo od koristi svima. To bi svakako doprinelo novom evropskom identitetu Kosova i Srbije, eliminisalo zastarelu politiku stalnog međusobnog sukobljavanja i ubrzalo proces za priključenje obe države evropskim integracijama.

KO JE NOVA PRESEDNICA KOSOVA

Skupština Kosova izabrala je Atifete Jahjagu za predsednicu Kosova na vanrednoj sednici 7. aprila. Za nju je glasalo 80 od prisutnih 100 poslanika u kosovskom parlament. Ona je do izbora bila zamenica direktora Kosovske policije. Jahjaga je prva žena koja je došla na čelu institucije predsednika Kosova i prva koju je izabrala vladajuća koalicija i opozicija.

Nova predsednica Kosova Atifete Jahjaga rođena je u selu Raškoc kod Đakovice i ima 36 godina. Četvrti je predsednik Kosova, a treći nakon proglašavanja nezavisnosti, 17. februara 2008. godine. U javnosti je bila malo poznata, ali veoma cenjena i sa visokim profesionalnim kredibilitetom u stručnim krugovima. Jahjagu njeni prijatelji opisuju kao apolitičnu osobu koja živi skromno sa mužem u jednom iznajmljenom stanu u prištinskom naselju "Bregu i Diellit" (Sunčani Breg).

Prema rečima američkog ambasadora Dela, ona se dan pre izbora probudila „ne pomišljajući da će se njen život promeniti“, ali se „u skladu sa dosadašnjim načinom života, kada je dužnost pozvala, odazvala bez oklevanja“. Del je smatra „dugogodišnjim prijateljem SAD“, koji i zaslužuje poštovanje svih koji su sa njom radili u proteklih 11 godina, od državnog sekretara Hilari Klinton do američkih policajaca na Kosovu“.

U kosovskoj policiji gde je bila angažovana od 2000. godine obavljala je različite dužnosti. Pre izbora, bila je zamenik generalnog direktora kosovske Policije. Sa činom general-majora policije ona je žena koja ima najviši policijski čin u jugoistočnoj Evropi. Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Prištini. Završila je i studije na Univerzitetu Lester u Engleskoj, i postdiplomske studije iz oblasti kriminalističkih nauka na Univerzitetu Virdžinija u SAD. Usavršavala se u Evropskom centru za bezbednost "Džordž Maršal" u Nemačkoj i u Nacionalnoj akademiji FBI u Ministarstvu pravde SAD. U vreme kada se Kosovo suočava sa brojnim izazovima, javnost od Jahjage očekuje uveravanje da ima prihvatljiv program za sve građane, da iznese svoju viziju, ali istovremeno ima i dilemu, da li će ona dobiti poverenje naroda, ili će samo zato što je žena, vanpartijska ličnost i uspešan policajac biti dekor i marioneta kosovskog premijera Hašima Tačija.

Lobisti za raspad

PIŠU: SNEŽANA ČONGRADIN I MATJA STOJANOVIĆ

Predsednik najveće proevropske stranke u Srbiji više nije Boris Tadić, već Tomislav Nikolić, pokazuju najnoviji rezultati istraživanja o rejtingu stranaka. Ova činjenica, međutim, nije rezultat rasta broja pristalica Srpske napredne stranke, već jednostavnog preimenovanja pojmova, odnosno naglog obrta radikalskog u deklarativno proevropski politički program. Radikalska i nacionalistička opcija uvek je imala veći procenat podrške biračkog tela, i to nije i ne može biti novost. Srpska radikalna stranka je taj najbolji rejting, u najvećoj meri, samo preusmerila na novoformiranu stranku „naprednjaka“, iako su načela i stavovi te partije preko noći deklarativno prerasli u svoju suprotnost.

Način na koji predsednik Tadić, u kontekstu ispunjavanja najprioritetnijeg kriterijuma evropskih integracija i ozdravljenja društva, vodi regionalnu politiku prema Bosni i Hercegovini, naziva se u domaćoj javnosti – proevropski, bez obzira na bezuslovnu podršku Miloradu Dodiku, secesionisti koji poriče genocid. Isto tako, proevropskim se smatra političar koji ne samo da je kontekstualno duboko uronjen u ratne pohode i zločine devedesetih i sve druge anticivilizacijske ideje, već danas potpuno otvoreno zagovara raspad BiH i osamostaljenje Republike Srpske (RS).

„Naravno da mi je draža Republika Srpska kao samostalna i nezavisna država, nego Republika Srpska utopljena u federaciju u kojoj gubi jednu po jednu ingerenciju“, rekao je Tomislav Nikolić na osnivačkoj skupštini SNS u Banjaluci, 25. maja prošle godine. „Republika Srpska ne može večito da ostane država u kojoj se građanima ne dozvoljava da na referendumu odluče o svojoj sudbini“, poručio je on. Lider „naprednjaka“ budućnost Republike Srpske vidi samo u obliku nezavisne države, poručujući jasno da njega Bosna i Hercegovina, kao država i politička realnost, ne interesuje.

Tomislav Nikolić se izvesno, kandiduje za veliki ili najveći uticaj u budućoj strukturi vlasti u Srbiji, što će se, po svemu sudeći, ostvariti za manje od godinu dana. S tim u vezi, vest da je Narodna skupština Republike Srpske, 13. aprila, podržala inicijativu predsednika Milorada Dodika da se u RS održi

referendum o Sudu i Tužilaštvu BiH, implicira drugačiju sliku stanja koju donosi bliska budućnost.

Referendumsko pitanje o kome će se izjasniti građani RS glasiće: „Da li podržavate nametnute zakone od strane Visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH, posebno o Sudu i Tužilaštvu BiH i njihovu neustavnu verifikaciju u Parlamentarnoj skupštini BiH“? Referendum će se održati u naredna dva meseca.

Dan nakon usvajanja odluke o održavanju referenduma, zamenik šefa Delegacije EU u BiH Renco Davidi rekao je da će EU intervenisati, ukoliko se proceni da će ovaj referendum ili ova odluka biti obavezujuća i imati pravne posledice koje će se odnositi na državne institucije ili nadležnosti države.

Milorad Dodik je o danu posle referenduma rekao: „Mi imamo neki plan. Vi možete da nagađate šta je posle. Ono što ja mogu da vam kažem jeste da je referendum, kao demokratsko sredstvo, snažna politička podloga za mnoga ponašanja. Obezbediće jedinstvo na prostoru RS, obezbediće da predstavnici u zajedničkim organima moraju jedinstveno da deluju jer ih obavezuje referendum“.

Odluka o referendumu doneta je samo dvadesetak dana nakon što je Savet ministara EU doneo odluku o sankcionisanju fizičkih i pravnih lica iz BiH za koje se proceni da krše Dejtonski sporazum i stabilnost BiH. Visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost Ketrin Ešton potpisala je dan posle (22. marta) tu odluku, a sankcije podrazumevaju zabranu ulaska u države EU, kao i zamrzavanje imovine sankcionisanih u državama članicama EU. „Restriktivne mere odnose se na fizička i pravna lica čija delatnost potkopava suverenitet, teritorijalni integritet, ustavni poredak i međunarodni subjektivitet BiH, i koja ozbiljno ugrožavaju bezbednost u BiH“, piše u odluci objavljenoj u Službenom glasniku EU. Sankcije će se odnositi i na osobe koje su s njima povezane.

Osim zabrane kretanja, odluka Saveta ministara EU daje pravnu podlogu državama članicama i da zamrznu imovinu osoba za koje takođe, procene da deluju protiv Dejtonskog sporazuma, ustavnog

poretka BiH ili njene stabilnosti. U odluci, koju je potpisala Ketrin Ešton, navedeno je da ona sadrži i popis fizičkih i pravnih osoba na koje se sankcije odnose, ali njihova imena nisu vidljiva u Službenom glasniku EU. „Ova odluka će biti pod stalnom kontrolom. Ona će se obnoviti, ili dopuniti prema potrebi, ako Veće smatra da njegovi ciljevi nisu ispunjeni“, zaključuje Ketrin Ešton.

Boris Tadić, Vuk Jeremić i ostali srpski zvaničnici nastoje da ostave utisak kako podržavaju ličnost Milorada Dodika, ali ne i njegove secesionističke ideje, ističući da se zalažu da rešenje krize u BiH bude rezultat dogovora sva tri naroda. Istovremeno, dok sa RS razvijaju posebne međudržavne veze, Sarajevo i bošnjačke političare zaobilaze u širokom luku, blamirajući se po stranim sudovima lažnim optužnicama i poternicama koje raspisaju za građanima BiH.

Izuzimajući „nepristojnu“ podršku koju je dao Dodiku prilikom poslednjih izbora u RS, Vuk Jeremić je 15. marta, na konferenciji "Srbija i Republika Srpska u svetlu novih regionalnih i globalnih odnosa", izjavio sledeće: „Kancelarija visokog predstavnika je relikv prošlih vremena. Nijedna zemlja ne može biti na putu ka članstvu u EU a da se njome upravlja po sistemu gubernatora. A, u međunarodnoj zajednici mora da se dođe do konsenzusa o tome da li je BiH demokratska država ili protektorat“.

Iako je reč o istoj ideji, način na koji je Tomislav Nikolić izražava je mnogo jasniji, te se čini da nije reč o istim stavovima. Istovremeno, stav koji prema krizi u BiH već godinama unazad zastupa i promoviše lobista „naprednjaka“, bivši američki diplomata Vilijam Montgomeri, pojačava utisak o tome šta se može očekivati nakon parlamentarnih izbora u Srbiji.

Montgomeri za platu od 7500 hiljada eura zastupa interese SNS. Međutim, i pre ovog angažmana,

Montgomeri se isticao po stavovima o neminovnom raspadu BiH. Nakon njegove izjave od pre nekoliko meseci da je realno razmišljati o podeli BiH, jer "nikoga ne treba prisiljavati da oстане u zemlji koja ne funkcioniše", kao i da je jedno od mogućih rešenja otcepljenje RS i „mirna dislocija zemlje“, američka ambasada u BiH osetila je potrebu da izda saopštenje u kome će javnosti saopštiti da ovaj bivši američki diplomata ne govori u ime vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Međutim, 13. februara ove godine Montgomeri, izjavljuje da je „dobar deo zvaničnika međunarodne zajednice svoje mišljenje o BiH formirao tokom proteklog rata, podržavajući bošnjačku viziju zemlje“. U istom tonu, kritikujući Bošnjake, Montgomeri nastavlja: „Dejton je zaustavio rat, ali je, s druge strane, stvorio sistem koji nije provediv u praksi. Tri naroda su i dalje ekstremno podeljena. Srbi doživljavaju RS kao svoju državu, Hrvatima se ne sviđa što nemaju svoj entitet, a Bošnjaci su odličan primer problema s kojim se BiH sada suočava. Oni nastavljaju da veruju u ideju jedinstvene zemlje, baš kao što su to činili i 1991. godine. Zbog ratnih stradanja, veruju da imaju pravo da odlučuju o sudbini cele BiH, a neki ekstremisti čak prete da će upotrebiti i nasilje ako se preduzme neka akcija koja bi narušila njihov koncept te države“.

Danijel Server, koji je kao specijalni izaslanik Sjedinjenih Država za Federaciju BiH, bio medijator između Hrvata i muslimana i pregovarao prve sporazume postignute prilikom dejtonskih mirovnih pregovora, na svom blogu 16. februara 2011. godine osvrće se na činjenicu da je ugovor o lobističkim uslugama, između bivšeg američkog ambasadora Vilijama Montgomerija i lidera Srpske napredne stranke Tomislava Nikolića, objavljen na sajtu Ministarstva pravde SAD, u skladu sa američkim zakonima o lobiranju. Server ističe da je on poslednja osoba koja bi poricala Montgomeriju mogućnost da sebi obezbedi prihode, ali da bi isto tako voleo da zna koga on predstavlja kad daje intervju pozivajući na raspuštanje Republike Srpske.

Deljenje koje bivši ambasador predlaže, sigurna je formula za ponovno raspirivanje konflikta na

Nacionalistički radikali uvijek daleko od stvarnosti

PIŠE: DAVOR GJENERO

Specijalno za Povelju iz Zagreba

Balkanu, sa razarajućim posledicama, koje uključuju i stvaranje islamske republike u centralnoj Bosni. Server na svom blogu podseća bivšeg kolegu iz administracije SAD na zvaničan američki stav u odnosu na tu ideju. To smo nekada zvali, ističe Server, "neodrživa islamska poludržavica koja bi služila kao platforma iranskom terorizmu u Evropi", i dodaje, kako ne vidi u čemu bi tu bio interes SAD i Srbije. Montgomeri, međutim, o tome više ne mora da brine, kako se dalje navodi na blogu, jer on radi za Tomislava Nikolića.

Problem bi mogao da bude veći za Nikolića koji će, ukoliko želi dobrodošlicu u Vašingtonu, objašnjava Danijel Server, morati da zauzme proevropski stav, u skladu sa idejom o celovitoj BiH. Dovođenje u vezu sa Montgomerijevim zauzimanjem za podelu Bosne i Kosova, po njegovom mišljenju, nije dobar način da se Nikolić oslobodi asocijacija koje ga vezuju za tvrdolinijaški, antievropski etnički nacionalizam Srpske radikalne stranke, od koje se odvojio 2008. godine.

Server piše i o svojim razmišljanjima o tome šta bi zapravo Montgomeri mogao da radi za Nikolićev novac, i zaključuje da bi on mogao da kontaktira svoje stare prijatelje iz administracije, Nacionalnog saveta za bezbednost i Kongresa, kako bi šefu "naprednjaka" zakazao sastanke sa njima. To je, pak, nešto što bi šef jedne parlamentarne partije mogao i trebao da radi preko svog sekretara, ili ambasade u Srbiji, zaključuje Server i dodaje, kako bi on to isto učinio za Nikolića potpuno besplatno, jer je, kako ističe, on zagovornik toga da Vašington sluša sve elemente političkog spektra u Srbiji. Na kraju, bivši specijalni izaslanik SAD postavlja retoričko pitanje, da li možda Tomislav Nikolić uludo baca novac.

Kad je 15. aprila u Hagu objavljena presuda jedinoj trojici oficira Hrvatske vojske protiv kojih se vodio proces pred MKSJ, za Hrvatsku je započelo vrlo osjetljivo političko razdoblje. Haški proces iskazao se prilično promašenim, ali ne krivicom tribunala ili njegova tužiteljstva, već prije svega krivicom hrvatskih medija. Oni su cijeli proces pratili tek kao pr agenti jednoga od triju braniteljskih timova, onoga najkontroverznijega među optuženima, Ante Gotovine. U hrvatskoj su javnosti stvarali sliku kako tužiteljstvo iz rasprave u raspravu promašuje svoje ciljeve i ne uspijeva dokazati krivnju optuženih (naravno, prije svih Gotovine) i da je za prvooptuženog oslobađajuća presuda gotova stvar. Na takvoj percepciji tijekom procesa „javna“ je televizija ustrajala još večer prije objave presude, pa je u takvoj situaciji bilo logično da izrečena kazna, sukladna onome što je tražilo tužiteljstvo i u okvirima predviđenih zapriječenih kazni, u hrvatskoj javnosti odjekne kao šokantna. Naravno, ključni nacionalni policy-planeri nisu imali prava na to da je dožive kao šok, iako su javno, pomalo naivno, ustvrdili da su iznenađeni i presudom i visinom kazne.

Sama presuda ne može nadoknaditi ono što je propušteno tijekom procesa, a to je prilika za suočavanje s tamnom stranom prošlosti. Demagogija o nepravедnosti presude, njenoj neutemeljenosti na provedenom dokaznom postupku, političkom karakteru presude te urotničkim teorijama čvrsto je sjela u velikom dijelu javnosti, a dobila je potporu i od dominantnog dijela medija. Upozorenja da je tijekom, a pogotovo nakon Oluje, bilo enormno mnogo zločina nad civilnim stanovništvom, da za te zločine nitko nije sankcioniran, a da su počinitelji uživali i političku i vojnu zaštitu, u hrvatskoj je javnosti bilo teže čuti nego li u vrijeme neposredno nakon Oluje kad su, u međuvremenu nažalost

ugašeni, tjednik Feral i dnevnik Novi list o njima ustrajno izvještavali.

Unatoč neprimjerenom medijskom odjeku presude, politička klasa nije napravila neki bitniji pogrešan korak. Predsjednica Vlade Jadranka Kosor najavila je, doduše, borbu protiv presude, a prije svega definicije o zločinačkom poduhvatu, predvođenom Franjom Tuđmanom, ali je ustvrdila da se u tu borbu ulazi pravnim sredstvima, na primjer ponovnim pokušajem dobivanja statusa „prijatelja suda“. U Briselu, na međuvladinoj konferenciji o proširenju EU, ministar vanjskih poslova Gordan Jandroković bio je još jasniji. Najavio je da će Hrvatska, poštujući načelo vladavine prava, poštovati i pravomoćnu presudu, kakva god ona bila.

Nešto manje spretan bio je potencijalni budući premijer Zoran Milanović. On je utvrdio da je odbacivanje definicije o zločinačkom poduhvatu kontinuitet politike njegove stranke, da je to počeo činiti još njegov prethodnik Ivica Račan, tada kao premijer, a da njegova stranka i on „nikada neće prihvatiti optužbu o zločinačkom pothvatu“. „Borbom protiv optužbe o zločinačkom pothvatu“ i odbijanjem da prihvati optužnicu, Račan je učinio najgoru uslugu

i Hrvatskoj i optuženome Gotovini. Budući da je odbijao postupiti po optužnici, tadašnji je premijer Gotovini ostavio dovoljno vremena za bijeg iz Hrvatske, a taj bijeg od međunarodnog krivičnog prava trajao je više od tri godine, i u tom je razdoblju Hrvatska bila blokirana u napretku pristupnih pregovora s EU. Milanović u diplomatskom koru i inače skuplja „negativne bodove“, i to svojim nepromišljenim populističkim izjavama i potezima, od razdoblja kad je opstruirao parlamentarnu potvrdu arbitražnog sporazuma sa Slovenijom (kojim je prevladana još jedna blokada pregovora), ili kad je tražio referendum o pristupanju NATO savezu, na kraju tog procesa i u uvjetima kad je bilo izvjesno da bi (iz posve drugih razloga, nevezanih s pristupanjem euro-atlantskom savezništvu) takav referendum propao.

Naravno, izvanparlamentarna margina hrvatske politike postavila se daleko radikalnije od nepromišljenog Milanovića. Zahtjevi za trenutnim prekidom pregovora o pristupanju EU, otkazivanjem svake suradnje s međunarodnim sudištem i ukidanjem zakona o aboliciji, kojim su oni pripadnici srpskih paravojnih formacija koji nisu počinili

KRIMINALNO UDRUŽENJE NA POGREŠNOJ ADRESI

Piše: Bojan al pinto Brkić

Srbija i Hrvatska, bivše jugoslovenske republike koje pokušavaju da prevladaju posledice međusobnog ratnog sukoba sa početka devedesetih godina prošlog veka, našle su (ne)očekivano zajedničko stajalište. Hrvatska i Srbija, naime, veruju da Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), sudi nepravedno - antisrpski i antihrvatski. Razlog za ovo potonje (da ne prepričavamo iz početka sve što je rečeno o antisrpskoj komponenti) je nedavna presuda prvostepenog veća kojom su hrvatski generali Ante Gotovina i Mladen Markač proglašeni krivima za etničko čišćenje tokom vojnih operacija na teritoriji Hrvatske 1995. godine i osuđeni na zatvorske kazne od 24, odnosno 18 godina, dok je treći optuženi general, Ivan Čermak, oslobođen optužbi. U obrazloženju pomenute presude, prvostepeno veće utvrdilo je postojanje udruženog zločinačkog poduhvata (varijacija termina kriminalnog udruženja) koje je uključivalo hrvatski državni vrh, na čelu sa predsednikom Franjom Tuđmanom, a čiji su Gotovina i Markač bili izvršioци; cilj udruženja bilo je proterivanje civilnog

stanovništva srpskog porekla, kako bi se promenila demografska karta Hrvatske.

U logičkom sistemu onih koji veruju da je presuda antihrvatska, to jest da je sud antihrvatski, Hrvatska je čista i nepatvorena i u njoj nije moglo biti kriminalnog udruženja, pa još ponajmanje u vrhu vlasti. Uopšte, sam koncept kriminalnog udruženja, veruje se, nije blizak Hrvatima, koji su veliki individualci. O kriminalnom udruženju se, poslednjih dana u Hrvatskoj, može govoriti samo u kontekstu nekih drugih naroda koji sve rade kolektivno... Recimo, Srba?

Divnu sliku o Hrvatskoj kao mediteranskom raj, državi nastaloj na herojstvu sinova i kćeri i ideji koju ništa ne može pomutiti, kvare samo dva sitna detalja. Prvi je taj što prethodni premijer Ivo Sanader već neko vreme sedi u austrijskom zatvoru (Austrija ne može odlučiti da li bi ga radije izručila Hrvatskoj zbog optužbi za prisvajanje novca iz javnih preduzeća, ili ga sama gonila zbog korupcionaških skandala koji okružuju Hypo banku), a nemali je broj bivših ministara, funkcionera, direktora državnih i paradržavnih firmi, generala koji su na stalnoj relaciji istražni pritvor

ratni zločin oslobođeni krivične odgovornosti, irelevantni su za nacionalni politički život. Činjenica da su nacionalistički radikali, čiji mnogi vođe i sami strepe da će se uskoro naći pred domaćim pravosuđem zbog počinjenja, zapovijedanja ili prikrivanja ratnih zločina - od Tuđmanova prvorodenca Miroslava, šefa tadašnjih režimskih tajnih službi, do kriminalne i špijunske sitneži - uspjeli na demonstracijama okupiti tek oko 5000 ljudi, svjedoči o tome kako se nacionalistički balon u Hrvatskoj temeljito ispuhao i da nacionalističke organizacije neće niti nakon narednih parlamentarnih izbora imati potencijal za stjecanje punopravnog parlamentarnog statusa i utjecaja na nacionalnu politiku.

U takvim je uvjetima haška presuda, kojom su dvojica aktera Tuđmanova režima s generalskim činovima osuđena za sudjelovanje u Tuđmanovu zločinačkom poduhvatu, ostala posve neutralna u odnosu na međunarodnu poziciju Hrvatske. Pokušali su je, doduše, iskoristiti i politički lideri Hrvata iz BiH, također regrutirani u vrijeme trajanja Tuđmanovih zločinačkih poduhvata, i to organiziranjem

institucionalne pobune protiv djelovanja međunarodne zajednice u BiH. Profil Dejtonskoga sporazuma, koji blokira izgradnju održivih demokratskih institucija u Bosni, također je do neke mjere posljedica Tuđmanove zločinačke konspiracije. Naime, Oluja, kojom je reintegrirana Hrvatska, trebala je biti uvodni čin u vojno slamanje vojnih formacija „Republike Srpske“, nakon što su one provele genocid u Srebrenici, a pripremale se za još jedan - u Bihaću. Kad se međunarodno autorizirana akcija Hrvatske vojske, planirana pod pokroviteljstvom SAD, pretvorila u zločin nad rijetkim preostalim srpskim stanovništvom u oslobođenom prostoru, kad su ondje započele pljačka i palež ostavljene imovine i kad se ocrtao plan sprečavanja povratka izbjeglih stanovnika, hrvatskih državljana srpske nacionalnosti, svako

- sud - zatvor - posebne mere nadzora. Štaviše, može se primetiti da je svaka hrvatska vlada od proglašenja nezavisnosti bila u manjoj ili većoj meri upletena u neki skandal, što preteže da preraste u obrazac ponašanja, premda nisu svi koji su služili u vladi lično upleteni u skandale. Naprotiv.

Drugi sitan detalj je ta presuda protiv Gotovine, Markača i Čermaka. Trojica generala imala su neobične životne puteve koji su se, eto, sreli u toj operaciji zauzimanja Knina. Zauzimanjem Knina faktički je okončan oružani sukob na teritoriji Hrvatske. Kao nezavisna država, Hrvatska će kasnije krenuti putem koji će je dovesti do članstva u NATO i nadomak članstva u EU. Nema sumnje da je mnogo urađeno na približavanju zapadnim standardima, što se posebno vidi u nekim oblastima. Ipak, to ne znači da su rat i ratne operacije nužno bili bezgrešni, a kamoli da je sve što su radili Hrvati tokom rata bilo opravdano.

Gotovina i Markač su proglašeni krivim za veoma konkretne zločine koji su se dogodili u sklopu ratnih operacija ili kao posljedica tih operacija, tokom trajanja ili neposredno po završetku. Prvostepeno veće MKSJ cenilo je dokaze koji su izneti u procesu koji je trajao duže od dve godine. Na kraju, došlo je do zaključka o povezanosti individualnih zločina, ubistava i teških napada na civile, sa ciljem zastrašivanja jedne etničke grupe kako bi ona napustila određenu teritoriju. Zaključak takođe obuhvata dokaze da je državni vrh

Hrvatske znao za te zločine, ali nije preduzeo ništa da ih spreči i kazni. Nesprečavanje i nekažnjavanje je imalo za posledicu ostvarivanje plana o etničkom čišćenju, u svetlu dokaza o postojanju plana za nasilno iseljavanje Srba sa (dela) teritorije Hrvatske, takozvanih Brionskih transkripata.

Umesto da se podvuče crta i kaže: dobro, postoje dokazi o zločinima protiv civila, ali presuda je doneta u prvoj instanci, što znači da postoji mogućnost žalbe, hajde da vidimo šta će odbrana uraditi u žalbenom postupku - Hrvatsku kao da je pogodila kataklizma. Predsednik Ivo Josipović, Vlada predvođena premijerom Jadrankom Kosor, akademska zajednica, intelektualni krugovi, mediji, raznorazni nacionalni radnici i žene-kućanice našli su za potrebno da javno iskažu nepravednost i neprihvatanje presude prvostepenog veća MKSJ. Hrvatska biskupska konferencija izdala je posebno saopštenje kojim odbacuje presudu protiv generala Gotovine i Markača, a vojni ordinarij msgr. Juraj Jezerinac održao je posebno nadahnut u propoved: „Duboko nas je kao narod iznenadila okrutna presuda našim generalima u Hagu. Hrvatima se dogodilo isto što se i Isusu Hristu dogodilo na Cvjetnu nedelju. Osetili smo kao i da nama viču: Razapni ga, razapni! Gotovo da nema čoveka u zemlji, koji je imalo pošten i voli svoj narod i domovinu, a koji nije osetio bol nakon nepravedne presude u Hagu. Takvo postupanje suda nikoga ne treba iznenađivati jer otkad je osuđen

daljnje vojno djelovanje prema Banjoj Luci moralo je biti zaustavljeno. Tuđman je tada definitivno otpisan kao saveznik Europe i NATO saveza, a Hrvatska je zapala u međunarodnu izolaciju, doduše neformalnu, ali tek nešto blažu od one u kojoj je bila Miloševićeva Srbija.

Iako se hrvatske političke elite još uvijek izbjegavaju suočiti s takvom, vrlo jednostavnom i konzistentnom, ali prilično sramotnom slikom novije prošlosti, iz načina vođenja politike nakon 2000, jasno je da je većina policy-planera u Hrvatskoj svjesna realnoga stanja stvari u tom razdoblju. Današnja hrvatska politika prema Bosni i Hercegovini više nije opterećena utegom Tuđmanova režima, ali posve su promašene analize poput one što ju je nedavno objavila Pravda, zasnovane na tvrdnji

najneviniji sin ove zemlje Isus Hrist, ne možemo ni očekivati pravedne sudove“.

Glavna tema u javnosti brzo je postalo ne da li su u ratu počinjeni zločini i ko treba da odgovara, nego kako su se supertajni tzv. brionski transkripti našli na listi dokaza tužilaštva u Hagu, ko ih je pronašao i ko ih je predao tužilaštvu. Bivši predsjednik Hrvatske Stjepan Mesić i aktuelni ministar unutrašnjih poslova (a prethodno šef Kontraobaveštajne službe) Tomislav Karamarko našli su se među glavnim sumnjivcima za doturanje dokaza na osnovu kojih je izrečena presuda o kriminalnom udruženju, kojom su, veruje se, denuncirane i Hrvatska i njeni *osnivači*.

Predsjednik Josipović, inače poznati profesor prava, koji se bavio humanitarnim pravom i konfliktima, i vlada premijerke Kosor okupili su sve mudrace sa zadatkom da nađu rešenje za novonastalu situaciju. Akademija pravnih nauka izradila je elaborat o nepravедnosti presude prvostepenog veća generalima Gotovini i Markaču, koji je onda putem diplomatsko-konzularne službe dostavljen vladama zemalja članica UN. Hrvatska namerava da se uključi u žalbeni proces, najavljen kao bitka svih bitaka, u svojstvu prijatelja suda (*amicus curiae*), kako bi pobila obrazloženje presude vezano za postojanje kriminalnog udruženja i pomoglo generalima da dokažu svoju nevinost.

U atmosferi koja je stvorena, a koja posmatračima sa strane izgleda kao zgodna zamena za svakodnevicu

kako se Hrvatska više „ne stidi bosanske braće“, pa, budući da se za razliku od Republike Srpske, koja jača, Federacija raspada, ostaje samo pitanje vremena kad će Hrvatska poduprijeti centrifugalnu energiju bosansko-hercegovačkih Hrvata i podržati priključivanje Hrvatskoj teritorija što ih oni kontroliraju u BiH.

Ova konstrukcija ruske politike, koja vjerojatno ima simpatije i u nekim beogradskim političkim krugovima zanemaruje neke bitne činjenice.

Kao prvo, procesom pristupanja EU i članstvom u NATO savezu Hrvatska se definitivno teritorijalno odredila i nema govora o bilo kakvim ambicijama „zadebljanja kifle“, kao što je to vidio Tuđman. Isto tako, čvrsto se obvezala na poštivanje suvereniteta BiH i na potporu njenoj održivosti, i ne postoje niti manevarski prostor za izigravanje te obveze, niti relevantna politička snaga u Hrvatskoj, koja bi poduprla takvu avanturu. Policy-planerima u Hrvatskoj ne ide na ruku činjenica da međunarodna zajednica, svaki put kad započinje neki ozbiljni reformski proces u BiH,

optočenu problemima nezaposlenosti, korupcije i kriminala, niko nije primetio da spočitavani antihrvatski karakter suda, uz već mnogo puta pominjani antisrpski karakter, implicira moguće postojanje šire ideološke platforme. Je li MKSJ samo antisrpskohrvatski, pardon antihrvatskosrpski, ili se pretvorio u antijužnoslovenski, antibalkanski?

Petnaest i po godina po završetku ratnog sukoba u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, i 12 godina po završetku ratnog sukoba na Kosovu, koji su svi zajedno i svaki pojedinačno, šokirali svet, posao MKSJ nije završen. Osim žalbenog postupka u procesu Gotovina, Markač i Čermak, postoji nekoliko procesa pred prvostepenim većima koji su u toku, kao i procesi protiv Ratka Mladića i Gorana Hadžića, koji još uvek nisu započeti, pošto su optuženi u bekstvu. Datum zatvaranja MKSJ i izlazna strategija debatuju se i pomeraju od 2005. godine. Grupa međunarodnih pravnika i političara koji su konačno uverili Savet bezbednosti UN da 1993, osnuje MKSJ nisu mogli ni sanjati o njegovom navodnom antisrpskom, antihrvatskom karakteru. Uzgred budi rečeno, većina *osnivača* MKSJ danas ili obavlja druge dužnosti, ili je u penziji, ili više nije sa nama. Isto tako, i *osnivači* Hrvatske, BiH i Srbije više nisu sa nama. Potpuno je neverovatno da se mi 2011. godine još bavimo prvostepenim presudama za zločine, pa još pronalazimo nekakve ideološke karakteristike MKSJ. Pravda je u nekim slučajevima stvarno spora.

najprije lomi otpor najslabijih, dakle, Hrvata, a tek nakon toga druge dvije skupine. Isto se ponavlja i sada.

U Zagrebu se s političkih margina počelo nagađati o „vjetrovima rata“ koji se ponovno dižu nad Balkanom, a ocjena Pravde o opasnosti da se rat ponovno razbukta u Bosni i da Hrvati to iskoriste da bi ugrabili „svoj plijen“ u susjednoj državi, nacionalističkim je radikalima došla kao svojevrsna vanjska potvrda njihovih teza i tvrdnji o „izdajničkom karakteru“ svih hrvatskih vlada nakon 2000, dakle, nakon razdoblja udruženog Tuđmanova zločinačkog poduhvata. Nacionalistički radikali nikada ne razumiju procese koji se oko njih stvarno odvijaju, nego se samo koriste nekim elementima iz njih da bi dokazali svoje „urotničke teorije“. Tako niti ovog puta ne shvaćaju da Rusija traži opravdanje i skretanje pozornosti s Dodikove političke avanture raspisivanja referenduma o otkazivanju mandata državnoj razini sudbene vlasti i tužiteljstva u BiH, ali i visokog predstavnika međunarodne zajednice. Kao što je svojevremeno Tuđman svojim zločinom pomogao Miloševiću da njegova tvorevina „Republika Srpska“ preživi, tako bi sada Tuđmanovi „politički sinovi“ rado pomogli Dodiku. Međutim, danas oni u Hrvatskoj više nemaju relevantne političke snage, niti bilo kakva utjecaja.

Izazovi, koji su se u ovom razdoblju ispostavili pred Hrvatskom, i to i oni vezani uz BiH i položaj Hrvata ondje, i oni što proizlaze iz judikature Haškog tribunala, pokazali su se bitno manjima nego što se moglo očekivati. Hrvatsku, naime, stabilizira njeno „euro-atlantsko sidro“. Na sreću, vrijeme kad je Hrvatska vodila posve „suverenu“ politiku, nakon 1995, a do 2000. godine, odavno je prošlo, a osim na radikalskim marginama, nema žaljenja za tim vremenima. Zato sve što se dogodilo nije utjecalo na hrvatski institucionalni dijalog s EU, a nije niti poremetilo odnose snaga na relaciji Zagreb-Beograd.

Jedna je šansa, doduše, propuštena. Hrvatska će se, očito, sa karakterom Tuđmanovog zločinačkog poduhvata u punoj mjeri suočiti tek u fazi svoje potpune stabilnosti, kao članica EU. Uostalom, bitno drugačije vjerojatno neće biti niti sa Srbijom. I ona će puni zločinački karakter Miloševićeva režima pojmiti i ostaviti za sobom tek nakon procesa europske integracije, koji će zapravo otpočeti verifikacijom njene kandidature za članstvo u EU.

Aveti grbavičke ratne prošlosti

PIŠE: IRENA ANTIĆ

Dok su ljudi u dijelu Sarajeva koji je bio pod opsadom, svakodnevno ubijani granatama i snajperskim hicima sa srpskih položaja oko grada, u okupiranim naseljima Grbavica, Vraca i Kovačići, srpski dželati sijali su smrt svojim žrtvama pred očima. Živjeti u tim naseljima, za nesrpsko stanovništvo, značilo je iščekivati smrt svakog trenutka, umirati sa svakim novim, nepoznatim korakom, ili lupanjem na vrata. Zvuči apsurdno, ali, nada za život bio je pokušaj prelaska iz okupiranog u opkoljeni dio Sarajeva. Latiifa Musagić, 7. maja 1992, uspjela je sa suprugom i sinom pobjeći sa Grbavice. Kaže da je to za njih bio drugi rođendan:

„Na mostu Vrbanja bili su zapaljeni tenkovi. Leševi su plutali Miljackom. Kad su sve komunikacije bile prekinute, kad je zapaljena Pošta, kad sam vidjela paravojne formacije, koje su sišle sa Pala, tada sam samo strepila, šta će biti sa mojim sinom, koji je imao 20 godina, jer su već mnogi mladići bili odvedeni, a kružile su priče o zaklanim ljudima u neboderima“.

Beli anđeli, Beli orlovi, Šešeljevci i druge srpske (para)formacije, od aprila 1992, do reintegracije Grbavice u proljeće 1996. godine, harale su okupiranim naseljima. Pljačkale, silovale, mučile i ubijale. Po zlu i monstroznosti, preživjeli svjedoci najviše pamte Veselina Vlahovića-Batka, pripadnika formacije Beli anđeli, kojom je do svoje pogibije komandovao Zoran Vitković, a potom Predrag Jovančić.

Prijeratni bokser i član boksterskog kluba Željezničar, Veselin Vlahović, u Sarajevo je došao iz Nikšića, u predvečerje agresije na BiH. Bahati, nadobudni momak u ranim dvadesetim, sa prvim sarajevskim barikadama, 1-2. mart 1992, pokazao je nedvojbenu da je spreman sportske terene i vještine zamijeniti mržnjom i oružjem, protiv ljudi i grada, koji su mu nekoliko godina ranije pružili gostoprimstvo. Kao perjanica nabujalog, nezastavljivog ratnog pokliča, na krilima velikosrpske ideologijae koja je s prvim mirisima sarajevskog proljeća, u grad za naredne četiri godine nastanila

miris krvi, smrti i straha, Batko, pred tv kamerama, sa podignuta tri prsta i kokardom, pod zastavom sa četiri „S“, na barikadama počinje ispisivati najkrvavije stranice ratnog pira sarajevskih naselja Grbavica, Vrace i Kovačići, u kojima će odjek njegovih koraka i pomen imena, lediti krv u žilama, u kojima će, uz pušku, pištolj i sablju, koju je uvijek nosio sa sobom biti gospodar života i smrti.

„Grbavica je bila logor bez žice, sa granicama Miljacka-Željin stadion-Jevrejsko groblje. Trpili smo torture mnogih, al, posebno Batka“, kaže jedan od preživjelih svjedoka:

„Mislim da nema ni djeteta, ni čovjeka, koji se zatekao na Grbavici, a da nije zapamtio to ime. On je bio strah i trepet Grbavice. Kad je on bio tu, malo ko se smio kretati ulicom, posebno žene. Bio je spreman na sve; ubiti, zaklati, opljačkati, a da i ne trepne. Dešavalo se čak da, kad ne bi mogao skinuti prsten sa nečije ruke, otkine prst i uzme prsten. Znao je dolaziti ljudima u stanove i tražiti im pare i zlato, da bi, kako je govorio, ‚otkupili glavu‘. I kad bi dobio traženo, ljude je premlaćivao, a potom ubijao, jer, uvijek mu je bilo malo i tražio je još...“

Bivši potpredsjednik Izvršnog odbora SDS, Radoimir Nešković, svjedočeći u Haškom tribunalu, kazao je da je Batko bio naoružano čudovište, patološki slučaj i da je čak i srpsko rukovodstvo željelo osloboditi Grbavicu od njega, ali da se on uvijek vraćao.

Batko je silovao na desetine djevojčica, djevojjaka i žena, učestvovao u ubistvima više od 100 i protjerivanju nekoliko hiljada civila nesrpske nacionalnosti.

Naša sagovornica žrtva je najsvirepijeg zločina nad ženom - silovanja.

„Noći su bile najgore...To je bio pakao, strah, iščekivanje, da li će doći da te siluju, ubiju, opljačkaju... izivljavanja, bacanja bombi u vrata, vrijeđanja, prijetnje da će ti ubiti djecu... I eto, Batko je jedno predveče, u jesen 1992, ušao u moju kuću sa još tri momka. Tu sam silovana, pred očima moga muža. Nakon toga, Batko, koji je bio dva puta niži od mog muža, preklao ga je. Jednom. Mislim da se tad moj muž još borio. A onda je, još jednom, zabio mu nož u vrat i dovršio klanje. Tada nisam znala da je to Batko. Nisam znala ni da su se poznavali. Bio nam je komšija. S mojim mužem išao je na utakmice. Sve mi je ubio tada, sve, sigurnost, oslonac, čovjeka kojeg sam voljela. Kada su otišli, pobjegla sam sa djetetom od dvije godine kod komšije Srbina i kod njega smo dočekale jutro. Bojala sam se da će se vratiti i ubiti mene i kćerku.

Ujutro me komšija odveo do mosta Vrbanja, i zahvaljujući njemu, prešle smo na slobodnu teritoriju. Progoni me sve ove godine sjećanje na klanje moga muža. Te večeri, Batko i njegovi ljudi, ubili su 28 mladića i muškaraca iz naše ulice“.

Tragovi metaka po podrumima i garažama grbavičkih zgrada i danas svjedoče o ubistvima nedužnih ljudi, koje je počinio Batko. Mučnno je, čini mi se, zakoračiti u te prostore; kao da još nad njima bdiju sjenke usmrćenih, u najgorim mukama, kao da se prolama krik, kao da tišina za sve ove godine još nije ispričala tolika zla jednog čovjeka.

Zbog toga što je pokušao zaštititi komšiju Bošnjaka, Batko je svirepo ubio i nekadašnjeg rukometnog reprezentativca Jugoslavije, Gorana Čengića. Nema riječi za bol sa kojim Goranova majka Nataša i danas priča o tragediji, koja je uništila njen život. Za sinovljevu smrt saznala je od kćerke doktora Husnije Čerimagića, koga je Goran pokušao spasiti. Čuvši bespomoćne vapaje doktora Čerimagića, kojeg je Batko, bolesnog i u pidžami, potjerao na „isljeđivanje“, a to je u njegovom slučaju značilo ubijanje, Goran je izašao iz stana i upitao Batka zašto to radi? Uz uvrede i psovke, Batko je rekao: „A evo i jednog Čengića. Žrtva je došla sama“. Odveo ih je tada zajedno u smrt. Slavni sportaš, sutradan je trebao preći u slobodni dio Sarajeva, što je u posljednjem razgovoru majci pokušao i signalizirati. Grbavički monstrum, odveo ih je do trebevičkog potoka i tamo pucao u njih. Ostali su ležati u obližnjem grmlju. Sutradan je Batko ponovo došao na to mjesto. Goran je još bio živ, micao se. Tako ranjen, uspio je istrgnuti dio svoje košulje i previti ruku. Nije mogao skupiti snagu i pokušati pobjeći, potražiti pomoć. Vidjevši da je Goran živ, Batko je, pričaju očevici, uzviknuo tada: „Balijo, mislio si da ćeš preživjeti“. Ponovo je pucao u njega, zadavši mu smrtonosne rane. Goran Čengić i doktor Čerimagić, pronađeni su 2001. godine, u blizini potoka, gdje su i ubijeni, podno Trebevića. Uz jednu stanku, kroz šapat, prisjeća se Nataša identifikacije posmrtnih ostataka sina Gorana, koja je obavljena u mrtvačnici u Visokom: „Kazali su mi da to neću podnijeti, ali sam ipak pogledala i prepoznala Goranov džemper. Sjećam se da ga je, igrom sudbine, kupio upravo u Visokom. Godinama sam tražila bilo kakvu informaciju o svom sinu koji je ubijen samo zato što je pokušavao spasiti svoje prijatelje i komšije“.

Istoga dana, kada je ubijen slavni rukometaš, 14. juna 1992, krvavi pir Batko je priredio i komšijama iz Trebevičke ulice. U živi štit, prema Jevrejskom groblju, potjerao je veću grupu stanovnika te ulice. Među njima je bilo i sedmero djece. U jednom trenutku nasumično je počeo pucati u njih. Kao pokošena, u lokvi krvi, pred očima svojih roditelja, izdahnula je tada šestogodišnja Azra Pecar. Ubijena je i njena nana, a majka Sena, koja je, bježeći pred razularenim monstrumom, u naručju nosila Azrinog 11-mjesečnog brata Mirzu, teško je ranjena. Samo tog popodneva, Batko je usmrtio 20 ljudi. Od jedne kuće u naselju Vrace napravio je javnu kuću, gdje je dovodio i silovao žene i djevojke. Jedan od najmonstruoznijih zločina Batko je, skupa sa, nedavno uhapšenim Sašom Baričaninom počinio nad pet članova porodice Balvanović:

„Nakon mučenja, Batko je pred majkom zaklao dvojicu braće, a onda i majku. Njihove supruge su silovane. Jedna je uspjela pobjeći skočivši kroz prozor. I druga je ostala živa, zahvaljujući poznaniku, Batkovom čovjeku, koji je, u trenutku kada je Batko htio ubiti rekao da je pusti i da će se on pobrinuti za nju. Nakon toga, priča naš sagovornik, Batko je izašao na terasu i ispustivši iz sebe životinjski krik, pri tom se udarajući po prsima kao Tarzan rekao da je upravo zaklao dvojicu Balijsa. Dugo vremena, u kući na Vracama, kao robinju, držao je zatočenu studenticu Manuelu Krešić. Nad njom se izivljavao, držao je vezanu za radijator, mučio, silovao i na kraju, odveo na Zlatište, usmrtivši je pucnjem u glavu. Pričao je kasnije po Grbavici o svom „podvigu“ nad nesretnom djevojkom. Rekao je i da je pitao, ima li kakvih želja. Da ih nema, bilo je zadnje što je izgovorila prije pucnja.

Osim Saše Baričanina, kome se u Sudu BiH sudi za višestruka silovanja i saučesništvo u ubistvu troje ljudi, najbliži Batkovi saradnici bili su Zoran Jeftimić-Ćenta i izvjesni „Krompir“, koji su još na slobodi. Informacije o „nepoželjnim“ Bošnjacima i Hrvatima, koje je trebalo likvidirati, Batko je dobivao od izvjesne Jadranke Pejčić, stanovnice naselja Grbavica. Među stotinama ubijenih stanovnika nersrpske nacionalnosti u naseljima, koja su okupirale srpske snage, 70 ljudi ubijeno je u radnim vodovima, na čijem čelu su bili Željko Mitrović-Gilmar, koji je već odslužio dvogodišnju zatvorsku kaznu i nikad procesuirani Milivoje Čavarkapa i Dimšo Ristović. U svojoj knjizi „Svjedočim“, haška osuđenica, Biljana Plavšić, zapisala je da su punomoć za sva zla i ubijanja Batku davali njegovi mentori: Mićo Stanišić, Momčilo

Mandić i Radovan Karadžić. Završetkom rata, Batko napušta Bosnu i odlazi u Crnu Goru, gdje zbog razbojništva, krajem devedesetih biva osuđen na troipogodišnju kaznu. Pri kraju odsluženja, u junu 2001, „bježi“ iz zatvora u Spuzu. Bilo je to vrijeme intenzivnih pokušaja bh pravosuđa da organizira njegovo izručenje, kako bi mu se sudilo za ratne zločine. Zbog kriminala, Batko je u martu prošle godine uhapšen u Španiji. U avgustu je izručen BiH. Iako je španskoj policiji kazao da je tokom rata na Grbavici ubio više od 100 ljudi, na prvom ročištu u Državnom sudu izjasnio se da nije kriv. Suđenje Veselinu Vlahoviću počelo je krajem aprila. Tužiteljstvo je najavilo izvođenje 105 svjedoka i dva vještaka. Optužnica protiv Batka ima 56 tačaka i jedna je od najopsežnijih. Gotovo je teško povjerovati da su svjedočenja i dati iskazi preživjelih mogli stati u pravne okvire. Teško je povjerovati da za strahote, koje je Batko činio postoje dovoljno snažne pravne kvalifikacije. Za ono što je napravio, čini se, ni papir nije dovoljno jak da istrpi.

Majka Gorana Čengića nema snage biti jedan od svjedoka i u sudnici se suočiti sa ubicom njenog sina. Godine, bolest i patnja odavno su učinili svoje. Ipak, budno prati svaku novu vijest o procesu protiv Batka. Snaga i mudrost ove hrabre žene, koji je ne napuštaju ni onda kada priča o njenoj najbolnijoj rani, daju pečat kratkom osvrtu na grbavičke dane pakla u kojima je jedan monstrum ugasio više od stotinu, a zauvijek obilježio živote ko zna koliko stotina ljudi, pa i cijelih porodica:

„Osjećaj koji sam imala kada sam saznala da je Batko uhapšen je bio tako snažan da sam ja počela strašno da plačem. Plakala sam dugo zbog osjećaja da je ipak došla neka satisfakcija. Iako, nema presude za njega, nema, ne postoji, jer nikom se ne može vratiti ni djelić njegovog djeteta. Ostaju opet samo uspomene. Ali, eto, nekad je pravda ipak dostižna“.

Predstoje sada, sati, dani i mjeseci mučnih suđenja, oživljavanja najbolnijih sjećanja u četiri zida sudnice i suočavanje sa zločincem. Previše strašno i da se pomisli, strašno samo da se sluša, a najstrašnije za one, koji će se pojaviti kao svjedoci i ponovo proći kroz isti užas, kako bi priča o „monstrumu sa Grbavice“ dobila sudski epilog. Tek kada proces protiv Veselina Vlahovića Batka bude okončan, nakon godina čekanja, isprepletenih teškim traumama, koje su kao sjenke, zauvijek uz njih prirasle, njegove žrtve, barem malo, olakšat će dušu od patnje duge već 19 godina.

Brže do pravde ili nespোরазума

PIŠE: BOJANA OPRIJANILIĆ

„Srbija sebe smatra sukcesorom bivše Jugoslavije. Po toj liniji ona nalazi da je ovlašćena da vodi postupke za zločine protiv JNA. Ali, ako prihvatite da imate pravo suditi ljudima koji su napadali na kolonu JNA, onda morate priznati i da ste odgovorni za sve propuste ili zločine te vojske, recimo, za ono što je JNA radila u Hrvatskoj ili BiH“, kaže profesor Bogoljub Milosavljević

Srpsko pravosuđe napravilo je u poslednjih godinu dana niz gafova “štancovanjem” poternica i zahtevima za izručenja, što se završavalo njegovom teškom blamažom. Loša procena iz političkih, formalno-pravnih razloga ili lošeg “tajminga”, tek zahtevi Srbije za ekstradicijom Agima Čekua, Hašima Tačija, Ejupa Ganića, Ilije Jurišića, Tihomira Purde, Jovana Divjaka bezuspešno su okončani. Ilustrativan je primer kako je završeno krivično gonjenje Purde i još dvojice osumnjičenih, Danka Maslova i Petra Janjića. Zamenik tužioca za ratne zločine Bruno Vekarić to je odustajanje obrazložio nedostatkom dokaza da su počinili ratna zlodela u Vukovaru 1991. godine, navodeći još, kako je ovaj predmet primer dobre regionalne saradnje sa Državnim odvjetništvom Hrvatske, ali i pravosudnim organima BiH. On je, podsetimo, ovdašnjim medijima rekao da je srpsko Tužilaštvo “dosta rezervisano prema ranije vođenim istragama u Vojnom sudu jer su profesionalno veoma loše rađene”. Ako se ostavi po strani pitanje zbog čega do sada niko nije “prečešljao” sve te optužbe i poternice, velikom delu javnosti i dalje nisu sasvim jasna pravila izručenja, odnosno kada su moguća, ko može, kako i na osnovu čega biti isporučen pravosuđu države koja ga “potražuje”, u našem slučaju uglavnom je reč o sudovima bivših republika nekadašnje SFRJ? Dakle, ovde nije reč o ekstradiciji Haškom tribunalu, već o pravilima i nedoumicama u vezi ekstradicija drugim državama, izručenja osobe sa dva ili više državljanstva te ustavnim i zakonskim pravilima i sporazumima koje su u poslednjih nekoliko godine međusobno sklopile pojedine države – ex republike. U prethodnom periodu, poznato je da su, zahvaljujući posedovanju više

pasosa, najčešće bosanskih, srpskih i hrvatskih, mnogi kriminalci nalazili utočište u tim zemljama oslanjajući se na činjenicu da ustavi zemalja regija uglavnom zabranjuju ili bitno otežavaju izručenja svojih državljana drugim državama. Pravni okviri mogućnosti ekstradicije, bez sumnje su uređeniji nakon potpisivanja nekoliko bilateralnih sporazuma, ali ne i dovoljni za bezuslovni progon počinitelaca teških krivičnih dela, pogotovo u pogledu ratnih zločina što je, svakako, više stvar političkih dogovora nego profesionalnih namera pravosudnih poslenika.

Podsetimo, povodom optužnice protiv generala ex JNA Aleksandra Vasiljevića i potpukovnika Miroslava Živanovića, zbog ratnih zločina nad zarobljenicima na teritoriji Srbije od oktobra 1991. do maja 1992, koju je podiglo Državno odvjetništvo Osijeka zamenik tužioca za ratne zločine Bruno Vekarić objasnio je da im se može suditi isključivo u Srbiji čiji su državljani. S druge strane, srbijsko tužilaštvo zatražilo je nedavno ekstadiciju Tihomira Purde i Jovana Divjaka koji su državljani Hrvatske odnosno BiH. „Budući da su optuženi (Vasiljević i Živanović) državljani Srbije, za navedene zločine može im se suditi samo pred domaćim sudom“, rekao za TV B92 Bruno Vekarić. To praktično znači, da bi suđenje Vasiljeviću i Živanoviću moglo biti pokrenuto, ako hrvatsko odvjetništvo to zatraži i ukoliko srpsko tužilaštvo prihvati da vodi taj proces. Videli smo da u slučaju Purde u Hrvatskoj takav postupak nije pokrenut, jer nisu nađeni dokazi za (ne)dela za koja ga je sumnjicalo srpsko tužilaštvo. Ukratko, u praksi procedura za izručenje započinje tako što se za odbeglim počiniocem nekog zločina raspisuje Interpolova poternica. Ukoliko tu osobu, recimo, pronađe i uhapsi policija u Hrvatskoj, izručuje ga Srbiji ako je reč o srpskom državljaninu. Ako je, pak, hrvatski državljanin učinio krivično delo u Srbiji i vrati se u Hrvatsku, onda Srbija opet raspisuje poternicu. Sve i da hrvatska policija uhapsi osobu sa poternice, pitanje izručenja je neizvesno, tj. neizvodljivo zbog toga što hrvatski Ustav zabranjuje

ekstradiciju vlastitih državljana. Jedina mogućnost u tom slučaju je da Srbija ustupi predmet Hrvatskoj u kom bi se sudilo optuženima uz dostavljanje dokaza, ispitivanje svedoka i saslušanja kojima mogu prisustvovati istražni organi zemlje koja je ustupila postupak. Za razliku od hrvatskog, važeći Ustav Srbije ne zabranjuje ekstradiciju svojih državljana, tačnije, "ćuti" o tome, odnosno ne sadrži odredbu o izrućenjima što znači da u načelu nisu dopuštene. Ali, ipak ih može ih biti na osnovu sklopljenih međunarodnih ugovora, odnosno bilatelarnih sporazumima, kaže dr Bogoljub Milosavljević, profesor Ustavnog prava Pravnog fakulteta „Union“. Srbija je, za sada, takve sporazume sklopila sa Hrvatskom i Crnom Gorom, dok je u najavi sličan ugovor sa BiH. Međutim, Ugovor o međusobnom izručenju osoba koje su okrivljene i osuđene za organizovani kriminal i korupciju između Srbije i Hrvatske ne uključuje ekstardiciju osumnjičenih ili optuženih za ratne zločine. Na osnovu čega je onda (normativno) Srbija, mogla, tražiti izručenje Tihomira Purde, hrvatskog državljanina, nekadašnjeg pripadnika Zbora narodne garde kog srbijansko tužilaštvo tereti za ratne zločine počinjene, kako se navodi, nad ranjenim zarobljenicima 1991. godine u Vukovaru? Logičan odgovor bio bi da je Purdino izručenje zatraženo tokom njegovog boravka u BiH, tj. od „treće države“ u kojoj je boravio, dakle izvan zemlje čiji je državljanin i koja, kao što smo rekli, zabranjuje ekstradiciju svojih državljana. U martu ove godine Ministarstvo pravde Srbije zatražilo je ekstradiciju Jovana Divjaka, ratnog generala Armije BiH, uhapšenog u Austriji koga je srbijansko pravosuđe sumnjičilo za učesće u napadu u Sarajevu na kolonu ex JNA, 1992. godine u Dobrovoljačkoj ulici. Zanimljivo je da je Divjak od 2005. godine boravio na nekoliko skupova, tj. okruglih stolova u Beogradu na kojima se govorilo o pomirenju i suočavanju s prošlošću. Na tim susretima učestvovali su i predstavnici srbijanskih vlasti, ali Divjak nikom nije zasmetao, iako je optužen za ratni zločin počinjen još 1992. godine. Iz pravnog ugla posmatrajući, Ugovor o ekstradiciji između tadašnje SFRJ i Austrije koga su nasledile BiH i Srbija, podrazumeva da osoba za kojom je upućen zahtev za izručenje, bude ekstradirana državi sa pripadajućim državljanstvom. Jovan Divjak je, kao što je poznato, državljanin BiH sa kojom Srbija još nema potpisan sporazum o

izručenju ni "klasičnih" kriminalaca ni optuženika ili osumnjičenika za ratne zločine.

Na pitanje zbog čega srpske pravosudne vlasti, znajući ove norme i zakonske okvire, ipak traže izručenja ljudi poput Divjaka, profesor Milosavljević kaže :

„Srbija sebe smatra sukcesorom bivše Jugoslavije. Po toj liniji ona nalazi da je vlasna ili ovlašćena da vodi te postupke za zločine protiv JNA. Ali, ako prihvatite da imate pravo suditi ljudima koji su napadali na kolonu JNA, recimo u Tuzli ili u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu, onda morate priznati i da ste odgovorni za sve propuste ili zločine te vojske, recimo, za ono što je JNA radila u Hrvatskoj ili BiH“.

Vojno tužilaštvo je, dodaje naš sagovornik, međutim, rezonovalo tako što je videlo samo zločine protiv JNA, a ne da je bilo i obrnutih stvari. „Slažem se sa mišljenjem da bi najbolje bilo da se srpsko tužilaštvo bavi zločinima koji su činili ljudi odavde, hrvatsko zločinima onih odande, neka razmenjuju podatke. Kroz tu razmenu moglo bi se više učiniti nego da mi sad tražimo nekoga u trenutku kad je taman počelo otoplavanje odnosa, na primer, sa Hrvatskom. Mislím da je to kontraproduktivno“, ističe profesor Milosavljević. Što se tiče pravnog momenta kada se izručenje može zahtevati, to se najpre može učiniti kad je tražena osoba pod optužnicom, poternicom se takođe može tražiti osoba koja je već osuđena, a radi izdržavanja kazne jer je, recimo, u bekstvu. „U svakom slučaju kad dođe do sporazuma između zemalja o mogućnosti izručenja to je već znak da postoji spremnost za saradnju. Kako se često radi o politički delikatnim postupcima naravno da su ti ugovori i zbog toga veoma važni“, naglašava naš sagovornik.

Na kraju podsetimo, Srbija za sada ima samo sa Crnom Gorom sporazum o izručenju vlastitih državljana koji uključuje i ekstradiciju optuženih za ratne zločine. Kad je sklopljen, u oktobru prošle godine odmah je uhapšeno 13 osoba od kojih su pet bili okrivljenici za ratna zločina. Iako Sporazum o izručenju Srbije sa Hrvatskom ne uključuje počinitelje ratnih zločina i dela protiv čovečnosti ove dve zemlje, ipak, imaju Sporazum o saradnji u progonu počinitelaca ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida koje su sklopili srpsko Tužilaštvo za ratne zločine i Državno odvjetništvo Hrvatske.

Montaža uravniovlke zločina

PIŠE: TAMARA KALITERNA

Uoči završnih reči na suđenju Momčilu Perišiću, generalu Vojske Jugoslavije koji je u Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju optužen za ratne zločine nad „nesrpskim civilima“ u Zagrebu, Srebrenici i Sarajevu, Ministarstvo pravde Srbije zatražilo je od Austrije izručenje penzionisanog generala Armije BiH Jovana Divjaka. Haški tužilac je ocenio da je Perišić kontrolisao oficire u Bosni i Hrvatskoj.

Upiranje prstom u Divjaka, je i skretanje pažnje sa suđenja Radovanu Karadžiću koji umanjuje u Hagu svoju krivicu, okrivljujući Beograd da je na sve načine, pa i moralno podržavao bosanske Srbe. I stvaranje umišljene simetrije između zločina Srba i Bošnjaka u bosanskom ratu. Od 161 optuženog u Haškom tribunalu, 109 se izjasnilo da su po nacionalnosti Srbi, a 57 su i državljani Srbije.

Divjak je uhapšen 3. marta u Beču na osnovu poternice srbijanskog Interpola i na osnovu bilateralnog sporazuma Srbije i Austrije, a na putu za Bolonju gde je trebalo da predaje. Uhapšen je istog dana kada je Beograd odustao od optužnice za ratni zločin Tihomira Purde i još dvojice hrvatskih veterana.

Za Srbiju je Divjak odgovoran za napad na kolonu JNA u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu 3. maja 1992.

godine. Prema optužnici tada su ubijena 42, ranjena 73, a zarobljeno 215 pripadnika JNA.

U optužnici Srbije prepisane su cifre Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Isto su učinili i scenaristi tzv. dokumentarca „Mesto zločina“ (Srna film, 2007), koji se bavi Dobrovoljačkom. Osnivača Srna filma je odlikovao svojedobno Radovan Karadžić.

JNA je 2. maja 1992. godine pokušala da zauzme Sarajevo, glavni grad međunarodno priznate BiH. U zoru je počela najduža - 1395 dana - opsada grada u novijoj istoriji. U opsadi je ubijeno više od 1600 dece. Ili nisu znala, ili nisu mogla da izgore koje su nacionalnosti.

Ne zna se tačan broj poginulih tog dana u Sarajevu, ali je među njima, sigurno, i desetine vojnika JNA. Popodne 2. maja uz saglasnost nekih članova Predsedništva SFRJ pripadnici JNA na sarajevskom aerodromu uzimaju za taoce Aliju Izetbegovića, predsednika BiH, njegovu ćerku Sabinu i Zlatka Lagumdžiju, predsednika SDP BiH, koji su se vraćali iz državne posete Lisabonu. Uz viščasovno mučno posredovanje generala Luisa Mekenzija, komandanta UNPROFOR, dogovoreno je da se 3. maja oslobode taoći. Zauzvrat se garantuje da će Teritorijalna odbrana i ostale naoružane formacije deblokirati zgradu komande Druge armijske oblasti i dozvoliti odlazak generalu Milutinu Kukanjcu, komandantu Oblasti, oficirima, vojnicima i civilima koji rade za JNA.

U popodnevnim satima 3. maja troje talaca i general Mekenzi u transporterima UNPROFOR dolaze do oblasne komande, gde ih čekaju oni koji treba da se evakuišu. Kukanjac ulazi u transporter u kome

JOVAN IZ ČARŠIJE

Jovan Divjak je rođen 1937. godine u Beogradu. U Sarajevu živi 45 godina. Sin Dušana se izjašnjava kao Bosanac. Završio je 12. klasu Vojne akademije u Beogradu, kurs za komandanta bataljona, Komandno-štabnu akademiju, Ratnu školu, te Štabnu školu francuske vojske. Predavao je u Vojnoj školi u Sarajevu. Rat u BiH je dočekao kao pukovnik JNA, koji se odmah u aprilu 1992. godine priključio Teritorijalnoj odbrani BiH. Postavljen je za zamenika komandanta i na toj poziciji ostaje i nakon formiranja Armije BiH. Sa radija je 1998. čuo da je penzionisan. Nešto kasnije je vratio je čin generala Armije BiH zbog zločina nad sarajevskim Srbima, a koje su vlasti u Sarajevu prećutkivale. Uz pomoć njegove Fondacije

„Obrazovanje gradi BiH“ školuju se ratna siročad i Romi. Divjak, simbol antifašizma i građanske BiH odlikovan je „Legijom časti“. Bio je dva puta u zatvoru za godinu dana - JNA ga je osudila jer je podelio oružje Teritorijalnoj odbrani u Kiseljaku, a Armija BiH optužila da je četnik koji svađa muslimanski i hrvatski narod. Dan nakon što je odveden u pritvor, general je od Predsjedništva BiH tražio da njegov slučaj ne politizira, već da ga zadrži u pravnim okvirima. Nijedan protest u Sarajevu nakon rata nije okupio toliko broj ljudi koliko onaj organizovan zbog njegovog hapšenja. Na ulice je izašlo oko 5000 građana sa transparentom „Jovo Srbije, čaršija je uz tebe“ i sa zahtevom da se „čika Jova“ oslobodi.

je Izetbegović. Kolona od tridesetak vozila zaustavljena je u Dobrovoljačkoj ulici. Dok Izetbegović traži od Divjaka koji se popeo na transporter da kolona nastavi put, čuje se pucnjava. Televizijski snimak koji prikazuje Divjaka kako viče: „Ne pucaj!... Ne pucaj!... Ne pucaj!“ emitovan je na mnogim svetskim televizijama. Na Palama su fonomontažeri iz svakog Divjakovog „Ne pucaj!“ isecali „ne“.

Beogradske televizije vrtele su montirane videozapise kojima je trebalo dokazati zločin. U jednoj od takvih emisija Svetozar Pudarić, funkcioner SDP i svedok događaja 2. maja bezuspešno je pokušavao da voditeljki Radio televizije Srbije objasni da se snimci za Srbiju poželjne realnosti koje uporno emituje ne odnose na Dobrovoljačku, niti na 3. maj 1992. godine.

Za Radio Slobodna Evropa 2000. godine Kukanjac je kazao: „U Dobrovoljačkoj ulici su napali sanitetsko vozilo. Poginuo je vojnik Tomović Zdravko iz Han Pijeska, tri pukovnika - Sokić Miro, Radulović dr Budimir i Mihajlović Boško, potpukovnik Jovanić Boško i muslimanka Šuko Nurmela... Valjda su ovi u Beogradu izgubili strpljenje što mi nismo stradali. Te laži koje su prosute oko Dobrovoljačke je nešto najsravnije što se može čuti. Ja sam se borio da to obelodanim. Novosti nisu smele, Politika - ma ni govora. Televizija Srbije - ma ni govora, Radio Beograd - ma kakvi. Do dan-danas“.

Divjak je 2005, u Beogradu u kome mu živi sestra, učestvovao na obeležavanju godišnjice Dejtonskog sporazuma. Optužnica je podignuta 2008. godine, 16 godina posle događaja u Dobrovoljačkoj, iako je Haški tribunal ustanovio da nema dokaza da su Divjak, Ejup Ganić i još šestorica državljana BiH u Dobrovoljačkoj „ozbiljno prekršili međunarodno humanitarno pravo“. Ni oni koji su u međuvremenu preminuli nisu izbrisani sa srpske optužnice.

Ganić je lane uhapšen u Londonu na osnovu beogradske poternice. Sud u Londonu je oslobodio Ganića svih beogradskih optužbi, odbacio kvalifikacije da je u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu 3. maja bilo ratnih zločina i utvrdio da je u BiH bio „međunarodni oružani sukob“. Srbija je tada zvanično prvi put priznala agresiju na BiH.

Sud je ocenio da „postoje *prima facie* dokazi da Srbija iz političkih pobuda traži izručenje Ganića“. Damir Arnaut, zastupnik Ganića je otkrio *post festum* ponudu Srbije Bosni da započne istragu

protiv Ganića. Rečima, „hajde, mogli biste, samo kada biste hteli“, ponudu je obrazložio Borko Stefanović, sada šef državne delegacije Srbije u pregovorima sa Kosovom.

Milan Petrović, zamenik tužioca za ratne zločine Srbije je posle unakrsnog ispitivanja priznao pred londonskim sudom da nije bilo sporazuma o povlačenju vojnika nekadašnje JNA iz BiH i, prema tome, dogovor nije mogao biti prekršen. Isti Petrović je potpisnik beogradske presude Tuzlaku Iliji Jurišiću, kojom je ovaj osuđen na 12 godina zatvora zbog kršenja sporazuma koji ne postoji. Jurišić je odležao tri i po godine, dok Apelacioni sud u Beogradu nije ukinuo presudu.

Inspirativno tumačeći Sporazum o specijalnim vezama tadašnje Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) i Republike Srpske (RS) iz 2001, predsednik RS Milorad Dodik zapoveda policiji RS da uhapsi Ganića i Divjaka ako dođu u RS i preda ih Srbiji, a predsednik Boračke organizacije RS Pantelija Ćurguz traži da Vladimir Vukčević, tužilac za ratne zločine Srbije podnese ostavku nakon oslobađanja Jurišića, Ganića i Purde.

Beograd je 2002, posle 15 mučnih meseci usvojio Zakon o saradnji sa Haškim tribunalom koji ne spori primat Tribunala nad nacionalnim sudstvom. Izborio se za utešnu nagradu kad se Srbija 2003. godine proglasila nadležnom da sudi za ratne zločine na teritoriji bivše Jugoslavije bez obzira na državljanstvo zločinca ili žrtve. Po klišeju Slobodana Miloševića - Srbija čuva Jugoslaviju, JNA je opštenarodna armija, Srbija se otima za „slučaj Dobrovoljačka“, iako su svi osumnjičeni državljanini BiH, a zločin se dogodio u suverenoj BiH. Kada su 2004, ukinuti vojni sudovi, Tužilaštvo za ratne zločine je nekritički preuzelo dokumentaciju nekadašnje JNA, pa i iznuđena priznanja. Više od 90 odsto poternica zbog ratnih zločina u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini raspisano je na zahtev vojnog tužioca Vuka Tufegdžića, koji nije reizabran u reformi pravosuđa, a njegov nalaz o smrti gardista Dragana Jakovljevića i Dražena Milovanovića u kasarni u Topčideru 2004, opovrgla je komisija SRJ i veštaci FBI.

Montiranim optužnicama Beograd retušira svoju ulogu u devedesetim i kviri odnose u regionu.

Autorka zahvaljuje Seadu Hadžoviću na pomoći i saradnji u pripremi i pisanju ovog teksta

Politički kabare

PIŠE: NASTASJA RADOVIĆ

Portret srpskog političara naših dana do parokizma je doveo Tomislav Nikolić. Čime mu je to uspelo da nadmaši Vojislava Šešelja, Slobodana Miloševića, Vojislava Koštunicu, Velimira Ilića i dugačku galeriju bizarnih likova? Nije ovde reč o uticaju i moći (iako one kod Nikolića nikako nisu za potcenjivanje), o posledicama (jer ih još ne znamo) niti o „istorijskoj težini“. To nas, kad je Nikolić u pitanju tek čeka - da osetimo njegovu „istorijsku težinu“...

Ono po čemu se on već proslavio je neobičan krug psihološke mimikrije u svom više nego turbulentnom prepravljaju političkog „imudža“.

RAM ZA JEDNAN POLITIČKI PORTRET

Tomislav Nikolić je, u novijoj srpskoj istoriji, ako se to posmatra dijagramski jedan od najuspešnijih srpskih političara. Po udruživanju sa Šešeljem, ušao je ne samo u vrh nove stranke već, ubrzo, i u parlament. Tamo je bio, manje-više, sve vreme, ali se našao i na mestu potpredsednika vlade i, nekoliko dana, u novije vreme predsednika Skupštine Srbije. U stranci, međutim, od Šešelja nije mogao dalje. Ali, i tome je došao kraj.

Da li je neko sa strane „tražio“ novog lidera Srbije, ili je vlast poželela brz raspad radikala koji su se od njenog većitog izgovora pretvorili u balvan „na putu EU integracija“, ili su Nikolić i Vučić shvatili da je Šešelj njihova lična prepreka dolasku na vlast, tek će se pisati memoari. Vojislav Šešelj je već tome dao svoj višetomni doprinos.

Problem nastaje upravo kad je SNS prema najnovijim istraživanjima podigla popularnost na 41 odsto, ostavivši DS daleko ispod. Ubrzanje koje će nakon dolazećeg leta zahvatiti političku scenu Srbije, nije im išlo na ruku. Ono bi ih uvelo u rizik mogućeg dobijanja kandidature Srbije za EU, što bi kako se pretpostavlja, popravilo položaj vlasti. Shvatili su da nešto moraju preduzeti što pre. Iako brojno, mitingaško okupljanje pristalica i nezadovoljnih građana nije obećavalo brzo raspisivanje izbora, u čemu su videli svoju šansu. Onoliki mitinzi i demonstracije devedesetih nisu skinuli Miloševića, a i loša imitacija DOS ikonografije od 5. oktobra 2000, nije obećavala brz

i lak uspeh... Zaista, ko je ubedio Nikolića da, kao deklarisan vernik i pripadnik SPC, pribegne pret-nji samoubistvom štrajkom žedju i glađu, usred uskršnjeg posta? U nedelji koja se zbog velike Hristove odlučnosti i predanosti patnji zove „stranom“, Nikolić se odlučio na bogohuljenje i jedan od smrtnih grehova zbog kojih se izopštava iz crkve. Da li je to savet one američke pr - kancelarije koja se pominjala pre nekoliko godina, ili nekog novijeg savetodavca? To bi se jedino moglo razumeti, jer neko iz Vašingtona ne mora znati da su ove godine katolički i pravoslavni Uskrs u istom danu...

Uopšte, čitava ova plagijat ujdurma kad joj vreme nije, pokazuje koliko vrh SNS ima problema sa samozamevanjem. Ili tačnije: sa pokušajima da se prikažu kao „novi ljudi“. Imitiranje disidentskog delovanja i ponašanja opozicije devedesetih, ispalo je žalosno i uvredljivo za one koji su baštinici originala. Bar ovog našeg, ovdašnjeg.

U samozaboravu, počinjeni su neki „smrtni gresi“ koje, doduše, velikodostojnici u svojim molbama Nikoliću, tako ne zovu. Jer, znaju oni, i njihovo ponašanje je deo rešenja. Ne samo odustajanja Nikolića od ugrožavanja sopstvenog života, već i tzv. političkog pitanja... To se odmah videlo, u različitim reakcijama patrijarha Irineja i mitropolita Amfilohija.

ŠTA JE U RAMU

Ono što je, međutim, najvažnije je, hoće li i kakve posledice imati ova Nikolićeva blasfemija? To i jeste ono što se sada ne može znati. Kritike i izrugivanja njegovom ponašanju i čitavom političkom cir-kusu koji se oko toga stvorio, ne znače da će ga

osuđivati i njegovi potencijalni birači. Jer, oni su upravo njemu sve oprostili, svako na svoj način: radikali Šešelja i Veliku Srbiju, Koštunićini Kosovo, Ilićevi četničku tradiciju... Svega toga se Nikolić ili deklarativno odrekao, ili napravo veliku distancu.

Da li Nikolić bolje od svih političkih komentatora i merača pulsa javnog mnjenja, oseća „raspoloženje naroda“? Ogroman broj njegovih pristalica pokazuje da argumenti koje protiv Nikolićevih zahteva poteže vlast, nisu u igri. Za Nikolića više od njega samog radi srpska vlada i vrh DS koji ju je sastavio, pa rekonstruisao. Setimo se samo koliko nam je Miloševićovo „dogadjanje naroda“ bilo komično, bar u početku? Bez obzira na strepnju, nismo bili spremni na ono što je usledilo.

No, analogije su u ovim stvarima prilično priglupo sredstvo za pokušaj objašnjenja ili predviđanja onoga što se događa i može dogoditi. Sve bi, naravno, bilo drugačije da je pred Srbijom izvesna „bolja budućnost“. Ne samo da je neizvesno hoće li Srbija postati kandidat za EU krajem godine i da li će to biti po crnogorskom modelu, samo kvalifikacija bez „suštine“ - datuma otpočinjanja pregovora, već i koliko je to sada građanima Srbije, a posebno onima kojima se Nikolić obraća, važno. Iako je EU kao i dalje cilj za natpolovičan broj građana Srbije, njena je privlačnost značajno opala u odnosu na gotovo dvotrećinsku podršku koju je „put u EU“ imao pre dve-tri godine. Iako se to smatra uobičajenim „pesimističkim nestrpljenjem“, jasno je da vlast više ne čini nego što čini šta bi trebalo, na svom deklarativno velikom trudu „obećane brzine“ priključenja. Varaju se oni koji misle da to tzv. obični ljudi ne shvataju i ne osećaju.

GRUPNI PORTRET S NIKOLIĆEM

Šta je pravi potez od svega što se predlaže: pristajanje na zahtev za prevremenim izborima, izbori u decembru, ili izbori u januaru, izbori u proleće... Nevolja je što sem očaja i osvete, malo šta će biti normalan kriterij za odlučivanje na sledećim izborima. Srpska politička scena, pokazuju to u velikoj

meri dosadašnji rezultati, stoji i dalje uglavnom na obećanjima. Mnoga od njih su odavno lažna. A za laži se, makar bile i lepe, neće glasati više puta. Nikad kao sad nije bilo toliko sličnosti između političkih aktera u njihovim uspesima i neuspesima. Nikad njihov marketing nije bio isprazniji i neuverljiviji, a nepoverenje građana u političke partije veće. A u tome, sa druge strane, i jeste velika opasnost.

Rešenja se traže i u „preventivnom“ političkom dijalogu, okruglom stolu vlasti i opozicije ili kako već, kojim bi se glavni politički akteri obavezali na nešto kao „nacionalni program Srbije“, ili kratki brevijar glavnih ciljeva srpskog društva i obaveza političke elite. To bi, svakako, bilo dobro kanalisanje ove situacije koja ne obećava onu „bolju budućnost“. Makar bismo, povremeno, mogli da kukamo kako nije ispunjen „ugovor sa građanima“, kao onaj DOS-ov. A i iz toga ima šta još uvek da se prepíše. Možda je to baš sledeće što će uraditi SNS, kad Nikolića oslobodi iz sopstvenog zatvora.

Da ova situacija budi stare duhove, vidi se i po listi gostiju koji su Tomislava Nikolića posetili u bolničkoj postelji. To su staro-novi „ponuđači“ usluga, novčanih i tzv. ideoloških. „Danajskih darova“ građanima Srbije...

Da je uticaj SNS i samog Nikolića ozbiljno shvaćen u EU, pokazuje brzo reagovanje iz kabineta Ketrin Ešton, a onda i lično obraćanje Nikoliću Štefana Filea, evropskog komesara za proširenje, sa sve uskršnjom čestitkom. Nije ovde reč samo o Nikolićevom ponašanju kao incidentu, već o zabrinutosti kuda može Srbija da ode sa tolikom podrškom čoveku spremnom na opasne improvizacije. Setimo se samo predloga Nikolića iz 2007, kao predsednika parlamenta na blic, da odmah uvede vanredno stanje...

Interesantno je da se u saopštenju portparolke evropske ministarke spoljnih poslova koje je izdato na početku Nikolićeve uskršnje avanture, jasno, iako ne grubo srpskoj vlasti stavlja do znanja da se EU nije obavezala prema Srbiji nijednim datumom za dobijanje kandidature. Čime im je poručeno da u nadgornjavanju oko izbora kao izgovor za ispunjavanje svojih ciljeva ne koriste administraciju u Briselu. Što pomalo podgreva strepnje da kandidatura ove godine i nije tako izvesna...

Da li će EU ozbiljno pogrešiti ako Srbiju, makar kao kroz „iglene uši“, ne propusti kao svog kandidata?

Okretanje “novog lista”

PIŠE: SAFETA BIŠEVAC

Kada je polovinom avgusta prošle godine autobus “Nišekspresa” pogođen kamenom na izlazu iz Novog Pazara, bila je to jedna od glavnih tema dana. Povređenih nije bilo, “stradala” je samo šoferšajbna, ali je “kamenovanje” u medijima Srbije dobilo neverovatno puno prostora. U komentarima na različitim internet sajtovima čak i ozbiljnih medija moglo se pročitati da je reč o navodno, nacionalističkom činu iza koga stoji muftija Zukorlić, opasnom separatističkom aktu, podsećano je na kosovski scenario... “Napad” su osudili i pojedini političari. Među prvima ministar rada i socijalne politike Rasim Ljajić. “To je medveđa usluga gradu, ljudima koji dole žive. Stvara se jedna loša atmosfera, loša slika koja odbija sve one koji razmišljaju uopšte da ulažu i investiraju, tako da apsolutno oni koji razmišljaju da rade za neku nacionalnu stvar, rade u korist sopstvene štete”, ocenio je Ljajić. Posle dan-dva policiji se javilo dvoje-troje maloletnika koji su priznali da je jedan od njih slučajno “u igri” pogodio autobus. U slučajnost je retko ko van Novog Pazara poverovao, ali incident je relativno brzo zaboravljen.

Kada je 10. aprila ove godine, na povratku iz Niša, sa utakmice sa niškim Sindelićem, autobus sa fudbalerima Novog Pazara pogođen sa nekoliko kamenica, elektronski i štampani mediji van Novog Pazara su ovaj događaj potpuno ignorisali. Za razliku od “kamenovanja” niškog autobusa u Novom Pazaru, “kamenovanje” pazarskog u Nišu nije bilo ni na naslovnim stranama ovdašnjih novina ni u vestima i tek malobrojni mediji su objavili kratku vest. U ovom incidentu lakše je povređeno nekoliko fudbalera Novog Pazara, među kojima i golgeter Miloš Đalac. „Strašno. Ne znam čime smo ovo zaslužili. Ovako niko nije dočekan u Novom Pazaru“, rekao je Đalac. Sportski direktor FK Novi Pazar Sead Brunčević nije imao zamerki na organizaciju utakmice u Nišu i pohvalio je gostoprimstvo domaćina. Sindelić je osudio incident, a policija je dan-dva kasnije privela tri osumnjičena mladića. Za razliku od prvog incidenta koji su mnogi komentarisali, nijedan političar

se nije izjasnio o ovom incidentu, pa ni predsednik Upravnog odbora FK Novi Pazar Rasim Ljajić.

Posete Prijepolju i Novom Pazaru

Slučaj dva „kamenovanja“ ilustruje odnos Srbije prema dešavanjima u, i oko Novog Pazara i Sandžaka. Kad medijima i političarima odgovara, incidenti se višestruko uveličavaju, posebno ako se može „okriviti“ druga, sandžačko-bošnjačka, strana. Kad to nije potrebno i kad je odgovornost pre na nekim drugim, „guraju se pod tepih“. Novi ministar za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu Milan Marković izgleda namerava, bar koliko je u njegovoj moći, da popravi takvo stanje i razgovara sa svim „stranama“ u Sandžaku. Rekonstrukcijom Vlade Srbije, dva resora za ljudska i manjinska prava i vera, na čiji rad su se najviše žalili Islamska zajednica u Srbiji koju predvodi muftija Muamer Zukorlić, Bošnjačka kulturna zajednica, ali i pojedine sandžačke stranke i nevladine organizacije, spojena su sa ministarstvima za državnu upravu i lokalnu samoupravu i za dijasporu. Bivši ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čiplić ostao je bez mesta u Vladi, a njegov kolega nekadašnji ministar vera Bogoljub Šijaković je, nakon što je ostao bez ministarske fotelje, imenovan za državnog sekretara u Ministarstvu vera i dijaspore koje sada predvodi Srđan Srećković (SPO). Odlazak Čiplića i Šijakovića sa ministarskih mesta pozdravio je muftija Zukorlić koji je u tome video dokaz ispravnosti svojih kritika na njihov račun.

Ni kriv ni dužan, Marković je od svog partijskog, DS prethodnika Svetozara Čiplića u amanet dobio i zavrzlamu oko Nacionalnog saveta Bošnjaka ili Bošnjačkog nacionalnog vijeća (BNV). Na izborima za BNV 6. juna prošle godine, učestvovala su tri liste, popularno nazvane Rasimova (Bošnjački preporod), Suljova (Bošnjačka lista) i muftijina (Bošnjačka kulturna zajednica). Treći osvojio najviše, 48 odsto glasova, obezbedio većinu podrškom dva kandidata sa liste bliske ministru Ljajiću. Konstitutivnu sednicu 7. jula liste ministara Rasima Ljajića i Sulejmana

Ugljanina bojkotovale, a muftija Zukorlić formirao BNV, uz podršku dva „odbegla“ kandidata Bošnjačkog preporoda. Država nije priznala formirano BNV, počele da pljušte optužbe i krivične prijave za falsifikovanje biračkih spiskova i ostavki dva Ljajićeva „prebega“. Izjasnila su se i nezavisna tela, poverenica za ravnopravnost Nevena Petrušić, ombudsman za ljudska prava Saša Janković i poverenik za informacije od javnog značaja Rodoljub Šabić, koji su ozbiljno kritikovali pojedine delove izbornog i postizbornog procesa.

Koju nedelju pre odlaska sa ministarskog mesta, Čiplić je raspisao nove izbore za BNV za 17. april, ali njih neće biti, jer su odloženi na neodređeno vreme. Pre no što je odložio izbore za BNV, ministar Marković je povukao neke dobre poteze. Za razliku od svog prethodnika, otišao je u Novi Pazar, razgovarao i saslušao predstavnike sve tri liste. Na prvi pogled, normalan i očekivan potez, ali živimo u zemlji u kojoj su i takvi potezi neočekivani. Pre Novog Pazara, ministar Marković je bio u Prijepolju i na spomenik Bošnjacima otetim i ubijenim u Štrpcima položio cveće. „Nećemo da dozvolimo da se nijedan zločin zaboravi“, rekao je Marković, jedan od retkih državnih zvaničnika koji se pojavio pred ovim spomenikom. Mnogi su dolazili u Prijepolje, ali im spomenik „nije bio usput“.

Ministar Milan Marković posetio je Novi Pazar 25. marta, a njegov boravak su sve strane ocenile pozitivno. „Posjeta ministra Markovića je pozitivan signal Beograda, koji je proistekao iz rekonstrukcije Vlade. Očekujem da se posle ovakve simbolične poruke krene u konkretne korake“, rekao je Zukorlić posle razgovora sa ministrom Milanom Markovićem u Novom Pazaru. Dopisnici beogradskih medija su izvestili da je razgovor Zukorlića i Markovića trajao gotovo dva sata i da je muftija strpljivo čekao gosta koji je, zbog ostalih sastanaka, kasnio pun sat i na kraju ga srdačno ispratio „čak do stepenica“. Pojedini su čak zaključili da je, posle niza teških reči i optužbi, došlo do obrta i „pomirenja“ Vlade Srbije i muftije Zukorlića.

Vraćanje međusobnog poverenja

U zajedničkom obraćanju novinarima Zukorlić je izrazio spremnost da poveruje u dobre namere vlade. „Vjerujem da se poverenje može vratiti. Možemo početi sa onim oko čega se u ovom trenutku može postići saglasnost“, rekao je Zukorlić i ocenio da je većina nesporazuma između liste koju predstavlja i Vlade proistekla iz nepoštovanja zakona,

te se založio za „otklanjanje nezakonitog ponašanja organa ili službi“ i „hitno otvaranje svih spornih pitanja kod resornih ministarstava“. Nosilac Bošnjačke liste, poslanik u republičkom parlamentu i predsednik Izvršnog odbora BNV u tehničkom sastavu (koji država priznaje i čine ga većnici bliski SDA) Esad Džudžević ocijenio je da poseta ministra Milana Markovića može da „znači preokret“ u dešavanjima u Sandžaku. Zanimljivo je da je i ova lista počela državi da ispostavlja uslove za rešavanje problema u Sandžaku i za svoj izlazak na izbore za BNV. Džudžević kaže da postoje tri uslova za stvaranje pozitivnog ambijenta u Sandžaku. Nakon razgovora sa ministrom Markovićem, Džudžević je novinarima u Novom Pazaru rekao da su ta tri uslova bitna za stvaranje unutarbošnjačkog konsenzusa i za partnerski odnos Bošnjaka sa državom. Ti uslovi su: „potpuno rasvetljavanje i kažnjavanje odgovornih za ratne zločine nad Bošnjacima u Sandžaku“, što bi, po Džudževiću, „smanjilo manipulacije oko teme koja je vrlo bolna za Bošnjake“. Bošnjačka lista kao drugi uslov navodi da Vlada Srbije, u kojoj imaju ministarsko mesto, nastavi da ostvaruju nacionalna prava Bošnjaka u skladu sa međunarodnim standardima, poslednji, treći uslov je ukidanje Uredbe o upravnim okruzima iz 1990. godine kojim je šest sandžačkih opština podeljeno u dva okruga. Prema njegovim rečima, ostvarivanjem tih uslova stvorila bi se pozitivna atmosfera za održavanje novih izbora za BNV i rešavanje drugih problema u Sandžaku. Predstavnik Bošnjačkog preporoda (BP), koga je podržala Sandžačka demokratska partija, Seadetin Mujezinović rekao je, takođe posle susreta sa ministrom Markovićem, da ova lista „nema ništa protiv ponavljanja izbora“. U Bošnjačkom preporodu smatraju da buduće BNV ne treba da bude politizovano. Za razliku od „muftijine“ i „Suljove“, ova „Rasimova“ lista nije pominjala ni uslove ni preduslove za svoj izlazak na buduće izbore za BNV.

Ministar Marković je na kraju razgovora sa predstavnicima sve tri izborne liste medijima izjavio da među njima nije primetio „lošu nameru“. Koji dan kasnije, 30. marta Marković je i zvanično saopštio da se odlažu izbori za Nacionalni savet Bošnjačke nacionalne manjine (BNV) zakazani za 17. april i da će novi termin biti utvrđen posle konsultacija sa učesnicima prošlih izbora. „Nakon novih konsultacija sa svim zainteresovanim stranama donećemo odluku o raspisivanju

novih izbora za Bošnjački nacionalni savet u cilju da se narasle tenzije reše na najbolji mogući način, pre svega u interesu nacionalne manjine Bošnjaka i svih ljudi koji žive u tom regionu", kazao je Marković. Ministar je istakao da je najvažnije da sve buduće odluke budu plod najšireg mogućeg konsenzusa i da se razvija započeti dijalog i uspostavlja poverenje koje je u prethodnom periodu "narušeno različitim odlukama, protestima i nespretnostima bez zle namere". Marković je rekao da želi da svi učestvuju na novim izborima, jer je važno da se formira nacionalni savet za Bošnjake i da bošnjačka nacionalna manjina preuzme svoju zakonsku ulogu. On je rekao i da su predstavnici bošnjačkih lista Muamer Zukorlić i Esad Džudžević otvorili niz bitnih pitanja i da svaka od tih tema zahteva ozbiljnu analizu zasnovanu na pozitivnim zakonima Srbije. „Najvažnije je da se razgovori sa predstavnicima lista nastave na institucionalnom nivou“, dodao je Marković.

Odlaganje izbora bilo je očekivano i logično. Do 30. marta, kada je ministar odlučio da odlaži izbore, za izlazak na njih nije bila prijavljena nijedna lista, a slab odziv građana koji su pozivani da provere da li su upisani u poseban birački spisak, pokazivao je da za izlazak 17. aprila ni birači nisu zainteresovani. Razočaranost stanjem u Sandžaku i unutarbošnjačke razmirice neki su razlozi za apatiju Bošnjaka, a na lošu izlaznost sigurno bi uticao i "aktivan bojkot" koji je zagovarala lista BKZ muftije Zukorlića. Nakon odluke o odlaganju izbora, Zukorlić je najavio mogućnost promene stava o bojkotu izbora, ali uz ispunjenje, naravno, preduslova.

Moguće odustajanje BKZ od bojkota

„Nismo u potpunosti isključili naše učešće na tim ponovljenim izborima. Ali, da bismo odustali od aktivnog bojkota, morali bismo da potpišemo vrlo precizan sporazum, po kome bi morale da budu otklonjene sve nepravilnosti kakvih je bilo u junu prošle godine“, najavio je Zukorlić. On navodi da bi birački spiskovi morali da budu ispravni, da na svakom biračkom mestu BKZ ima svog predstavnika u stalnom sastavu biračkog odbora i člana u izbornim komisijama na svim nivoima, a da tok izbora na svakom biračkom mestu kontroliše OEBS. Zukorlić od države očekuje da Internacionalni univerzitet koga je osnovao u Novom Pazaru, konačno dobije

akreditaciju, da na posao bude vraćeno 39 veroučitelja i da država omogući jedinstveno delovanje IZ. Iako je, kako kaže, u rečima ministra Milana Markovića, prepoznao dobre signale da se problemi rešavaju, Zukorlić nije preterani optimista jer, kaže, ne veruje da su novi i regularni izbori za BNV (na kojima bi, optimistički predviđa, BKZ osvojio dve trećine glasova), u interesu bošnjačkih ministara Sulejmana Ugljanina i Rasima Ljajića. "Takvo prebrojavanje uoči novih lokalnih i parlamentarnih izbora, na kojima su sigurni gubitnici, njima nije potrebno", tvrdi Zukorlić.

Sa odlaganjem izbora složili su se i predstavnici druge dve liste. Esad Džudžević smatra da bi izbore za BNV valjalo pomeriti „negde za jesen“ ili, možda zbog troškova, spojiti sa narednim parlamentarnim i lokalnim izborima. Pošto se još ne zna kad će ti izbori biti održani, ali ih, po svojoj prilici, neće biti pre decembra ove ili januara naredne godine, toliko čekanje na izbore za BNV ne čini se realnim. Džudžević takođe smatra da bi država konkretnim potezima trebalo da pokaže dobru volju prema Bošnjacima. Seadetin Mujezinović, koordinator Bošnjačkog preporoda ponavlja da izbori za BNV nije trebalo da budu razlog za podele među Bošnjacima, pa bi i naredni izbori trebalo da budu samo način da se izaberu najbolji, koji bi najkvalitetnije obavljali poslove iz nadležnosti nacionalnih saveta.

Novih izbora za BNV će znači, biti, ali se ne zna ni kada ni ko će na njima učestvovati. Ukoliko izbore bude bojkotovala neka od lista koje su izašle 6. juna, posebno ako to bude BKZ koja je osvojila najviše glasova, biće to senka koja bi legitimitet budućeg BNV dovela u pitanje. Ministar Milan Marković obećava da će pokušati da promeni dosadašnju praksu, založio se za dijalog i zajednički rad. Tu je „kva-ka“. Bez podrške vlade i svoje DS, ministar Marković neće moći da učini išta, a zvanični Beograd se do sada ponašao kao „slon u staklarskoj radnji“, samo uvećavajući unutarbošnjačke i probleme oko Islamske zajednice, BNV i Internacionalnog univerziteta. Kako poverovati da su se opametili i „okrenuti novu stranu“? Pogotovo što se mnogi u trenutno vodećim bošnjačkim strankama, SDÄ i SDP, koje učestvuju u vladi Srbije, protive bilo kakvom dogovoru sa muftijom Zukorlićem, koji je, pak, „tvrd“ pregovarač.

Crkva i država na istom zadatku

PIŠE: VOJISLAVA VIGNJEVIĆ

Iako bi se očekivalo da se u sekularnoj državi kakva je Srbija, crkva bavi svojim (duhovnim) poslom, a država svojim (svetovnim), to ovde nije slučaj. Bar ne kada je o popisu stanovništva u susednim zemljama reč. Oko te stvari se aktivnosti crkve i države čak i prepliću. Crkva je pozvala Srbe da se u popisu nacionalni izjasne, a država je sa svojom Strategijom očuvanja i jačanja odnosa Republike Srbije sa dijaporom i Srbima u regionu, baš uoči popisa, zatražila da susedne države izmene ustavno uređenje i obezbede Srbima status konstitutivnog naroda. To se odnosi(lo) na Srbe u Crnoj Gori i Hrvatskoj, čime je Srbija ozbiljno narušila odnose sa ovim zemljama upravo zbog takvog stava.

Tri dana pore početka popisa stanovništva u Crnoj Gori, crkva se umešala u državna i politička pitanja te države. Patrijarh Srpske pravoslavne crkve Irinej je pozvao Srbe da se „okupe oko vere, nacije i jezika“. Podsećanje na retoriku „krvi i tla“ na kojoj su ne tako davno besneli ratovi u regionu koje je izazvala Srbija, odnosno Miloševićev režim, dodatno je povećalo napetost oko popisa koji je počeo 1. aprila i završava se 15. Irinej je pozvao Srbe u regionu da se na popisu izjasne kao „Srbi pravoslavne vere“, čime je nesumnjivo, crkva izašla iz okvira „svoje misije“. Srpska crkva se naime, nikad ranije nije na ovakav način izjašnjavala, a ovde je reč, više je nego očito, o političkom apelu upućenom pre svega Srbima u Crnoj Gori.

U duhu ovakvih nastojanja, mitropolit Amfilohije već duže vremena vodi otvorenu i organizovanu kampanju kojom, kako sam kaže, želi da ohrabri pravoslavne vernike u Crnoj Gori da se „bez straha“ izjasne na popisu kao Srbi koji govore srpski jezik. On je poznat po istupima kojima je negirao postojanje crnogorske nacije – svojevremeno je Crnogorce nazvao „komunističkom kopiladi“, a nedavno je za crnogorski jezik rekao da je to lažni, izmišljeni jezik.

Crkveni vrh je krenuo još uoči popisa sa organizovanim skupovima i drugim aktivnostima po Crnoj Gori, da bi se što veći broj građana izjasnilo kao Srbi, s nadom da će tako nestati i veštačka nacija

koju je, kako je to jednom prilikom izjavio Amfilohije, stvorio Milovan Đilas! U taj široki front, predvođen srpskom crkvom uključene su prosrpske političke stranke, srpske nevladine organizacije, Srpski nacionalni savet. Cilj kampanje je da se popisom ustanovi da je Srba u Crnoj Gori 32 posto, koliko ih se takvima izjasnilo 2003. godine. Ovo izjašnjavanje je za srpske organizacije u Crnoj Gori važnije od referendumu o nezavisnosti iz 2006. godine, jer je reč o, kako se ističe, „opstanku nacije, vere i jezika“.

S druge strane, na pomenutu Strategiju su oštro reagovali zvaničnici Crne Gore i Hrvatske, tako da je Vlada Srbije morala da se iz tog dokumenta izbacila deo u kome se traži da Srbi u Crnoj Gori i Hrvatskoj dobiju status konstitutivnog naroda. Tim povodom Vlada Crne Gore je uputila oštar protest Srbiji i ocenila da se Srbija svojom strategijom u odnosima sa Srbima u regionu direktno meša u unutrašnje stvari suverene Crne Gore, da je strategija sračunata na „promenu ustavnog poretka Crne Gore“ i da deluje suprotno „temeljnim principima dobrosusedskih odnosa“. Predsednik crnogorskog parlamenta Ranko Krivokapić je ocenio da strategija predstavlja mešanje u ustavni sistem Crne Gore bez presedana: „Bez presedana je da se neko na takav način meša u ustavni sistem drugih država. To je agresija, ali ovaj put ne oružjem, već rušenjem građanskog koncepta Crne Gore i temelja stabilnosti čitavog regiona“, rekao je predsednik parlamenta.

Istoričar Čedomir Antić, predsednik Naprednog kluba i autor spornog dela Strategije, ocenio je da je njena izmena (brisanje dela o konstitutivnosti srpskog naroda u Crnoj Gori i Hrvatskoj) još jedna u nizu sramota i dokaza slabosti Srbije: „Niko nema pravo da ospori pravo srpskom narodu da ostvari kulturno i nacionalno ujedinjenje. Ne trežimo mi da Srbi postanu jedini konstitutivni narod. Neka i ostali budu konstitutivni“, kaže Antić. Nije samo jasno kako ovaj istoričar prenebregava činjenicu da je Crna Gora građanska, a ne država naroda.

Simptom zvani Ćosić

PIŠE: ZORAN JANIĆ

Kultura koja se već više od pola veka gnjavi jednim Dobricom Ćosićem, čiji je opus i onda kad je nastajao bio anahronizam i predstavljao svojevrtni paraknjiževni fenomen, u najdubljem neskladu sa modernitetom (da ostavimo po strani problematično pitanje darovitosti, ukusa, obrazovanja i umetničkih dometa ovog pisca), ta i takva kultura, da ponovimo onu krležijansku još uvek aktuelnu dijagnozu, "zapuštena je u svemu, a ponajviše u elementarnim stvarima ukusa". Čitav Ćosićev opus odslikava tzv. "srbijanski mentalitet" i, kao takav, budući izrazom istorijskih frustracija, zabluda i nacionalnih kompleksa niže vrednosti što se ovde gaje kao hrizanteme, kroz sve društvene discipline, od književnosti i historiografije do istorije meliorizacije, stoji obeležen nekim osvetničkim idealizmom i zakasnelim nacionalnim mesijanizmom, a u znaku otvorene etničke i rasne antropocentričnosti. Uzme li se u obzir stil i tehnika te realistično razlivena proze, Ćosić bi književnoistorijski spadao ponajpre pod kraj XIX ili, u najboljem slučaju, u same početke XX veka, upravo u vreme kad pitanja države, rase i granica bejahu aktuelna.

Nije uopšte slučajnost što je ova kultura uzela Ćosića za glavnog ideologa i reprezentanta svojih nacionalnih ciljeva i to po istom onom obrascu po kome je, na političkom planu, izabrala i Miloševića, kao najnižeg zajedničkog imenitelja tog samoubilačkog projekta. U Augijevoj štali ovdašnje kulture, Ćosić već decenijama stoji zaogrnut togom 'oca nacije', sudbinski zapitan i zagledan u stoleća koja nailaze, kao živi spomenik, kao kula-svetilja, kao nit-vodilja kroz istorijska bespuća, te je stoga bilo sasvim razumljivo da mu zapadne i počasno mesto u najužem krugu ideologa genocida i "humanog preseljenja", a pod zlokobnom firmom Velike Srbije, što će na

sebe preuzeti i u delo sprovesti njegov pesnički razbarušeni brat po peru Radovan Karadžić, još jedan "nacionalni radenik" angažovan (terenski) u odbrani srpstva. Ne treba smetnuti s uma da se Ćosić pri tom i sam godinama ustrajno u javnosti predstavljao upravo takvim (šumadijski žilavo i uporno), kao neko ko je neophodno potreban ovom društvu, politički i socijalno imobilisanom i kulturno zaostalom. Paradoks je što je Ćosić to i bio, nije se uopšte morao toliko truditi. I to kao tema. Kao opšte mesto. I, pre svega, kao alibi. Ideološki alibi, mora se naglasiti, jer je Ćosić, kako god mu prišli, preko ideja koje zastupa, političkih stavova ili jezika njegovih knjiga i njega samog, ideološka nacionalistička *lingua franca* ovdašnjeg političkog i kulturnog diskursa, on je zaštitni znak i toliko traženi 'brend' Srbije; on je naša matrica (naša pčela-matica) - i u tome se krije tajna Ćosićeve (mlečne) sveprisutnosti.

Sam Ćosić mora da se našao u čudu saznajući da je nedavno ponovno aktuelizovana međunarodna optužnica BiH protiv njega i pokrenuta inicijativa više nevladinih organizacija, na čelu sa advokatom Todorovićem, da se izvede pred sud zbog širenja rasne mržnje, jer šta je drugo radio on, do to što inače celog svog spisateljskog veka radi: brine o srpskoj naciji?

Njegova fizička smrt samo će ga dodatno kanonizovati pošto u ovoj kulturi, ovakvoj kakva jeste, on već sada jeste svetac. Ne mora nigde da se žuri, večnost ga već ionako raskriljenih ruku čeka. Za društvo nespremno za bilo kakvu dublju introspekciju ili, nedajbože, za kajanje i stid zbog tolikih zločina, Ćosić i jeste svetac i prava figura po meri. Po meri onih najpodlijih i najbrojnijih među nama, što su do juče klali, a danas se zalažu za nacionalnu amneziju i pomirenje.

SANU, ukratko

PIŠE: SRĐAN JOVANOVIĆ MALDORAN

Još od čuvenog Memoranduma Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU), ova institucija je pokazala izraziti nedostatak obrazovanja svojih članova, kao i snažan nacionalistički angažman. Iako je akademija nauka i umetnosti jedne zemlje institucija na kojoj bi trebalo da se nalaze sposobni i stručni akademci, SANU, sa svojim članovima, često pokazuje upravo suprotne tendencije. Zato sam otišao na internet stranice ove institucije i pogledao biografije nekih njenih članova. Rezultate, zajedno sa informacijama iz eksternih izvora (članci i intervjui članova) su prikazani niže.

Matija Bećković, književnik. Član od 1983. Pod „školskom spremom“ piše kako ima maturu gimnazije u Valjevu, te da je „studirao na Filozofskom fakultetu“, za šta možemo da pretpostavimo da znači da nije uspeo ni da diplomira. Nacionalistički angažman ovog čoveka je potpomogao razvoju ovog opasnog svetonazora, doprinevši daljem udaljavanju Srbije od modernih, evropskih tokova.

Dušan Kovačević, dramaturg. Biografija na stranici SANU navodi kako ima diplomu Akademije za pozorište, film, radio i televiziju, te se stoga postavlja pitanje kako je moguće da je osoba bez doktorata (čak ni magistrature) bila docent na Fakultetu dramskih umetnosti u periodu 1986-1988. U intervjuu za Pravoslavlje, rekao je, između ostalog, i sledeće: „Mislim da je porodica osnova i škola i crkva budućeg čoveka“, pa zatim i: „Za mene lično su vera i verovanje ono najintimnije. Vera je satkana od ubeđenja, od sećanja, od genetike, od istorije koju znaš i koju ne znaš, a nosiš je u sebi; od koordinata prostora i vremena u svemiru, od onoga što samo naslućuješ, od onoga što si naučio od vere, da ti vera pomaže i da neko brine o tebi i onda kada ti ne brineš“.

Dobrica Ćosić, književnik i političar. Član još od 1970. Školska sprema: „Niža poljoprivredna škola u Aleksandrovcu, upisao se u Srednju poljoprivrednu školu iz koje je isključen; završio novinarsku i Višu partijsku školu“. Kako piše Mirko Kovač, „srpski pisci iz patriotske lige, s jakim nabojem rodoljubnih emocija, nekako su po tradiciji oduvijek bili u dosluhu s policijom, spremni na svaku zloću, ako

im je nacija pokriće. Prikloniti se naciji pravo je zadovoljstvo; tu je svaki zalogaj sladak, a svaka banalnost dobiva neki viši smisao. U okrilju te ideologije može se, bez osjećaja krivnje, počinuti niz gadosti, jer 'otadžbinska zajednica' oslobađa svih stega, pa su ondje mnogi pisci našli utočište, a Dobrica Ćosić i svoj divan na kojemu je gradio mit nacije i vlastiti mit *oca nacije*. I dok su njegovi sljedbenici uživali u kavanskom nacionalizmu, mahom pijani i vulgarni, najčešće doušnici, njihov je guru uvijek bio negdje visoko, intiman s čelnicima UDB-e, povlašten kao pisac i jedini koji je u ono vrijeme mogao posjetiti zloglasni logor na Golom otoku“.

Predrag Piper, jezikoslovac. Redovni profesor Filološkog fakulteta koji jedva da ima nekoliko objavljenih radova u inostranstvu. U svojoj knjizi „Srpski između malih i velikih jezika“, piše: „Sudbinu srpskih knjiga izvan Srbije dele i srpski grobovi, spomenici, crkve i manastiri, koje se i danas (...) zatiču samo zato što su na njima srpsko slovo, srpska reč i srpsko ime (grobovi su mnogim Srbima bili i ostali prvi bukvari, istorijske čitanke, pouke o identitetu i proročanstva o nesrećama koje se ponavljaju, pa zato masovno uništavanje srpskih grobova i svetinja ni danas nije slučajno, kao što nije slučajno ni ćutanje domaćih i stranih, inače vrlo glasnih i dobro nagrađenih aktivista nove svetske ideologije, njenih poverenika za ljudska prava, obavezno 'nezavisnih' i 'nevladinih', ali veoma selektivnih u traženju krivaca, stručnjaka za razvijanje međunacionalne tolerantnosti itd., niti je slučajna ravnodušnost predstavnika Ujedinjenih nacija, formalno dovedenih da sprečavaju diskriminaciju i nasilje na teritorijama država nastalih od druge Jugoslavije, a koji to gotovo i ne čine!“ (39). Izrazito negativna konotacija kojom Piper boji poverenike za ljudska prava, nevladine organizacije i međunacionalnu tolerantnost, da upotreblim i ja jedan sopstveni etički kriterijum, leđi mi krv u žilama. Stvaranje atmosfere straha i terora je oruđe koje su nacionalisti i ksenofobi doveli do demagoške perfekcije. Piper je za ovo ekspert. U njegovom *Weltanschauunu*, ceo svet je okrenut protiv Srba i srpskog jezika: „Srpski jezik izvan

Srbije i Crne Gore (se) nalazi u okruženju koje često ima jake naboje antisrbizma. On je jednim delom bio zapretan kod onih koji su izgubili Prvi i Drugi svet-ski rat, pa su sada našli nove saveznike, a jednim delom antisrbizam je izazvan odbijanjem ili nespre-mnošću Srba da se odmah i bespogovorno uklope u krupne geostrategijske planove zapadnih sila i radi-kalnih islamskih zemalja“.

Miro Vuksanović, književnik. Školska sprema: „diplomirao književnost“. Upravnik Biblioteke Mati-ce srpske, dakle, nema ni magistraturu. Ovako piše ovaj diplomac i akademik: „U noći između prvog i ilindanskog avgusta, u kući gde sam bio na odmo-ru od poslova i zadržica, došao je naslov *Devet vrlina Milke Ivić*. Doveloo ga je razmišljanje, višednev-no, kako da odgovorim na pismo profesora Pipera i uredništva *Južnoslovenskog filologa*, koji su zatražili prilog za osamdeset i petu godišnjicu vodećeg srp-skog lingviste. Po ustaljenoj navici da mi pomažu brojevi (i ja njima koliko mogu) na čelu naslova je devetka. U imenu i prezimenu Milke Ivić ima devet slova. Tri puta se ponavlja I, kao početak glavnog lingvističkog prezimena u savremenoj srpskoj nau-ci i kao podsećanje da o tom prezimenu treba još (i još) pisati. Dosetka s devetkom bila mi je potreb-na da tako svedem broj vrlina profesorice Ivić, da ih još jednom proberem“. Hvalospevi u alademskim klanovima su na ovim prostorima izuzetno popular-ni, i ovaj skoro komični paragraf je tako našao svoje mesto u poznatom „Južnoslovenskom filologu“.

Kosta Čavoški, pravnik. Dodeljen mu je dokto-rat još 1973. Objavljivao je radove slikovitih naslova poput „Zatiranja srpstva“ (1996), pa „Na rubovima srp-stva“ (1995), a potom i „Hag protiv pravde“ (1998). U intervjuu za *Pečat*, ovaj profesor Pravnog fakulte-ta kaže: „Čim smo saznali za ovu sramnu kampanju protiv Vojislava Koštunice, nas nekoliko članova neg-dašnjeg Odbora za odbranu slobode misli i izražava-nja rešilo je da se oglasi. To su Dobrica Ćosić, osni-vač i predsednik ovog Odbora, Matija Bećković i moja malenkost. Dana 14. marta 2011. godine mi smo izda-li saopštenje kojim osuđujemo kao sraman i nedosto-jan čin pokušaj da se Vojislav Koštunica poveže sa ubistvom Zorana Đinđića, a zatim pozvali odgovorne državne vlasti da prekinu ovu beskrupuloznu kampa-nju protiv Vojislava Koštunice, te da kriminalce traže i nađu među pravim kriminalcima. I što je još važnije, zatražili smo da se prekine i onemoguću dalje samo-ponižavanje Srbije i moralno razaranje srpskog druš-tva. Upravo je Dobrica Ćosić izneo ideju da bi iznova

trebalo osnovati Odbor koji bi se bavio teškim i učestalim kršenjem elementarnih ljudskih prava. Jedino je pitanje da li u srpskoj duhovnoj eliti ima spremnosti za takvo angažovanje“.

Milorad Ekmečić, istoričar. „Srbija je uvek veli-ka. Sve dok neželjeni raskol u Srpskoj crkvi ne proizvede njivu na kojoj će cvetati nove nacije, ostaje srpski narod. Kad je izbio ustanak u ras-padnutim delovima Jugoslavije 1941. godine, itali-janski general Roata je napisao pismo Musoliniju da je revolucija posledica razbijanja srpskog naro-da kao političke celine. Srbi su, mislio je on, bili uvek najznačajnija balkanska nacija, ali dok se ne ispravi omaška njihovog unazađivanja, cepkanjem u male okupacione delove, gerilski rat na Balkanu neće prestati. Dok američki stratezi budu muku mučili sa pitanjem kako da unište virus zla koji Srbi u sebi nose, opasnost za njih od gerilskog rata u nekom novom sukobu sa Rusijom će biti realna i prisutna. Sav taj panteon umnih glava, vođa njihovih nevladinih organizacija i javno srp-sko mnjenje koje oni stvore je paučina na vetru. Varaju se američki stratezi kad misle da će ih unutrašnjim rastakanjem srpske politike, kulture, stila života osloboditi obaveze da na Balkan šalju pola miliona vojnika, u slučaju neke veće krize nji-hovih odnosa sa Rusijom. Raskol naše crkve je tu najefikasniji, ali bi takva kriza sa Rusijom i pobu-na Srba uništila i današnje vodstvo srpske crkve.

Zaustavljena je obnova religioznosti u našoj crkvi. Narod se vraća krsnoj slavi, paljenju badnjaka, daća-ma na pogrebima, ali ne i pravom verovanju. Komu-nizam nije glavni krivac za porast ateizma u svetu. Opasnost ateizacije sveta dolazi danas iz SAD. Nig-de nije bilo većih bogomoljaca, a nikad više grešnika, kao u SAD. Tamo se koplja cene“.

Svi gorenavedeni su „akademici“, članovi Srpske akademije nauke i umetnosti. Ni na koji način, osim toga nisam u stanju da kometarišem.

IZVORI:

Internet strana SANU www.sanu.ac.rs.

Razgovor sa Dušanom Kovačevićem, dramskim piscem: "Sačuvajmo ono što je naše", Violeta Vučetić, Pravoslavlje - novine Srpske patrijaršije.

Mirko Kovač, Dobrica Ćosić - Kobni otac nacije, Peščanik, april 2009.

Miro Vuksanović, *Devet vrlina Milke Ivić*, Južnoslovenski filolog.

KOSTA ČAVOŠKI, "Linč protiv Koštunice je samoponižavanje Srbije" Intervju | Nataša Jovanović | 18. mart, 2011.

"Srbi su za Ameriku narod koji u sebi nosi opasan virus", MILORAD EKMEČIĆ, *Pečat*, NoviStandard, 12. januar, 2011.

Evropski marš

PIŠE: BOŠKO JAKŠIĆ

Neonacizam doživljava procvat širom Evrope. Uprkos podsećanja na strahotnu prošlost, dokumenata, filmova i serija, uprkos opomena, školskih štiva i zakonskih zabrana, zlo ponovo preti.

Ne radi se o apstraktnom pojmu koji opisuje ponašanje ili verovanja jedne subkulture. Neonacisti ne žive u podzemlju, ne izlaze iz svojih skrovišta kada padne noć. Oni su učitelji, kompjuterski eksperti, prodavci, muzičari... Mogu da budu naše kolege, susedi.

Posredni i neposredni uticaj neonacističkih organizacija raste od Holandije i Belgije, preko „desničarskog bastiona“ srednje Evrope - Austrije, Mađarske, Češke i Slovačke - do Balkana. Sve je više parlamentata u čijim sazivima sede ultradesničari koji su na funkciju dospeli uz podršku neonacista.

U Francuskoj su neonacističke organizacije zabranjene, ali mnoge se legalno kriju iza registrovanih ultradesnih grupacija poput „Trećeg puta“ ili „Novog otpora“ koji nastupa pod sloganom „Manje leftizma! Više fašizma!“.

U Italiji nacističkoj ideologiji bliske organizacije već decenijama opstaju kao parlamentarne stranke.

U Nemačkoj je po završetku rata, pod nadzorom saveznika, izvršena striktna „denacifikacija“, ali posle ujedinjenja 1990. neonaci grupe dobijale su sve više pristalica, posebno među mladima iz bivše DDR koji su negovali omraz prema komunizmu i averziju prema Slovenima - posebno Poljacima - ili Turcima.

Kako je proizvodnja nacističkog propagandnog materijala zabranjena, uvozi se iz SAD, Skandinavije, Mađarske ili Italije. Izmišljaju se novi simboli koji asociraju na svastiku. Najjača stranka kojoj se pripisuje ova orijentacija je „Nacionalna demokratska partija“. Mnoge grupe koje isplivaju na površinu su zabranjene ali stalno se stvaraju nove.

Britanski neonacisti predstavlja širok front stranaka koje su pre svega usmerene na „čišćenje“ društva od drugih etničkih i verskih grupa. „Britanska nacionalna partija“ Hitlerovog obožavaoca Džona Tindala, koja otvoreno poriče Holokaust, predvodi listu od najmanje desetak takvih stranaka - ideološke dece „Britanske unije fašista i nacional socijalista“ sera Osvalda Mozlija koja je zabranjena 1940.

U Bugarskoj je registrovano pet stranaka neonacističke orijentacije, u Grčkoj dve: „Krisi Avji“ (Zlatna zora) i „Mavros Krinos“.

NEONACI EKS-JU

U BiH je februara 2010, po modelu Handžar divizije, formiran Bosanski pokret nacionalnog ponosa koji je kao svoje neprijatelje precizno odredio: „Jevreje, Rome, četnike, hrvatske separatiste, Tita, komuniste, homoseksualce i crnce“.

Hrvatski neonacisti, naslednici ustaške ideologije Ante Starčevića i Ante Pavelića, oglašavaju se ispisivanjem antisrpskih grafita, skranvljenjem groblja i spomenika, negiranjem Holokausta, isticanjem ustaških simbola, koncertima pevača Tompsona.

Neonacizam u Srbiji, koji počiva na nacionalnim i verskim faktorima, najbolje reprezentuje Nacionalni stroj, organizacija koja je organizovala mnoge incidente i čiji su lideri pred sudom.

U Slovačkoj su pripadnici neonacističke grupe „Slovenska Pospolitosť“, angažovane u obračunima sa Romima, a prošle godine su u Bratislavi sprečili održavanje prve parade LGBT populacije. Slave Hitlerovog zamenika Rudolfa Hesa, a u Novom Sadu su ruku pod ruku sa srpskim neonacistima obeležavali godišnjicu rođenja Hajnriha Himlera.

U mađarskom parlamentu otvoreno neofašistička stranka „Jobik“, poznata po podršci ideji gradnje koncentracionih logora za mađarske Rome, je partner vladajućeg „Fidesa“ premijera Viktora Orbana. Izveštaji govore da postoji najmanje osam tajnih logora za stalnu obuku neonacista, uključujući i onaj ekstremnog „Mađarskog nacionalnog fronta“ namenjen kandidatima koji dokažu da nisu jevrejskog ili romskog porekla. Vizentalov centar upozorava da Mađarska „tone u ambis rasne mržnje“.

U susednoj Austriji, Hitlerovoj domovini u kojoj je u vreme fašizma bilo registrovano 500.000 nacističkih, „Partija slobode“ Hajnca Kristijana Štrahea uspinje se ka političkom vrhu zahvaljujući raznim neonacističkim udruženjima građana. „Neonacistički lajt“ bi prema ispitivanjima javnog mnjenja danas osvojili više od 40 odsto glasova - obnavljajući mučna sećanja na uspon nacističke tridesetih godina prošlog veka.

U Belgiji od 2004, dominira neonaci organizacija „Krv, zemlja, čast i odanost“ koja se često sukobljava sa snagama reda.

Neonacisti su se razmahali i po bivšim sovjetskim republikama sa Baltika. Iako je u Estoniji zabranjeno isticanje nacističkih simbola, UN su konstatovale povećanu aktivnost neonacista i u Estoniji i u susednoj Letoniji gde se slave pobede fašista nad Crvenom armijom.

Ko će se suprotstaviti novom fašizmu

PIŠE: OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ

Osnovna pobuda za pisanje bilo mi je nepodnošljivo osećanje privida prisutnog u svemu što određuje društveni život u Srbiji. U stalnom prividnom objašnjavanju sadašnjosti prošlošću, kod nas su se iskristalisala dva karakteristična fenomena. Istraživanja se odnose na davno istraženo, a interpretacije na neistraženo ali podrazumevano, odnosno istražuje se opšte poznato, a interpretira nepoznato. Tako se osamdesetih godina „otkrivao“ Goli otok, devedesetih Jasenovac, dvehiljadedesetih dan izvršenja smrtne kazne nad Dražom Mihajlovićem, kao da sve to nisu bile opštepoznate činjenice decenijama unazad. Otkrivanje poznatog može da ima samo manipulativnu funkciju „zasenjivanja prostote“, prividom da je sadašnjost bolja i istinoljubivija od „mračne“ prošlosti sa kojom imaginarni „mi“ nemamo nikakve veze. Naravno, istraživanje istraženog je lak zadatak, jer su svi podaci dostupni u davno napisanim knjigama. Sa druge strane, ne istražuje se ono što je nepoznato, jer to zahteva višegodišnji rad i ne daje materijal sa svakodnevnih konferencija za štampu.

I šta se dogodilo? Kao nova znanja nudi nam se višak interpretacija i manjak istraživanja. Svako ima interpretaciju, ali uglavnom baziranu na saznanjima koja su ostavili istoričari iz prethodnih decenija, gle čuda, uglavnom istoričari tzv. komunističke historiografije. Zato i danas kada želimo nešto konkretno da saznamo iz istorije Jugoslavije moramo da se vraćamo na knjige naših profesora pisane pre 20, 30 ili 40 godina. Od mnoštva novih interpretacija odavno poznatih činjenica nema mnogo koristi, a i dosadno je.

A kako je do toga došlo, posebno kako je do toga došlo u razmatranju fašizma i Drugog svetskog rata. Nekad davno se smatralo da je dovoljno istražiti relevantne podatke iz prošlosti i pustiti ih da sami za sebe govore. Onda je ta pozitivistička historiografija proglašena prevaziđenom, rečeno je da se njome bave samo staromodni istoričari, da nema činjenica

o prošlosti, da je sve sadržano u sadašnjosti. A pošto je kod nas sve privid, i interpretacije imaju privid naučnosti, i u priču o odsustvu činjenica se doslovno poverovalo. Zato se verovatno, nikada ranije prošlost nije do te mere relativizovala kao sada kad je naukom proglašena razbarušena interpretacija. Interpretativna istorija bez činjenica dala je privid legitimnosti spekulacijama o prošlosti sa pozicija aktuelnog stanja, aktuelnih vrednosti i aktuelnih merila. Danas je novi fašizam bar prividno slab, komunizma više nema, a dominantno je nešto što se naziva tranzicijom i što, kao i svaka ideologija, proizvodi svoje istoričare koji sa, ne previše znanja ali zato sa puno pobjedničke nadutosti interpretiraju i tridesete i ratne godine. Tridesete se vide kao normalno, prirodno stanje i proglašavaju za prošlost sa kojom treba uspostaviti kontinuitet, preskačući sve što je između bilo. Drugi svetski rat se interpretira na bazi pretpostavki koje uglavnom počinju rečima: nije trebalo, trebalo je, ko je mogao znati, niko nije mogao znati... Kolaboracija se pravda uz superiorni osmeh znalaca da savremenici nisu imali, niti su mogli imati punu svest ni saznanja o tome šta fašizam jeste i čemu teži, nisu mogli znati za koncentracione logore i masovna ubijanja. Uostalom, bila je okupacija i kad je već i Francuska kapitulirala, trebalo je samo čekati da se sve vrati u normalno stanje. A kako smo se sada i tako u njega vratili, sa tugom se pitaju gde bi nam tek bio kraj da smo mogli da nastavimo svetli put sa koga smo skrenuli 1941. godine.

A kako su o svetlim tridesetim godinama mislili oni koji su o njima nešto znali, oni koji su u njima živeli, kako su mislili savremenici? Erik Hobsbawm u svojoj autobiografiji beleži da je kolaps svetske privrede početkom tridesetih proizveo erupciju. „Njen simbol je od 1930. godine bio dobro poznat: crna svastika u belom krugu na crvenoj pozadini“. I onda kaže: „teško je nekom ko nije iskusio

dvadesetovekovno Doba katastrofe u srednjoj Evropi da uvidi šta je značilo živeti u svetu za koji se naprosto nije očekivalo da potraje, u nečemu što se stvarno čak nije moglo ni opisati drugačije nego naprosto kao usputna stanica između mrtve prošlosti i budućnosti koja se još nije rodila". I dalje: „Bili smo na Titaniku, a svako je znao da ćemo udariti u ledeni breg. Jedina neizvesnost je bila šta će se desiti kada udarimo. Ko će da obezbedi novi brod“?

Potpuno isto, ali sa mnogo manje optimizma, što je i prirodno jer je živio ovde, pisao je beogradski student filozofije u jednom našem studentskom listu, u maju 1933: „Kuda stremlji čovečanstvo kroz ovu nepomirljivu borbu? Da li će nam ona podariti jedan trajni mir, ili će njen ishod doneti novu pustoš, nova očajanja? Ceo svet drhti pred ovim pitanjem (...) Hradnokrvna istorija kazuje nam ravnodušno o golgoti preko koje je ljudski rod vekovima prolazio (...) Ona će, možda, samo nekoliko decenija docnije sa istom hladnokrvnošću kazivati krvoprolića jednog modernog doba u kome je ljudski um odigrao najsravniju ulogu u celokupnoj povesti zemljine kugle. (...) Za nas, decu Nesretnog veka, u opštoj zabuni i neizvesnosti koja je pritisla svet, jedno je jasno: u doba kad civilizacija dostiže svoj vrhunac, ljudsko društvo živi bez civilizacije“.

Jedan konzervativni domaći sociolog iste 1933, je beležio: „Staro 'predratno' doba, njegov poredak i društvo, više se nikada neće vratiti. Ko to ne uviđa taj troši energije na priviđenja i zablude. Bitno je da se u novo što dolazi unese što više iskustva, saznanja, mere stečene patnjama velike prošlosti i bedne sadašnjice“.

Časopis „Nova francuska revija“ je objavio, a „Srpski književni glasnik“ 1934, preneo delove članka Lava Trockog u kome je pisao: „Fašizam je uzdigao u politiku društveni talog. Ne samo u kućama seljačkim, već i u oblakoderima varoškim, uz XX vek još uvek žive X i XIII vek. Stotine miliona ljudi služe se električnom strujom i ako ne prestaju da veruju u mađiske sile.(...) Avijatičari koji upravljaju čudotvornim aparatima što ih je stvorio genije ljudski, nose pod prsnikom amajlije. Koliko je sve neiscrpnih rezervi mraka, neznanja i divljine! Očajanje ih je oživelo, fašizam im je dao zastavu. Sve što bi u redovnom razvoju društva bilo odbačeno iz narodnog organizma kao izmet kulture, vratilo se sad na grlo: civilizacija kapitalistička bljuje nesvareno varvarstvo. To je filozofija nacional-socijalizma“.

Taj „Titanik“, kako kaže jedan od najvećih živih istoričara, taj „nesrećni vek“, kako kaže beogradski student, ta „bedna sadašnjica“, kako kaže domaći konzervativni sociolog, to „nesvareno varvarstvo“ kako kaže Trocki, to je ono svetlo vreme sa kojim uspostavljaju kontinuitet i u koje žele da nas vrate istorijski ignoranti-interpretatori.

Interpretatore kolaboracije u Drugom svetskom ratu koji uvek počinju rečima „niko nije mogao znati...“ izgleda da ni „nepostojeće“ činjenice ne mogu da tresnu u lice. U svim knjigama piše da je logor Dahau osnovan 22. marta 1933, osam godina pre početka rata u Jugoslaviji. Istog dana, doslovno, 22. marta 1933, beogradski list „Vreme“ je izveštavao: „Prvi logor gde će biti internirani komunistički funkcioneri i druga lica štetna po državne interese, biće u sredu otvoren u okolini bavarskog mesta Dahau. Logor će moći primiti 5000 lica“. Trebalo je da prođe samo četiri meseca da isti list 26. avgusta 1933, pod naslovom „Konzentracioni logor u Dahau“, objavi fotografiju logora sa tekstom: „Internirci u koncentracionom logoru u Dahau, u Nemačkoj, morali su sami da izrade ogradu logora. Logor je ograđen betonskim zidom i trostrukom ogradom od bodljikavih žica, kroz koje se noću pušta električna struja. Sem toga postaviće se betonski stubovi na kojima će biti montirani automatski mitraljezi, koji stupaju u dejstvo, čim se žica na jednom mestu prekine“. I hiljade i hiljade sličnih vesti stizalo je svakodnevno sledećih osam godina, do 1941, kada su po interpretatorima koji istražuju samo opštepoznato, savremenici bili strašno iznenađeni i zaprepašćeni kada je rat stigao i do Jugoslavije.

Druga interpretativna priča je ona o komunizmu koji se sada izjednačava sa fašizmom, koji je, kako kažu interpretatori, pukim slučajem pobedio, koji je sarađivao sa Hitlerom, koji se samo pravio da je antifašistički. Danas se tridesete čitaju iz vizure 2011. Nema komunizma pa ga nije bilo ni tridesetih. Nema smrtne kazne, progona, logora za studente komuniste, pa ih nije bilo ni

u sjajnim jugoslovenskim tridesetim. Komunizam je bio na istoku, na zapadu smo bili mi, demokrate. Svi smo sada antifašisti pa smo to bili i tridesetih godina prošlog veka.

Erik Hobsbaum beleži da je 1935, kada je došao na studije u Kembridž, njegova generacija bila „najcrvenija i najrevolucionarnija u istoriji tog univerziteta“, da je tridesetih godina levičari privlačila „intelektualno najsjajnije pripadnike studentske generacije na elitnim univerzitetima u Britaniji“, i na kraju, da su u Drugom svetskom ratu komunisti bili „izuzetno nesrazmerno prezustupljeni u većini pokreta otpora, ne, jednostavno zato što su bili najhrabiji, već zato što su oduvek bili spremni na najgore“.

Istih, ranih tridesetih godina, dok su konzervativni pisci u beogradskoj štampi Hitlera nazivali „gospodinom Hitlerom“, a zadivljeni desničari mesijom, levičari su ga u svojim ilegalnim novinama zvali „krvavim psom“ i „krvolokom“. Istina, možda nisu bili lepo vaspitani kad su se tako izražavali o gospodinu, ali pokazalo se da bez njih tako rezolutnih, ne bi bila moguća ni pobeda nad Hitlerom.

Antikomunizam iz tridesetih godina, nastao u strahu od Sovjetskog Saveza i proklamovane ideje svetske revolucije, sada se pretvorio u izjednačavanje fašizma i komunizma. To nije nastavak tridesetih, to je nova spasonosna formula koja iz vremenske udaljenosti pruža udobnu poziciju maskiranja prošlosti savremenosti. Suprotno današnjem vremenu, tridesetih se savršeno dobro znala razlika između ove dve ideologije. Njihova sličnost u otporu liberalizmu podrazumevala je i akcentovanje suštinskih razlika u krajnjim ciljevima - militarizmu, imperijalizmu i rasizmu fašizma, odnosno, revoluciji i principu jednakosti komunizma. Tada je strah od širenja revolucije bio opravdan, a nepoznavanje onoga što nosi fašizam bilo prisutno samo onoliko koliko je uvek prisutna želja da se ne veruje do kraja u mogućnost ostvarenja najgoreg. Kad se konačno u to poverovalo, kada je rat već počeo, osim otvorenih pristalica fašizma, u Evropi nije bilo gotovo nikoga, čak ni među onima

koji ga nisu voleli, ko nije bio spreman za saradnju sa komunizmom samo da se uništi fašizam. U Jugoslaviji nije bilo tako. Zato danas, posle više od 70 godina naši interpretatori još uvek drže kao otvoreno veliko filozofsko pitanje - šta je uopšte kolaboracija?

Danas, izjednačavanje komunizma koga nema i fašizma koga ima, ne pravi nikakvu razliku između njih. To što je jedan tridesetih želeo da nametne rasističku paradigmu čitavom svetu, a drugi da ga u tome speči i uništi ga, u prividnom razmišljanju o prošlosti, a stvarnom o sadašnjosti, nema nikakvu ulogu.

Jedina sličnost u razmišljanju o fašizmu između tridesetih godina i sadašnjeg vremena je u verovanju da se sa njim može pregovarati, da je legitimni sagovornik, jer dolazi na vlast demokratskim putem, da ne misli ozbiljno ono što govori, da se može zauzdati. Spoznaja o toj zabludi je tridesetih došla suviše kasno. To su prve osetile višemilionske žrtve.

Sada se, međutim, broje žrtve fašizma i komunizma sa ciljem da se posle normalizacije nacionalizma normalizuje i njegov krajnji izraz - fašizam, jer kako tvrde interpretatori, postojalo je i veće zlo od njega. Ne broje se samo one treće žrtve. Da li ima recidiva rasizma u njihovom prećutkivanju? Da li je to zato što su daleko, a i nisu bele? Danas još do kraja ne znamo kakav će se fašizam sutra roditi i gde će se prvo instalirati. Pitanje koje se nameće glasi: ko će se suprotstaviti novom fašizmu kad jednog dana postane jak? Ko će činiti neke druge internacionalne brigade jednom kad i ako ponovo zakuca na vrata? Japiji, brokeri? Bez dubokih uverenja o nepostojanju rasnih razlika i o jednakosti ljudi nema ideala. Bez ideala nema žrtvovanja. Put fašizmu je slobodan. Tako nije bilo tridesetih godina, tada je imao prirodne neprijatelje. Ali istorija se nikada ne ponavlja, možda je ovaj „Titanik“ samo farsa „nesvarenog varvarstva“.

Reč na promociji sopstvene dvotomne knjige „Savremenici fašizma“ u izdanju Helsinškog odbora, 20. aprila 2011.

O prećutkivanju, laži i suzama

SLOBODANKA AST

Praznovanju nikad kraja: Uskrs i Vaskrs, pa prvomajski praznici, pa đurdjeverdansko slavlje i cveće, i sunčani prolećni dani... Pevaće se i igrati, izumeđu ostalog i u spomen parku Jajinci, i u Šumaricama. Tu je sahranjeno hiljade ubijenih rodoljuba i opet će se roštiljati, piti, igrati, pevati, igrati fudbal, deca će trčati, a psi lajati... Naravno, biće tu i parkiranih automobila... Na humkama onih koje su pobili okupatori i njihovi domaći kolaboranti.

Prema žrtvama svih naših ratova, od balkanskih, pa do ubijenih u Drugom svetskom ratu i konačno do ovih u devedestim, zapravo se ovo društvo nikada nije odnosilo sa dužnim pijetetom, ni prema herojima i borcima, ni prema nastradalim civilima. Ili se brojke poginulih i ubijenih nekrofilski bizarno, maroderski uvećavaju, ili se minimiziraju, pa čak i mnogim gestovima duboko vređaju i još jednom ubijaju. Neki istoričari s pravom ukazuju da se ne zna ni tačan broj žrtava u ovom poslednjem ratu, u kome „Srbija nije učestvovala“, ali nije poznat čak ni tačan broj nastradalih od NATO bombardovanja. U uređenoj zemlji tih hiljadu ili dve, ljudi koji su stradali bilo bi zvanično zabeleženo imenom i prezimenom, a ne da se u javnosti licitira brojevima. Uopšte, igra s brojevima žrtava ovde je čak i među nekim istoričarima omiljena disciplina: Jasenovac, Blajburg, pa i Kragujevac su možda najbolji primeri. S druge strane, čak i u novim udžbenicima („oslobodjenim ideologije“) isključivo se pominju velike žrtve i stradanje Srba u Hrvatskoj u Drugom svetskom ratu, ali se ne spominju žrtve u Srbiji:

„Kao da Srbija želi da zaboravi te žrtve... Oko 700.000 ubijenih u Drugom svetskom ratu ili oko 200.000, tačnije oko 170.000 ubijenih samo na teritoriji Srbije u velikoj meri su žrtve i nedićevaca, i ljotićevaca, i drugih vojski, pa i četnika. Nama bi izgleda sada odgovaralo da se te žrtve zaborave, jer one loše svedoče o onim ideološkim pokretima za koje mi očigledno želimo da se vežemo u XXI veku,“ rekla je u emisiji „Peščanik“ profesorka dr Dubravka Stojanović.

Todor Kuljić smatra da je ova revizija istorije dozirana sa vrha: kvislinško društvo Hitlerovih saveznika na Balkanu predstavlja se kao žrtva, a kvislinške žrtve demonizuju se kao dželati.

Svedoci smo upornih pokušaja radikalne prerade istorije, zapravo revizije celokupne istorije XX veka. Namera jednog broja glasnih i sveprisutnih u medijima istoričara, ali i sve brojnijih estradnih istoričara da se pre svega utemelji matrica da su samo Srbi večite istorijske žrtve. Naravno da ovu školu mišljenja prate uporni pokušaji da se prikrije kolaboracija četnika sa okupatorima, njihovi zločini i da se nova istorijska svest zasnuje na četničkoj ideologiji. I zvanična i medijska potraga za grobom Draže Mihailovića deo je tog diskursa.

DŽELAT I ŽRTVE

Da nekadašnjeg logoraša Aušvica broj 58116, inače pisca, publicistu i Titovog prevodica Ivana Ivanjia nije pozvao Memorijalni centar logora u nemačkom gradu Buhenvaidu da otvori izložbu o „krvavoj bajci“ u Kragujevcu, u našim medijima se ne bi pojavila neverovatna priča o slici generala Milana Nedića na zidu Gimnazije u Kragujevcu, odmah pored memorijalne sobe u kojoj se čuva uspomena na 2852 streljanih muškaraca starijih od 16 godina, većinom đaka kragujevačke gimnazije i njihovih profesora. Evo, dela Ivanjijevog gorkog monologa (Vreme, 31. mart 2011).

„Pozvali su me da otvorim tu izložbu. I još dok sam se kolebao da li da prihvatim, pročitam da je u kragujevačkoj gimnaziji - onoj istoj iz koje su đake izveli na streljanje - izložen portret 'uglednog učenika' te stare srpske škole, generala Milana Nedića. I ne samo to, već da ozbiljni građani Kragujevca, među njima i direktor spomen-parka 'Kragujevački oktobar', Vladimir Jagličić, to smatraju prirodnim. Da li bi iko u Francuskoj mogao da smatra 'prirodnim' da se u nekoj školi izloži slika maršala Petena - na koga se Nedić čak i lično pozivao? Ili u Norveškoj, Vidkuna Kvislinga?

Jagličić i drugi srpski istoričari priznaju da je Nedić 'sporna ličnost', za razliku od Draže Mihajlovića, koji za njih 'nije sporan'.

Ništa tu nije sporno. Nije sporno da je Milan Nedić bio predsednik srpske vlade u času kad su iz gimnazije, koju je on nekada pohađao, izveli na streljanje sve učenike starije od 16 godina. Nije sporno da je nemački general Franc Beme nešto pre toga ponudio Nediću da privremeno da ostavku dok se budu primenjivale 'oštre mere', a da je to Nedić odbio. Nije sporno ni da je nekih nedelju dana posle masakra u Kragujevcu kapetan nemačke vojno-obaveštajne službe Matl primio usred okupiranog Beograda dva zvanična izaslanika Draže Mihajlovića, koji su nudili saradnju njegovih četnika u borbi protiv komunista, a Draža Mihajlović je vrlo dobro znao za streljanja u Kragujevcu, jer je o tome izvestio kraljevsku vladu u Londonu. Nije sporno ni da su četnici 2. novembra 1941, napali partizane u Užicu. Posle te borbene akcije ne znam ni za jedno ratno dejstvo četnika protiv Nemaca, ali znam za njihovu saradnju sa nemačkim i italijanskim komandama i sa Nedićem. Ne pozivam se ni na kakvu 'komunističku propagandu'. Nemački arhivi su

sačuvani. Izveštaji vojnih komandanata, visokih esesovskih oficira, gestapoa i vojne obaveštajne službe Abver su pristupačni, često objavljiva ni, sporno može biti jedino ako se neki srpski istoričari nisu upoznali sa bitnim dokumentima o predmetu o kome govore.

Kažu da je Nedić činio i 'mnoga dobra dela', da je 'spasao stotine hiljade Srba'. Na primer, 'primio je' izbeglice iz drugih delova okupirane Jugoslavije. On ih je primao? Morao je, jer su mu to Nemci naredili. Spasavao je ponekog? Jeste, i Gering je spasavao ponekog, pa i sam Hitler je neke Jevreje proglasio 'počasnim arijevcima'.

Izložba o Kragujevcu, koja je otvorena u Buhenvaldu, nijednom rečju ne pominje ni Nedića ni da je u vreme odmazde 'stotinu talaca ubijenih za jednog nastradalog nemačkog vojnika' u Srbiji postojala zvanična srpska vlada sa svojom policijom i žandarmerijom, svojim ministarstvima i svojim poretkom u službi okupatora. Ali ta izložba onako uzgred izjednačava ulogu 'kralju vernih četnika' i 'komunističkih partizana' u borbi protiv okupatora.

Zašto se ja uzbuđujem? Šta me se tiče? Moju su majku verovatno ubili u kamionu dušegupki koji ju je vozio do Sajmišta - koje je tada, doduše, bilo Hrvatska, ali preko Terazija kroz Beograd - da bi je ugušenu pokopali negde nadomak Nedićevog Beograda. Mog oca su verovatno iz Topovskih šupa odveli na streljanje. Kažem 'verovatno', jer o tome ništa pouzdano ne znam, imam samo neke njihove poslednje poruke sa tih mesta... Pouzdano znam, jer danas stanujem 200 metara

ODBRANA ŽARKA ZRENJANINA

Ovog marta pančevački odbor DSS opet je krenuo u bitku za brisanje naše antifašističke prošlosti, pokrenuo je inicijativu da se u Pančevu preimenuje ulica Žarka Zrenjanina i da dobije ime Ulica žrtava NATO agresije. Ovaj najnoviji pokušaj preimenovanja ulica nije naišao na odobravanje Pančevaca, pa se na primer, Dragica Smiljanić, gradjanka koja živi u lepoj i senovitoj ulici Žarka Zrenjanina u Pančevu, presavila tabak i uputila zvaničan dopis Komisiji za imenovanje ulica u gradu Pančevu. Dragica Smiljanić traži da njena ulica zadrži ime Žarka Zrenjanina, a žrtvama NATO agresije nadležni mogu, smatra ona, da dodele neku drugu ulicu. Bio je ovo redak pokušaj gradjanske inicijative da se ulice naših gradova

spasu od pošasti preimenovanja, sa sasvim jasnim zajedničkim imeniteljem: brutalnim pokušajem prekranja istorije i sistematskog i organizovanog zaborava borbe protiv fašizma.

U Beogradu je već oduzeta ulica narodnom heroju Žarku Zrenjaninu, inače učitelju koji je u Lepoglavi robijao sa Mošom Pijade i Ivanom Milutinovićem, koji je mučen u Petrovgradu, Glavnjači i na Adi ciganliji. Gestapovci su ga konačno ubili 1942. godine. Hrabrom seoskom uči nadležni su medju prvima oduzeli ulica. Preimenovana je u Ulicu Vojvode Šupljikca, austrougarskog general-majora koji je sredinom IXX veka proglašen za prvog srpskog vojvodu u Vojvodini.

ZABORAV ĐURE STRUGARA

“Padao je u smrt lagano, u krvi, uvredama, kroz sve bolove sveta. Tako je nestao Djuro Strugar i svojim ćutanjem spasao mnoge živote...” (Jara Ribnikar, “Život i priča”)

Bio je pravnik, sekretar beogradskih komunista, organizator ustanka u Srbiji. Kada ga je policija uhvatila strahovito je mučen u Glavnjači. Nije rekao ni svoje ime. Imao je samo 29 godina.

I njemu su članovi beogradske komisije oduzeli ulicu. Sada se zove Carigradska. Kako to piše Boro Krivokapić (“Beskonačni Tito”) “valjda zarad petovekovne emocije *carigradske* - poništili, demokratski!” Ili beogradski, sebe.

U Zagrebu je punih deset godina trajala bitka da se Trgu žrtava fašizma na kojem je, naglasimo, bilo za vreme NDH zloglasno ustaško mučilište, vrati ime. Franjo Tuđman je ovaj znameniti urbani toponim preimenovao u Trg hrvatskih velikana. Zagrebački intelektualci Zoran Pusić, Žarko Puhovski, Slavko Goldštajn, Lino Veljak, Stipe Šuvara, Zvonimir Čičak, Ivica Račan, pored ostalih, zaslužni su što je Zagreb konačno vratio ime Trg žrtava fašizma.

Kada su naše žrtve fašizma gubile ulice, trgovce, škole, domove kulture (šta to beše?), kada su njihove biste vandalizovane naši intelektualci, a istinu govoreći i mediji, uglavnom su ćutali. “Povelja” nije.

daleko od Topovskih šupa, da se tamo nalazi spomen-ploča na oronulom zidu, niko to mesto ne održava, ne neguje se, zbog takvog pristupa pretvara se u mesto za odlaganje otpada. Zašto da se uzbuđujem koje će podatke saznati stotine hiljada posetilaca Buhenvalda o Kragujevcu, a koje neće? Zašto se ja uzbuđujem što moja zemlja zarad antikomunističke projekcije istorije pokopava antifašističke vrednosti koje deli onaj deo sveta, kome težimo i sa kojim hoćemo da saradujemo?

Ne znam više zašto se uzbuđujem, samo znam da sam jedva uspeo da završim svoj govor prilikom otvaranja izložbe, jer mi se plakalo. Plakalo zbog ubijenih Kragujevčana, zbog svih ostalih žrtava i ratova i zbog besa usled sopstvene nemoći da se istinski pobunim protiv laži i prećutkivanja”.

Zašto istoričari i političari, a i mediji, prećutkuju da na zidu Gradske skupštine u Beogradu visi slika Dragog Jovanovića, upravnika grada Beograda za vreme okupacije, šefa beogradske policije, upravnika logora Banjica koji je uhapsio i „saslušavao“ oko

1500 komunista i njihovih simpatizera, a po sopstvenom priznanju streljao 600? I opet pitanje, zašto je u Kragujevčkoj gimnaziji u Kragujevcu, odmah do spomen sobe đacima, njihovim profesorima, ali i drugim taocima streljanim u Šumaricama visi slika generala Milana Nedića, predsednika srpske vlade po Hitlerovom blagoslovu za vreme okupacije? Posle objavljivanja briljantnog Ivanjijevog teksta u Vremenu, u pismima čitalaca o Milanu Nediću i Draži Mihailoviću se govori kao o „junacima Solunskog fronta“, o „rodoljubima koji su spasli mnoge živote“, „koji ne mogu biti izdajnici tek tako“. Neki se, zaslepljeni antikomunizmom ne mogu zbuniti činjenicama.

Pod Nedićevom vlašću je ubijeno 84 procenata svih Jevreja u Srbiji. Srbija je prva u Evropi bila *Judenfrie*, oslobođena od Jevreja, kažu zvanični istorijski dokumenti. Tog podatka na izložbi „Kragujevačka tragedija 1941“ u Buhenvaldu nije bilo. U medijima se često ističe da u Srbiji nikada nije bilo antisemitizma, što je još jedna lepa istorijska bajka. U „čišćenju“ Srbije od Jevreja pomogli su i mnogi Srbi: treba pročitati memoare Ani Lebl.

Slike Nedića i Jovanovića stoje na zidovima naših institucija, svi ćute kao da tu ništa nije sporno. Doduše, onaj Koštuničin ministar je poručio da se pri pomenu Nedićevog imena ima „stajati mirno“. Opet, gotovo da nije bilo komentara na ovu neverovatnu izjavu.

Savez antifašista Srbije uputio je prošlog meseca predsedniku Vlade i Vladi republike Srbije dopis kojim podržavaju inicijativu Republičkog odbora SUBNOR da se ukine Zakon o izjednačavanju prava partizana i četnika. Ustavnom sudu Srbije već je upućen zahtev za preispitivanje osnovnosti ovog Zakona.

Ivan Ivanji, logoraš 58116, pisac, Titov prevodilac ostavio je dragoceno istorijsko svedočanstvo o kome istoričari, mediji, pa i tiha većina najviše voli da ćuti. Nadajmo se da će Ustavni sud i Vlada oglasiti. Ili ćemo nastaviti sa poništavanjem i prećutkivanjem svoje istorije?

Mutne misli savremenika zla

PIŠE: BORA ČOŠIĆ

Da bi se doprlo do bića dalmatinskih gradova, treba izabrati vreme kada zapravo samo to vreme onde stoji, bez mnogo ljudi. Najpre se treba manuti barokne lirike Dučićeve, njegove umilne, zapravo rokokofraze. Malo bolje bilo bi sa Crnjanskim, emfatičnim takođe, ali punim boja i misli svojih, koje su istovremeno svetske, mletačke, ko zna odakle. *Sve ove varoši imaju nečeg herojskog i kamenog, kao južno-francuske. Dalmacija je sva humkasta, a na svakom humku je crkvice, veli on. Pa kada napokon uđe u taj katedralni brod, u kome, takođe more hući, broji on sva po tj. bogomolji što na neke daleke zemlje i tuđa mesta liči. I na same prizore koji nisu od danas, nego ko zna od kad. A sada, najvažnije je, izabrati mrtvi čas profanog turizma, odsustvo njegove aktuelne prostote. Pa kada se razgrne ova tmuša od gologuzih hodočasnika, koje vodi jurodivi službenik putničke agencije sa posebno obojenim kišobranom u ruci, ostaje ono do čega tamo valja doći, pregršt povijesti u čistom stanju.*

Juraj Dalmatinac podizao je šibensku katedralu duge tri decenije petnaestog stoleća, konstruišući ovu kamenu gromadu kao nekakav kristal, čija smrznuta lepota nije se istopila tokom stoleća, led njenog inkarnata, začudo, greje ljudsku dušu i danas. Posebno me uvek dira njena kupola, koja svojim oblikom bez sumnje asocira na ljudsku glavu. Salvador Dali, u svojoj adoraciji vlastite žene, načinio je onu crtanu metaforu, pretvarajući u vlastitoj paranojakritičkoj preobuki, Galinu glavu u kube crkve. To bi svakako moglo da se izvede i ovde, u Šibeniku, poštujući svod katedralin kao lobanju ljudsku. Koja izvana štiti od kosmičkih opasnosti, kako Frojd, smatrao je da vanjske tegobe čovekovo biće reguliše posebnom *zaštitom od podražaja*, spoljnih. Pa je u malenoj čahuri ljudskog bića, skoro jednom mjehuri od sapunice, pronašao nekakvu koru, zaštitnu, od sila nemejljivih koje taj mjehur, sa svih strana tište.

Naravno da to ne uspeva uvek, što pokazuju propusti kod ovog koštanog zaštitara, očituju se oni neurozama, a naravno, u drastičnim slučajevima,

gepeuovski, ili bilo koji drugi revolver, jednostavno vam prosvira mozak. Sad je jasno da u današnji čas, dok stojim u dnu katedralnog broda, gledam u vis, prema kubetu, gde je još uvek vidan trag njegove rane iz poslednjeg rata. Tamo gde je granata srpskih bojovnika, ne samo probala da ukine zaštitu od podračaja ove crkve, nego da i tako skoro ubijenu bogomolju, prisvoji za sebe.

Pre pola stoleća, bio sam u artiljerijskom učilištu dične jugoslovenske armije, tamo, na brdu iznad Zadra, rodnog grada Jurjevog. Pa smo sa svojim minobacačima kalibra 120 milimetara, bacali po Ravnim Kotarima, ciljajući, vežbe radi, u neko neđužno drvo. Bio sam relativno loš tobdžija, jednom sam, grešeći u proračunu, rasteo stado ovaca, ali drugih žrtava nije bilo. Svejedno, gledajući iskrivljenog vrata u ovaj ružni ožiljak katedralinog svoda, osećam zazor i srse nekadašnjeg artiljerca; da li je moguće da je moj projektil iz godine 1959, sada, u devedesetim godinama lupio u glavu te lepe crkve. To je svakako nekakva simbolična zamisao, jer mimo sve moje apatridnosti, ipak ostaje da su moji, a ne nečiji tuđi sunarodnici, udarili budakom po ovoj čudesnoj kupoli, kao što su mirno pucali u ljudske glave po Srebrenici, i drugde. Leti, tako, moj neuki projektil kroz vreme, pa ako bih želeo da bilo kamo padne, neka to bude među one što su ova silna zla počinili nedavno.

Ima još jedan podsticaj za mutne misli pred ovom crkvom, danas. Ta lepa lica, njih 74, što ih je Georgius Dalmaticus isklesao i postavio duž katedralne apside, ma kako vedrih pogleda i živa izgleda, u svakog savremenika zla izazivaju sećanje na toliko pokošenih ljudskih glava, samo razbacanih, uniženih i raskomadanih bez sućuti.

Berlin, 11. april 2011

Medalje „časti i poštenja“

PIŠE: STIPE SIKAVCA

Teško da je pukovnik Slađan Ristić, načelnik Uprave za tradiciju, standard i veterane Ministarstva odbrane Vojske Srbije u poslednje vreme učinio veću budalaštinu od one kojom je početkom aprila najavio skoru dodelu spomen-medalja odabranim ratnicima koji su svoje vrline i veštine vojevanja demonstrirali u Miloševićevoj ratnoj deceniji širom upokojene Jugoslavije. Zapravo, nije tu reč ni o kakvoj budalaštini, niti je to produkt (samo) pameti pukovnika Slađana; tu je reč o rukavcu lukave, opskurne politike državnog vrha, kojom se još jedanom gura prst u oko svim onim zlosrećnicima sa prostora razorene negdašnje federativne države na kojima je ovdašnja regularna vojska (sad svejedno da li se oružano razigravala kao srpsko-crnogorski derivat pod kapom negdašnje zajedničke armije, ili, docnije, kao i formalno osamostaljena srpsko-crnogorska oružana sila) – obilno ojačana raznim dobrovoljačkim paravojnim družinama i gotovo plebiscitarnom moralnom podrškom širokih masa, ostavila pustoš, neretko prožetu tragovima najsvirepijeg nečoveštva.

Ako bismo rekli da su činovnici Ministarstva odbrane „na gotovs“ dočekali one reakcije na Ristićevu obznanu dodele vojničkih spomen-kolajni ratnicima iz devedesetih, koje su i u Beogradu bile drugačije od očekivanih – verovatno bi to bila prejaka metafora. Ali, nismo ni daleko od pravog odabira stilske figure. Priskaćući u pomoć načelniku Uprave, državni sekretar u Ministarstvu odbrane Igor Jovičić je takva reagovanja smesta diskvalifikovao proglašivši ih „zlonamernim“! („Nema mesta zlonamernom tumačenju oko spomen-medalja“, Danas, 6. aprila). To je dodatni motiv da se podrobije pozabavimo odlukom da se odabrani ratnici kojima je u svojstvu vrhovnog komandanta zapovedao Slobodan Milošević okite kolajnama za slavno vojevanje u yu-ratovima devedesetih godina prošlog veka.

„...Da bi dobili odlikovanje za učešće u borbenim dejstvima na teritoriji SFRJ i SRJ lica moraju da imaju dokaze da su bili tamo i da nisu učinili nešto što je suprotno odredbama međunarodnog

humanitarnog i ratnog prava...“ – objasnio je domaćoj javnosti pukovnik Ristić („Medalje za učešće u ratovima na prostoru bivša Jugoslavije“, Politika, 3. aprila). Naravno, kriterijumi za dobijanje ovog odličja – reći će i načelnik Uprave i državni sekretar – precizirani su odgovarajućim Pravilnikom, koji je manjkav samo utoliko što su iz njega izostavljeni penzionisani delatnici (vojni i civilni) koji su bili zaposleni u Vojsci i Ministarstvu, ali će i ta „nepravda“, kako je objasnio Ristić, biti brzo i lako ispravljena. No, taj „propust“ je marginalan, bitne su poruke koje te kolajne sobom nose. A poruke se mogu iščitavati već iz prvih rečenica u izjavama dvojice visokih činovnika resornog Ministarstva, čak i sa njihove formalne ravni.

Recimo, ni g. Ristić ni g. Jovičić nisu govorili o „medaljama za učešće u ratovima...“, nego su upotrebili eufemizam: „medalje za učestvovanje ili za ranjavanje u borbenim dejstvima na tlu bivše Jugoslavije“, što korespondira sa još i danas važećom službenom tezom da Srbija nije bila involvirana u ratove ni u Sloveniji, ni u Hrvatskoj, ni u Bosni. (Malo koga će zavarati ta jeftina politička mimikrija, ali će se vojna i politička vlast njome služiti sve dok ne prorade budilnici savesti i političke volje da se makar otškrinu vrata ratne istine). Naredna nedoumica tiče se elementarnih kriterijuma za dodelu kolajni o kojima je reč. Budući da nam Pravilnik o dodelama tih znamenja nije bio dostupan, oslonili smo se na tumačenje pukovnika Ristića. Prema njemu, kandidati za medalju „moraju da imaju dokaze da su bili tamo...“ (Gde tamo? Na ratištima valjda, ratištima koja su najčešće nalikovala razbojištima!) „...i da nisu učinili nešto što je suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog i ratnog prava“? Eto nam opet eufemizma, ovoga puta za – ratni zločin.

Sve i kad bismo imali pozitivan stav prema nameri Ministarstva odbrane, držimo da je besmisleno u kriterijumima navoditi da kandidati za odličje „nisu učinili nešto što je suprotno...“, to jest da nisu uprljali ruke zločinom, jer se to valjda podrazumeva! Evo da pređemo i preko toga,

nameće se pitanje kako će se dokazivati da je izvrsni kandidat za spomen-medalju „bio tamo“? Uz jemstvo dvojice svedoka, ili kako drugačije? A tek će biti koliko zanimljivo toliko i važno saznati koja će se metodologija primeniti kako bi se utvrdilo da budući nosilac medalje nije „učinio nešto što je suprotno odredbama međunarodnog humanitarnog i ratnog prava“? Biće tu vraški komplikovano izbeći nepravdu, pa se može pretpostaviti da će se kolajne deliti redom svim učesnicima ratova devedesetih, sem onih, dakako, kojima se ni na koji način nije moglo izbeći suđenje za ratni zločin, i možda sem onih za kojima su u susednim državama raspisane poternice. Dakako, ako sve to nije puko licemerje.

E, sad, tom celom akcijom Ministarstva odbrane i Vojske Srbije povući će se još jednom oštar rez između onih koji će na grudima ponosno nositi ratne spomen-kolajne „časti i poštenja“, i ne baš zane-marljivog broja onih, danas takođe zrelih a u ono vreme mladih ljudi koji su, shvativši sav apsurd i tragiku Miloševićeve ratne politike - izbegli opštu mobilizaciju (najčešće sklanjanjem u inostranstvo). Oni ne samo da su u srpskom nacionalnom korpusu žigosani kao izdajnici, nego se njima bukvalno, koliko do juče pretilo sudom i visokim kaznama za izbegavanje da se odazovu „na poziv za odbranu otadžbine“! Mnogi indikatori pokazuju da u srpskoj javnosti čak ni sada, nažalost, nije izbledeo negativan stav prema tim „izdajnicima“, a oni sami nisu pokazali ama baš nikakvu ambiciju da preokrenu vizuru javnosti.

I malo, pomalo stigismo i na teren sa koga se lako može skliznuti u greh, i to ne mali greh. Hoćemo reći da nisu svi - u ono vreme pretežno mladi ljudi koji su dolazili pod udar zakona, ukoliko se ne odazovu na mobilizacijski poziv - imali sreću da izbegnu tu surovu akciju; naprotiv, mnogi su mladići (i rezervisti srednjih godina) hvatani po Srbiji kao zečevi i ekspresno upućivani na hrvatska i bosanska (raz)bojišta. Ta kategorija nasilno mobilisanih ljudi pre su bili „ratnici“ nego ratnici, pre žrtve jedne pogubne politike nego nekakvi nacionalni junaci. Dakako, njihova je lična stvar hoće li i oni prihvatiti spomen-medalje koje im budu ponuđene, ali po dubokom ubeđenju potpisnika ovog teksta, te su kolajne ispod časti i dostojanstva nasilno mobilisanih građana.

Pripadnika toga soja profesionalaca u aktivnom sastavu Vojske i Ministarstva odbrane, nažalost, gotovo da nije bilo! Tek bi se možda mogla oformiti mala jedinica među oficirima i podoficirima iz onog

vremena koji su bili svesni činjenice da rat vodi u opštu katastrofu, i kojima je savest nadjačala primamljive propagandne ratne pokliče. I tim uistinu hrabrim i časnim ljudima smesta su takođe nalepljene etikete nacionalnih izdajnika. General Vlado Trifunović i njegovi saradnici ilustrativan su primer. Ipak, u tom je smislu slučaj Jovana Divjaka, generala Armije BiH, paradigmatičan. Izvan korpusa kojem etnički pripada, Divjak je - po ljudskosti, poštenju i hrabrosti - odavno prešao u legendu, Srbija je, međutim, za njim raspisala poternicu tereteći ga za ratni zločin u Dobrovoljačkoj, iako je bilo jasno i onima koji su posegnuli za poternicom da ovaj oficir i džentlemen nema ama baš nikakvog udela u pogibiji u Sarajevu, u maju 1992.

U ovu temu svakako spada i, takođe paradigmatičan slučaj vojnika Srđana Aleksića. Mogli bismo u opkladau da mladi uopšte (da ne pominjemo mlad svet u Vojsci Srbije), o njemu ne znaju ništa. Taj mladi Trebinjac bio je zavojničen u Novom Sadu baš u vremenu kada se najavljuje ratna katastrofa. Slučajno naišavši na gomilu razjarenih, mržnjom zaslepljenih srpskih zlosrećnika koji su se bez ikakvog razloga ostrvili na jednog mladog Bošnjaka, Srđan je bez dvoumljenja uskočio među ubice i bukvalno spasio svog vršnjaka od sigurne smrti. Ali cena tog velikog čina bila je najveća moguća: Srđan ju je platio vlastitim životom! Istina, humanisti Pančeva su obeležili spomen pločom mesto tragedije, a obližnji prolaz nazvali Srđanovim imenom. Ali, to je tek na ivici nezaborava! Možete li se zamisliti da je nekom službeniku u našem Ministarstvu odbrane, nekom studentu Vojne akademije ili mladom starešini u Vojsci, pala na um ideja da se na prigodan način baš u vojnoj organizaciji redovno osvežava sećanje na veličanstven čin vojnika Srđana Aleksića!

Niko ne zna koliko je u ovdašnjim ratnim formacijama devedesetih bilo onih koji su sa pesmom na usnama prelazili preko Drine, Save i Dunava da bi „oslobađali srpske zemalje“, ali se sa velikom verovatnoćom može pretpostaviti da su bili najbrojniji. Udarnu pesnicu Miloševićevih ratnih ešalona, uz časne izuzetke, činili su upravo pripadnici regularne srpsko-crnogorske vojske. Oni su bez ikakvog zazora prihvatili laž kao istinu, laž da se jedino Srbija (Crna Gora se podrazumevala) i srpsko-crnogorski ostaci federalne armije - „bore za očuvanje Jugoslavije“! Celokupna ovdašnja poratna vojno-politička

praksa svedoči o tome da je ta obmana - kao jedno od jačih vezivnih tkiva kontinuiteta današnje državne politike s politikom iz devedesetih - i te kako prisutna i u kasarnama i van njih. Čedomir Antić, jedna od uzdanica srpske istorijske nauke, u Politici, 4. aprila ponavlja nacionalističku mantru koju zarad ilustracije i ovde navodimo: „... Srbija i srpski narod većinom su bili najveći i poslednji zatočnici jugoslovenske ideje ...“

Naravno, da će ta grupacija veterana sa zadovoljstvom primiti spomen-kolajne. Međutim, te medalje „časti i poštenja“ ni u kom slučaju ne mogu doprineti rasvetljavanju složenih ratnih zbivanja, niti razvezivanju teškog ratnog prtljaga koga zvanična Srbija ne namerava ni da razvezuje, nego ga stalno utapa u relativizaciju ratnih zala kojima je njena elita nedvosmisleno najviše kumovala tako što se na svim nivoima državne i društvene stratifikacije stalno ponavlja da su u „građanskom ratu na prostorima bivše Jugoslavije sve strane činile zločine“, kako „svi treba jedni drugima da se javno izvinjavamo, a da Srbija tu prednjači“, da su „sve zaraćene strane podjednako odgovorne“ za sva ratna zla, a da je „srpski narod najviše stradao“, i tako dalje. Posmatrane sa tog stajališta, vojne spomen-medalje znače da se Vojska spušta makar za stepenicu niže na reformskoj skali vrednosti, naročito na skali „reforme u glavama ljudi“.

Više je nego izvesno da će spomen-medalje imati negativnu rezonancu širom bivše Jugoslavije, posebno u Hrvatskoj i u BiH, što zvaničnu Srbiju, verovatno neće zabrinuti. Međutim, indikativno je to što i razne institucije međunarodne zajednice neretko idu naruku srpskoj zvaničnoj politici i onda kad krivuda Miloševićevim stazama, što čine iz pogrešnih procena, ili s idejom da tako Srbiju privuku ka Evropi. Zar o tome zorno ne svedoči i Haški tribunal tako što je, pri izricanju prvostepene presude hrvatskim generalima, opraciju „Oluja“ okvalifikovao kao „udruženi zločinački poduhvat“!? Mada simplifikacija može biti loš saveznik, logika zdrave pameti nameće osnovni zaključak: ako je „Oluja“ bila „udruženi zločinački poduhvat“, onda je Miloševićovo razaranje Hrvatske (ostale delove Jugoslavije da preskočimo) bila posve legitimna borbena operacija! Viđene iz tog rakursa, međutim, spomen-medalje „časti i poštenja“ imaju smisla i te kako!

Zahvalnost humanisti i pravedniku

Predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji Sonja Biserko postala je počasni građanin Sarajeva. U obrazloženju odluke o dodeli ovog visokog priznanja, između ostalog, stoji i sledeće: „Još u vrijeme patnje opkoljenog Sarajeva, sigurno ne sama i jedina, ali jedna od najglasnijih, najhrabrijih i najistrajnijih, nesebično se zalagala za zaustavljanje krvoprolića nad nedužnim građanima naše zemlje i zaustavljanje agresije na Bosnu i Hercegovinu... Danas kontinuirano insistira na osuđivanju i kažnjavanju ratnih zločinaca i na dokumentiranju istine tako da bude dostupna svetskoj i javnosti u regiji... Dosljednost i hrabrost u njezinom angažmanu zaista zadivljuje i odlika je humaniste i pravednik. Ovom poveljom građani Sarajeva iskazuju joj svoju zahvalnost“. Povelju počasnog građanina Sonji Biserko uručio je gradonačelnik Sarajeva Alija Behmen, na Dan grada, 6. aprila, na prigodnoj svečanosti u sarajevskom Narodnom pozorišu.

Zahvaljujući se na priznanju, Sonja Biserko je između ostalog rekla:

„Zahvaljujem na ovom za mene izuzetno važnom priznanju.

Već 20 godina moja pažnja i angažman fokusirani su isključivo na odbranu elementarnih ljudskih prava i političkih sloboda na Balkanu. U Bosni i Hercegovini, posebno.

Na Bosni i Hercegovini sam naučila sve o današnjem poremećenom svetu, sve o ljudskoj prirodi, sve o mogućnostima ljudske zajednice da odgovori na teška pitanja koja su tu, još uvek, otvorena. Bez obzira na to što je Sarajevo odbranilo ljudskost u najtežim okolnostima.

Sarajevo je simbol otpora svemu protiv čega sam i ja dizala svoj glas. Simbol otpora ratu, agresiji, destruktiji, nečovečnosti, isključivosti.

Sarajevo je simbol svega onoga za šta sam se i ja zalagala svih ovih godina. Simbol borbe za istinu, za toleranciju, za zajedništvo, humanost, požrtvovnost i, konačno, i za sposobnost da oprost.

Tek kad se istinski odbrani Bosna i Hercegovina, odbraniće se čitav vrednosni sistem za koji su se zalagali građani Sarajava i mnogi drugi koji žive u ovom regionu, ali i u svetu.

Jedinstvena, demokratska Bosna i Hercegovina, jedna domovina sva tri naroda, biće znak da je svet na putu oporavka.

Sarajevo još nije izvojevalo tu pobjedu.

Zašto? Zašto se Bosna i Hercegovina, još uvek, nije uspela izgraditi kao država?

Vec 16 godina na delu je politika koja negira sve ono šta je Sarajevo demonstriralo tokom četiri godine opsade.

Istina o karakteru rata na teritoriji bivše Jugoslavije, posebno u Bosni i Hercegovini, još uvek nije prihvaćena u regionu, ni u delovima same ove zemlje.

Neki se u svetu i dalje odnose prema tom ratu kao da je bio građanski rat u kome su sve tri strane podjednako krive.

Srpska politička i intelektualna elita taj rat tretiraju uglavnom kao oslobodilački rat. Lideri Republike Srpske, prihvatajući tu interpretaciju, uradili su sve da što više udalje građane Republike Srpske od Federacije i od samog koncepta jedinstvene, demokratske Bosne i Hercegovine. Na tenzije između države i nacija, kao i na sve probleme koji

proizilaze iz različitih, pa i kalkulantskih interpretacija ovih tenzija treba uporno tražiti demokratske odgovore.

Odgovori se ne traže samo ovde. Traže se i širom sveta.

Uverena sam da je podela između države i nacije veštačka i nerealna.

Pitanje je zapravo koliko se građane Bosne i Hercegovine pita šta žele i kako žele da žive i pitali ih se, ustvari, uopšte.

Sve dok se sami građani Bosne i Hercegovine, a ne samo Srbi, Bošnjaci i Hrvati, ne dogovore o načinu zajedničkog života neće biti jedinstvene, demokratske Bosne i Hercegovine.

I sve dok međunarodna zajednica Bosnu i Hercegovinu ne počne tretirati kao državu prema njezinim specifičnim, vlastitim kriterijima, neće se razrešiti balkanska kriza.

Sve dok Sarajevo ponovo ne postane simbol građanstva i građanskih vrednosti ni sama Evropa neće biti spremna za izazove nove epohe.

Duboko verujem da Sarajevo ponovo može dati primer kojim pravcem treba krenuti.

Još jednom, hvala na priznanju koje me je duboko dirnulo.

Zahvaljujem i u ime svojih saradnika, svojih prijatelja i svih onih u Evropi i svetu koji svojom podrškom omogućuju moj rad i rad Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Velika mi je čast i obveza biti vašom počasnom građankom.“

Putinjugend

PIŠE: PETAR POPOVIĆ

“Potrebno je pritisnuti te hulje”, izjavio je zamenik šefa administracije predsednika Medvedeva Surkov, posetivši polovinom aprila kancelarije Naših - proputinskog omladinskog pokreta s krajnje raznovrsnim zadacima.

“Hulje” su trgovci, u čijim dućanima se zatiču namirnice s isteklim rokom trajanja, jogurt, kvas, povrće... U Rusiji je bilo učestalih slučajeva smrti od trovanja ljudi neispravnom hranom. Država ima vlasti i službe nadležne za sanitarni nadzor. Međutim, zaštita ne funkcioniše zbog njihove korumpiranosti i krug se zatvara.

Građani su uznemireni incidentima, javnosti se moralo nešto reći - te tako, umesto savesne kontrole namirnica od zakonom određenih, Rusima se servira kampanja u čijem su središtu Naši.

Mladi “putinovci” su nešto kao nekada “crveni komesari”. Izvršitelji pred kojima se čuti. U martu, tridesetak Naših upalo je u samoposlugu malo-prodajnog lanca Ašan. Pregledali gondole, napunili kolica artiklima isteklog roka, dozvali policiju, naložili da osoblje sačini i potpiše zapisnik, a onda okáčili, i uz pomoć balona uzdigli do pod plafon upozorenje mušterijama: “Ovde trguju bajatim”!

Akcije se filmuju i posle ih prikazuje televizija.

Teško bi to baš tako - da nalog Našima za ovakve “inspekcije” nije politički, a onda još i opskrbljen odobrenjem ministra unutrašnjih poslova Nurgalijeva. I nad njim, direktnim ohrabriranjima od Surkova.

Kampanja traje od septembra. Pogođeni vlasnici dolazili su Surkovu. Molili su da Naši prekinu sa upadima, ispričao je sam Surkov. “Ali ja sam rekao da ja vama verujem” i da s Našima “nema pogađanja”, ispričao je Surkov.

*

Vladislav Surkov je idejni roditelj Naših - regrutovanih 2006, u žurbi, kada je ondašnji organizator Janukovičeve predsedničke kampanje u Ukrajini, čovek Kremlja Gleb Pavlovski, saopštio zaključak da bi tzv. demokratskoj revoluciji spolja trebalo suprotstaviti kontrarevoluciju iznutra.

Ukrajina je bila već gotova stvar. Ali, sledeća na vrhu talasa koji se valjao mogla je biti Rusija, uplašili su se u Kremlju.

U aprilu 2006, učinilo se da je putujući šou “revolucije” već tu, u Sankt Peterburgu, gde je zakazan “Piterski majdan” - koncert onih istih rok-aktera koji su sebe oprobali na Majdanu u Kijevu, pomažući da “oranžisti” kritičnih dana ostanu na glavnom trgu, na okupu.

Podozrivost je izazvao promoter svirke - “Drim skener” Andrej Njekrasov, reditelj koji je novcem i po narudžbi izbeglog milijardera Berezovskog snimio dva filma - s tezom da je obnova rata u Čečeniji (1999), organizovana iz vrha ruskih vlasti, s ciljem da Putin (u to vreme samo predsednik vlade) lakše postane šef države.

U Londonu, Berezovski je obećavao da će sve što je u Ukrajini snašlo Kučmu i Janukoviča stići i Putina. U svakom slučaju, plakati rokera osvanuli su s nečijim pečatom preko: “Poraz narandzastoj groznici”!

Nije se znalo čijih je to ruku delo. Fakat je međutim, da je doslovno tog trenutka u Moskvi predstavljen pokret Naših - dobrovoljačka omladina, regrutovana “da brani politiku predsednika Putina”!

*

Simbol Naših je zastava s belim poljem i krstom na crvenoj podlozi. Prvi objavljeni cilj - borba protiv “neprijatelja kao što su korumpirani birokrati i neprirodni savez liberala, fašista, prozapadnih političara i ultra-nacionalista”, izjavio je prvi vođa, današnji ministar za omladinu Vasilij Jakemenko.

Priprema ruskih junosa za patriotsku “misiju” počela je ideološkom obukom tri hiljade “komesara”, tokom logorovanja kraj jednog jezera blizu Tvera. Tog trenutka pokret je imao već 150.000 članova. Prizor “zdrave omladine” odgovarao je sovjetskim nostalgicarima. Bivak pod šatorima, rano ustajanje, zapljuskivanje hladnom vodom, loženje vatre, razvrstavanje, polazak na trčanje, iz zvučnika patriotska sovjetska muzika... Posle

rutina, fizički rad i ideološke debate, uz instruktazu visokih ljudi Kremlja i Crkve.

“Rusija nije u stanju da preživi još jednu revoluciju”, rekao je svojim mladim slušaocima Vsevolod Čaplin, zamenik poglavara RPC za odnose sa svetom, govoreći o “Pravoslavnom pitanju i opasnosti ‘narandzaste revolucije’ u Rusiji”. “Ako se zemlja raspadne, to neće biti masa malenih Švajcarski, već jedna velika Jugoslavija razdirana krvavim haosom... Odbrana zemlje, nezavisnosti i njene duhovne slobode, mora zbog toga biti posao svakoga od nas”, rekao im je.

Momke i devojke opčinio je Gleb Pavlovski. Zapadna Evropa ima potrebu da pronade “problematičnu” naciju. U tom smislu, “Rusija je (njen) Jevrejin 21 veka”, govorio im je Pavlovski.

Najboljih 56 komesara primio je Putin, u rezidenciji u Zavidovu. “Nema sumnje da ćete biti u stanju da utičete na situaciju u zemlji. Ja s tim veoma računam i siguran sam da će se to dogoditi!”, rekao im je Putin.

*

Naši su s te tačke krenuli u svoju “patriotsku misiju”, a “misija” će im posle nekog vremena doneti još jedno ime - “našisti”. U Rusiji, pokazalo se, nije bilo “kolor-revolucije”, ali nesumnjivo je da arsenalu prave revolucije pripada prekost “našista”, prema svakome u koga se posumnja da je oponent Putinove diskrecione vlasti.

Presije Naših nisu bili pošteđeni ni diplomati. U julu 2006, ambasador Britanije u Rusiji Brenton prisustvovao je jednom skupu opozicije. Postupak je iritirao Kremlj, i ambasador je podvrgnut “tretmanu” - Naši su ga pratili na svakom koraku mesecima, dovikujući Brentonu da se “izvini”.

U Moskvi, u vreme krize odnosa Rusije i Talina, blokirali su ambasadu Estonije. Išarali su zgradu grafitima. Pocepali su estonsku zastavu. Sačekivali bi automobile diplomata drugih država, u poseti ambasadi - i to pred očima policije zadužene da čuva ambasadu.

*

Oštrica je ipak bila prema Rusima, ne prema strancima. U leto 2006, uleteli su među učesnike skupa protiv vlasti u Moskvi i naneli bezbroj povreda

bezbol-palicama. Policija je privela napadače, ali su oni odmah oslobođeni, i istraga nije obavljena.

U junu 2010, gomila od 60 “našista” upala je u Rospečat, gde je trebalo da se promoviše knjiga Eduarda Limonova, predvodnika NBP i političkog saveznika Garija Kasparova. Limonov je drugi put u dva dana sprečen da potpisuje knjigu.

Vlasti omogućuju okolnosti u kojima je teško išta i dokazivati - međutim, s porastom aktivnosti Naših uočava se i porast nasilja prema svakom ko govori protiv vlasti. Podstiču se agresivnost i mržnja prema svakom ko, eventualno misli drugačije. A i izgleda drugačije. Recimo, nije Rus već Azijat. Ili je gej.

U novembru 2010, gvozdenim šipkama je premlaćen kolumnista Komersanta Oleg Kašin. Prebijen je pred kućom, na deset minuta hoda od Kremlja. Nekoliko prskotina na lobanji; obe strane vilice slomljene; noga slomljena. U bolnici jedan prst moralo je da bude amputiran. Dvojica napadača. Niko nije uhvaćen, niko optužen!

Šta je učinio Kašin? Kritikovao je vlast.

Jedanom, lokalne vlasti Himkija, povodom trase auto-puta na štetu kompleksa šume. Drugi put, vlast gubernatora Pskovske oblasti Turčaka, zbog položaja dobijenog zaslugom ličnih veza s Kremljom. Treći put (i ne samo jednom), vlast skrivenu iza aktivnosti Naših.

*

U svesti većine Rusa, predstava o identitetu, statusu i funkciji Naših daleko je od autentične. Uz pomoć snimaka, sličnih onim o konfiskaciji neispravnih namirnica (i u dućanima vlasnika van kruga prijatelja vlasti) strogo kontrolisana televizija gradi utisak o patriotski nastrojenoj omladini u službi građana. Ali Naši su snaga van ustavnog sistema zemlje, opskrbljena neuhvatljivim faktičkim ovlašćenjima.

Njihov odnos s nalogodavcem u vrhu je neformalan (“...Pritisnuti hulje!”). Njihov postupak, izbor žrtve i stepen primenjenog pritiska krajnje je proizvoljan i arbitraran, a učinak vrlo često “nepotpisan”, anonimn. U međuvremenu, s obzirom da je Putinov autoritarni režim kod kuće bez izazova, Naši su postali “brend” za izvoz, sa oznakom “uspešno isprobano”. Jedna od uvezenih kopija ovog proizvoda putinizma aktivna je i u Srbiji.

Kikinda: vreme bez sećanja

PIŠE: GORDANA PERUNOVIĆ FIJAT

Zanimljiva stvar, u Kikindi se u poslednje vreme nešto ne priča previše o Kosovu. Ili je uzrok početka predizborne kampanje, u kojoj je neophodno da političke stranke *sidu među narod* i govore biračima o problemima u njihovoj rođenoj sredini, ili je reč o zatišju. Tog 12. marta 2011, Kikinda se još jednom sećala dr Zorana Đinđića. Samo dva dana ranije, 10. marta, Kikindske novine, ćirilicne, objavile su poveliku ćitulju - na ćetvrtini stranice - Slobodana Miloševića. U potpisu su bile dve solidno situirane ovdašnje porodice. Kikindske novine, ćirilicne, inaće, dobar deo prostora posvećuju upravo ćituljama, koje su im znaćajan izvor prihoda; podaci o vlasnićkoj strukturi su im *toliko tajni* da ne mogu da se nađu ni na sajtoanima agencija, a njihovom žiro računu sud upravo pokušava da uće u trag, ne bi li nekako poverioci, svojevremeno bez otpremnina otpušte-ni novinari, ipak nekako došli do svojih para, koje čekaju još od maja 2009. godine. Tako su se ubijenog premijera nekako najviše sećali ćlanovi DS, mediji i mladi, ali, i oni koji se sećaju S. Miloševića pokazali su da imaju sasvim dobro pamćenje.

„Ne mogu ja sad da pljujem po Miloševiću, kad sam upravo u njegovo vreme sagradila kuću u Kikindi i još jednu na Zlatiboru, sa ćetiri apartmana, koja sad vredi bar 200.000 eura, pristajem, evo, da je prodam i za 170.000 eura, takva su užasna vremena došla. Živelo se za vreme Miloševića sasvim dobro i moj brat je imao lanac marketa, a ne kao ovo sad, nikad *nam* nije bilo gore...“, kaće Kikindanka ćiji su muški ćlanovi porodice tradicionalno zauzimali odlične poslovne pozicije kad je u lokalu na vlasti bio SPS, a još bolje u periodu kad je na vlasti bio SRS. Na moje zgranuto pitanje „a rat, a onolike žrtve?!? Izbeglištvo, uništení životi? Inflacija, prazni rafovi u prodavnicama“? žena samo sleže ramenima. Oćigledno sam se obratila zidu. Ona se ne seća. Ustvari, ne samo da se ne seća, nego joj *nije bilo bitno*. Inflacija je nije pogaćala, jer se, barem u njenoj kući, živelo od razlika u kursu marke. Po šećer, brašno, ulje i kozmetiku putovalo se, pogaćate, u Segedin, što je bila prijatna prilika za

ćaskanje o sankcijama u krugu istopartijskih prijatelja. I da ne bude zabune: ta roba je služila za *prodaju* u Kikindi po znatno višoj ceni od one u Segedinu. Muškarci nisu išli na ratišta, osim na lokacije gde je moglo da se *dobro trguje*, a žene nijednog trenutka nisu zapuštale naviku redovnog odlaska kod frizerke, kozmetićeрке i u crkvu (SPC), jer je to *vraćanje korenima* postalo *moderno i interesantno*, otprilike kao vežbanje u teretani. Problema sa platom, otkazima, rođacima u izbeglištvo - nije bilo u ovoj srećnoj kući. Samo prosperitet, finansijski i svaki drugi, a promene 2000. godine, osim nekoliko dana straha, ni na koji naćin nisu poljuljale blažení mir ukućana. Moćda nije ni ćudo što se gazdarica ne seća onih aspekata Miloševićeve vlasti koji su nekim drugim ljudima ostavili žive rane u životima i sećanjima. Moćda su *naša* sećanja pogrešna, nekako suviše pesimistićka, ogorćena, što nam toliko zameraju pristalice novih oblika duhovnosti i tehnika opraštanja. Uvek ta sećanja. Tek što pomislimo da smo uspeli da zaboravimo (ili bar *dovoljno duboko potisnemo*) neki od užasa i nepravdi - kad, lica koje nas podsećaju na ono doba ponovo izlaze u prvi plan - i tu i ostaju.

„Interesantno je, moćda i za istraćivanje, kako najsiromašnji ljudi žele da ih povede neko bogat i moćan, kako priželjkuju nekog *pravog domaćina*, koji će umeti da *kaće* i da tresne šakom o sto. Zar oni zaista zamišljaju da će se taj, bogat i moćan, boriti da *njima* bude bolje“? pita dr Milan Mitrić (LSV), ilustrujući na ovom primeru mentalni stav većine biraćkog tela. Ti ljudi, bolesni već od siromaštva i odsustva svake perspektive, gledaju u ćoveka koji se obogatio pljaćkajući upravo njih - i vide mesiju spasioca umesto pljaćkaša, otprilike, kao da će on sad da podeli svoju imovinu sa njima, onako kako im deli ohrabrujuće reći autoritativnim glasom od koga padaju u trans od sreće. Lićilo bi to na onog miša u delu Terija Praćeta, koji kaće „Ma prićajte vi šta god hoćete, maćke imaju stila“! Maćke, zaista, imaju stila, a u taj stil sasvim se uklapa i jedenje miševa. Da li je moguće da su miševi zaboravili *taj detalj*?

Kikinda se, ovog proleća, ozbiljno priprema za domaću verziju slučaja Kolubara i, kako izgleda, mogli bismo da postanemo predmet *medijske pažnje*. Reč je o ugovoru koji je Branislav Blažić, bivši predsednik opštine i bivši radikal, a sada poslovni čovek i prvak SNS, sklopio sa inostranom firmom ASA, a odnosi se na odnošenje smeća, izgradnju regionalne deponije i čitav spisak obaveza. Ovaj ugovor je - prema poslovično zakasnelim tumačenjima pravnih stručnjaka - toliko povoljan za inostranu firmu, a toliko nepovoljan za opštinu Kikinda, da lokalna vlast grca u dugovima, gubi na sudu i stalno je kratka za hiljade i hiljade eura. Malo (pred) istorije: još za vreme DOS, predsednik opštine Duško Radaković (LSV) potpisao je ugovor o izgradnji regionalne deponije po evropskim standardima, a norveški partner bio je spreman da uloži novac. B. Blažić je, po dolasku na vlast, brzo i lako raskinuo ugovor sa norveškim partnerima, podrugljivo se izrazivši o donatorima 1,700.000 eura, da bi ugovor ponovo sklopio, prvo sa firmom Eurko iz Hrvatske, zatim sa kompanijom ASA, u kojoj učestvuje kapital nekoliko država, pre svega austrijski. Elem, prema ovom ugovoru, koji je ostao kao kamen o vratu sadašnjoj lokalnoj vlasti, Kikinda je obavezna da obezbedi izvesnu količinu smeća u saradnji sa opštinama regiona, Adom, Žitištem, Bečejom i Novom Crnjom, a očekivano je i učešće Čoke i Novog Kneževca. Pošto su sve ove opštine brzom brzinom istupile iz priče čim su se radikali pojavili i nikada nisu potpisale ugovor, Kikinda je ostala - da plaća penale. Sad „Kikindske“ sa Željkom Bodrožićem na čelu objavljuju feljton u nastavcima o ovom velikom poslu u korist kikindske propasti, sa obiljem detalja i izjavama svih koji su u njemu učestvovali, bilo kao oštećeni, bilo kao potpisnici. Uzgred, bivši radikali, sada okupljeni u SNS, prozivaju lokalnu vlast najviše zbog ovog ugovora i ugovora o parking servisu sklopljenog sa beogradskom firmom, iako su oba ostala kao nasledstvo bivše vlasti. Kikinda je u potpunosti podelila sudbinu sa Zemunom posle radikala. Pokušaji da se sporni ugovori raskinu - donose kikindskoj

lokalnoj samoupravi samo nove troškove, uz sve veći gnev birača. Rasplet se - ne sluti, ali *ne liči* da bi bio povoljan za Kikindu i njeno stanovništvo. U međuvremenu, najavljivana deponija po najsavremenijim standardima postala je najobičnije đubrište, samo mnogo skuplje od ostalih đubrišta u okolini grada i sela opštine Kikinda. Biračko telo retko ima snage ili volje da se zanima za suštinu: ljudi vide da žive loše i sve lošije, objašnjenja ih ne zanimaju, traže krivca, nalaze ga u strankama koje su sada u lokalnoj vlasti - a koje su, uz sve svoje mane, u doba radikala upozoravale na štetnost ugovora koje je tadašnji predsednik opštine nemilice potpisivao, koji su svi na dugi rok, mnogo duži nego što mu je trajala vlast i svi su doneli Kikindi samo probleme. Kako god, potpisnik ugovora srećno i mirno živi u Beogradu, po svemu sudeći, nedostupan za sve one krivične prijave koje su mnogo kasnije podnete protiv njega. Bar za sada. Jer, ko zna: krenulo je u državi sa nekim hapšenjima i suđenjima, pa može biti da taj talas ponešto zakasnele pravde zapljusne i naše kikindske *omiljene* kadrove.

Nezaposlenost u Kikindi, prema raspoloživim podacima, drastično je smanjena tokom prošle zime. Ne zato što su se ljudi zaposlili - što bi mogao da pomisli neko ko nije odavde - nego zato što su, energičnom akcijom, izbrisani s evidencije svi koji se slučajno nisu na vreme javili svojim savetnicima za posao u Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Tako su svi izbrisani s evidencije ostali i bez zdravstvenog osiguranja koje imaju kao nezaposleni. Porodice koje još imaju redovan prihod (platu, penziju) računaju se u *bolje stojeće* - još malo, pa kao nasledno plemstvo kome komšiluk zavidi.

„Danas nismo imali nijednog kupca, niko nam vrata nije otvorio“, kaže prodavačica u radnjici „Sve za dolar“ koleginici iz susedne male i jeftine prodavnice. Koleginica klima s razumevanjem: i njen gazda je već otpustio tri radnice za nedelju dana. Njih dve, mlade žene s platama manjim od minimalca, piju kafu stojeći ispred *objekata* i čekaju da i njih zadese otkazi.

Vera Marković

Istrajnost na koju se uvek moglo računati

Naša Vera će nama uvek biti draga drugarica, saradnica na čiju smo istrajnost i pamet uvek mogli računati, duhovita i komunikativna, žena koja sa lakoćom otvara svaka vrata. Nećemo je pamtiti kao političarku, mada je bila i to. Jer, bila je toliko atipična za današnje i svako vreme. O zakonima i političkim strategijama govorila tek nakon razgovora sa "običnim" ljudima, ali ne zarad političkih poena, već zato što joj je bilo stalo, što je iskreno verovala da politika postoji zbog ljudi, a ne obrnuto. I zato je sa istim entuzijazmom pristupala radu u parlamentu kao poslanica i učestvovala u akcijama civilnog društva. Sa istim entuzijazmom je na ulicama delila letke za ideje do kojih joj je bilo stalo i satima strpljivo sedela u nezagrejanim salama da bi čula šta tišti ljude.

Svaka antiratna kampanja i, posle, svaka akcija za regionalno pomirenje bili su nezamislivi bez naše hrabre Vere. Sa nama je često odlazila na Kosovo, razgovarala sa ljudima iz enklava, sretala se sa parlamentarkama i aktivistkinjama civilnog društva, kosovskim Albancima i Srpkinjama. Sa puno empatije i jednostavnim rečima, ali i argumentima koje je svako mogao da razume, hrabрила je kosovske Srbe da ostanu u svojim domovima. Posle jednog od takvih susreta, Vera je rekla beogradskim novinarima: "Na mene je najsnažniji utisak ostavilo to da su te žene koje se bave poljoprivredom, koje nisu mnogo obrazovane, izuzetno elokventne i tačno znaju šta hoće. One jako dobro saraduju sa albanskim kolegicama iz nevladinih organizacija i uz tešku borbu, mnogo povezivanja, insistiranja, argumentacije, one rešavaju svoje probleme. Nabavile su polovni traktor da obrađuju zemlju, Norvežanke su im izgradile vrtić za decu, kosovske parlamentarke su i Srbima i Albancima donele agregat za struju, jer na Kosovu često nema struje. Dakle, problemi su rešivi".

Sa kosovskim Srpkinjama Vera je razgovarala o tome šta bi bila alternativa ovakvom praktičnom pristupu: "Njima alternativa nije prihvatljiva, jer bi to bilo iseljavanje sa Kosova, dolazak na periferiju Beograda ili Kraljeva sa ogromnim problemima

u vezi sa stanovanjem, lečenjem, školovanjem dece, zapošljavanjem i, verovatno, lošim prijemom kod Srba iz Srbije".

Kao članica Regionalnog lobija žena za mir, sigurnost i pravednost u jugoistočnoj Evropi zalagala se za političku akciju za mir i stabilnost u regionu, za implementaciju Rezolucije UN 1325, kojom se pozivaju zemlje-članice da povećaju broj žena na svim političkim nivoima. Sarađivala je sa istaknutim političarkama, parlamentarkama i aktivistkinjama civilnog društva iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Crne Gore, Srbije i Kosova. Borila se da Srbija što pre dobije zakon o ravnopravnosti polova i zakon o zabrani diskriminacije. Govorila je, "Zakon o ravnopravnosti polova je jedan od antidiskriminatorskih zakona i svakome ko je protiv tog zakona treba postaviti pitanje koji oblik diskriminacije preferira".

Upozoravala je na kulturni rasizam protiv Roma, insistirala na interetničkom razumevanju i saradnji, i zato uvek otvoreno govorila o srpskom nacionalizmu. Nacionalizam, znala je da kaže, prekida svaku vezu sa realnošću, a bez tih veza kopne i šanse da se Srbija istinski demokratizuje i modernizuje. I kada je sa nama odlazila u Sandžak, na Kosovo, i u svakoj drugoj prilici, insistirala je na tome da svako društvo uvek mora da sluša glas manjine i glas ugroženih: „Ono što nam ostaje jeste da kažemo ne, ne dam ti da me ponižavaš, ne dam ti da me prezireš, hoću da me vidiš, ja sam građanin ili građanka ove zemlje, i ja hoću da se čuje šta ja želim“.

To je bila naša Vera kakvu ćemo je uvek pamtiti.

Živorad Kovačević

Pobratimstvo u svemiru

PIŠE: MILE LASIĆ

Dragi prijatelji iz Beograda, profesori, asistenti i studenti Fakulteta političkih nauka koji su došli u uzvratni posjet Filozofskom fakultetu u Mostaru, kazali su mi da je uoči njihovog polaska za Mostar tragično preminuo Živorad Kovačević, veliki čovjek i diplomata, publicista i profesor, predsjednik Evropskog pokreta u Srbiji, ubila ga tuga za suprugom (umrla prije dva mjeseca) i nerazumijevanje sredine u kojoj je živio. A nju je zadužio i kao gradonačelnik (izgradnja Sava centra, Intercontinentala, i dr.) i diplomata i autor englesko-srpsko-engleskih rječnika žargona i idioma, i nezaobilaznih knjiga o odnosima SAD i SFRJ i međunarodnom pregovaranju. Nije se dao pokoriti „pučistima“ u Miloševićevo vrijeme (smjenilo ga „krmje Predsjedništvo SFRJ“ s funkcije ambasadora u Vašingtonu, jer je otišao čuti predavanje Janeza Stanovnika dok su Srbija i Slovenija bile u „carinskom ratu“), pa je po povratku u Beograd dao ostavku u SSIP, u vrijeme kad smo i moji prijatelji i ja u Bonu, i drugdje, podnosili naše ostavke na diplomatsku službu bivše SFRJ.

U vremenima potom opredjelio se za pobratimstvo lica u svemiru, što bi rekao Tin, za bratstvo i sestrinstvo među ljudima na prostoru između Vardara i Triglava, uključujući i između Srba i Albanaca. Bio je i među onih 38 divnih ljudi koji su preko Igmana stigli u opkoljeno Sarajevo iz Beograda i Srbije, 1994, iz čega je i nikla mreža civilnog društva „Igmanska inicijativa“. Njoj je Žika ostao privrženik do kraja života i o njoj ostavio pismenog traga kao malo tko drugi. Pisao sam, uostalom, za DEPO portal o kratkom susretu s njim u Sarajevu prošlog proljeća. Pokojni Žika je bio kozmopolita, brat sviju u regiji Jugoistočne Evrope koji misle svojom glavom i kojima je stran jezik mržnje, jer su sljedbenici evropskih ideja i vrijednosti. U improviziranom hommageu dragom pokojniku kazao sam beogradskim i mostarskim studentima samo dijelić onoga što sam želio kazati Žiki da sam ga živog susreo. Post mortem sam mu kazao hvala na svemu, posebice na sjajnim knjigama. Njegov udžbenik „Međunarodno pregovaranje“ je temeljni udžbenik i na kolegiju Suvremena diplomacija kojeg izvodim na prvoj godini diplomskog studija politologije u Mostaru, jer je najbolji udžbenik na temu međunarodnog diplomatskog pregovaranja u Regiji. Da nije takav, ne bi se po njemu obrazovali i beogradski i podgorički studenti, i studenti raznih akademija i visokih škola međunarodnih odnosa i diplomacije u Zagrebu, i moji studenti...

„Umrećete sami“

PIŠE: NENAD DAKOVIĆ

Zahvaljujući Dejanu Aničiću izdavačka kuća „Karpas“ čije je središte izgleda u Loznici kod Valjeva, to je varošica ili palanka kod Valjeva, ako je to ta Loznica, jer ima više mesta sa ovim imenom u Srbiji, oformila je već zanimljivu filozofsku ediciju pod naslovom „alografije“ (drugo pismo, ono drugo, drugačije) u kojoj je objavljen niz zanimljivih autora: zbornici „Fragmenta philosophica I, II“, Fuko, Bart, Derida, Altiser, Tugenhat... Ono što je zanimljivo je da je u ovaj izdavački projekat uključena i međunarodna književna mreža čiji su članovi fondacije iz Austrije, Nemačke, Švajcarske, Gete Institut; Slovenačka agencija za knjigu i fondacija S. Fišer. Pretpostavljam da je do ovog neubičajenog spoja i saradnje došlo pre svega zahvaljujući radu Dejana Aničića, što samo pokazuje da je tzv. kultura uvek pojedinačno, a ne kolektivno delo. Staljinovo Gesamtkunstwerk! Upravo čitam Borisa Grojsa. Bravo Aničiću. I dok sam još kod Grojsa da kažem da ovo „totalno umetničko delo“ čiji je autor „umetnik“ Staljin pripada, naravno, esteticima socijalističkog „realizma“ čija je paradoksalna paradigma mimezis, ali ne spoljašnjeg već unutrašnjeg iskustva! I to mimezis koji je, kako piše Grojs, smrtonosan, jer se spušta do umetničke mašte. Smrtonosan je zato jer se mašta ne može reprodukovati, makar bila i Staljinova.

Bilo kako bilo, ovo je prvo Tugenhatovo delo u prevodu na srpski jezik. Tugenhat se, koliko znam, bavio Aristotelom i Hajdegerom na jedan osoben, kritički način koji ide do krajnosti i možda netrpeljivosti. Uopšte govoreći, i na Tugenhatovom primeru se može videti u kojoj meri Hajdegerovi sunarodnici imaju prema Hajdegeru drugačiji odnos od, recimo, Francuza ili anglosaksonske filozofije. Pri tome treba imati u vidu da je Tugenhat Jevrejin koji Hajdegera vidi na drugačiji način od Rortija koji je napisao da „filozofi umiru čitajući Hajdegera“, ili Deride koji je izjavio da piše „pod vlašću Hajdegerovog imaga“.

Da bi se razumeo Tugenhatov esej o smrti potrebno je imati u vidu ovaj Tugenhatov kritički otklon od Hajdegerovog mišljenja i, rekao bih, i razliku karaktera, koja se retko uzima u obzir u filozofskim komentarima. Hoću da kažem da je

Tugenhat poslednji čovek na svetu koji bi umro, ako je već reč o tome, čitajući Hajdegera. Tugenhat je Hajdegerov đak, i to je važno imati u vidu da bi se razumelo Tugenhatovo mišljenje o smrti, koji, uz to Hajdegera kritikuje veoma radikalno, i pre svega njegovu filozofiju autentičnosti čije je naličje misticizam, odnosno, „nedostatak koncepta neistinitosti“, kako se izrazio Tugenhat, nastojeći da u svom mišljenju „obezbedi logičku jasnoću nasuprot nemačke dubokomislenosti“.

Prema samom Tugenhatu, do njegovog razlaza sa Hajdegerom je došlo veoma rano, pošto je završio habilitaciju posvećenu Huserlu i Hajdegeru, nastojeći da razvije svoju metodološku svest, odnosno analitičku poziciju nezavisno od Hajdegerovog egzistencijalizma.

Ali, mislim da je Tugenhatova pozicija – samo uslovno analitička. Tako će na pitanje: kakva ste vi osoba, u intervjuu koji je Aničić objavio u *Fragmenta philosophia* II Tugenhat odgovoriti: „U izvesnom smislu, ja sam veoma kratkovid čovek. Nisam neko ko ima sposobnost širokog pregleda društvenih odnosa. Mogu samo da istrajavam na svojim malim problemima. S druge strane, imam prednost koju drugi nemaju, jer radim veoma precizno. Striktno govoreći, ne mogu ništa da kažem u vezi sa temama koje su značajne za društvo jer su one za mene previše složene. Govorim isključivo o stvarima koje su deo ličnog identiteta. Dugo vremena sam patio od nemogućnosti da radim empirijski. Onda sam napustio univerzitet, Hajdelberg, da bih to naučio“.

Da li je uspeo Tugenhatovo udaljavanje od Hajdegera, koje je tako postalo glavno obeležje njegove filozofije sve do njegovog uverenja da je „njegovog vreme za filozofiranje isteklo“, što je veoma neobično za filozofa i naročito za analitičara, koji veruje da se definitivno odvojio od Hajdegerovog koncepta egzistencijalne analize.

Znate, ako neko istrajava na „svojim malim problemima“, na „stvarima koje su deo ličnog identiteta“, a ne, recimo, na logičkim problemima, onda je pitanje da li se Tugenhat doista, osim retorički, odvojio od Hajdegerove egzistencijalne analitike. Jer, i za Tugenhata je i u ovom eseju problem smisla osnovni ljudski problem.

Izgleda da za razliku od ortodoksnih analitičara Tugenhat ne veruje da je naš logički a priori i (logika sama) besmrtnan. Naprotiv, problem smrti za čoveka postoji upravo zato što je i njegovo a

priori, bilo logičko ili ne - smrtno, zato što je smrt ne -logički ili a - logički „protiv predmet mišljenja“. To je ono što Tugenhata jasno odvaja od analitičke filozofije koja veruje u logički a priori.

U ovom eseju u kome kritikuje Hajdegerovu „istinoljubivost“ i Neigelovo uverenje da je smrt zlo, Tugenhat zaključuje da bi se „zlo sastojalo u tome da sa smrću gubim šansu - poslednju šansu - da mom životu dam smisao, ili više smisla. To bi objasnilo zašto nas prestrašuje skorašnja smrt, zašto želimo odlaganje.

‘Ne samo sada, samo da ne umrem u ovoj besmislenosti’. To bi barem dalo odgovor na pitanje šta predstavlja odgovor na pitanje šta predstavlja zlo u slučaju smrti koja sada prerdstoji. Ne kažem da je to jedini odgovor; ali on isto tako istovremeno sadrži objašnjenje kako se skori dolazak toga zla doživljava kao izazov“.

Ovde se vidi da za razliku od Hajdegera za koga je smrt ontološki problem, tj. problem bića koje stremlji ka smrti (Sein zum Tode), prtema Tugenhatu reč je o praktičkom, a ne ontološkom problem. Iako umiremo, smrt je za nas izazov a ne sudbina, da to formulišem sasvim jednostavno.

„Umrećete sami“, napisao je Paskal. Bez obzira na filozofiju, teologiju i kulturu uopšte koja je samo delimična sublimacija lične smrti. Otuda nelagoda u kulturi, što je naslov poznatog Frojdovog eseja (Unbechagene in der Kultur). Nije dakle moguća potpuna sublimacija smrti, jer da je to moguće ne bi ni bilo ove nelagodnosti, ili kulture same. Smrt je zato metafizičko empirijski monstrum i protiv predmet mišljenja. Čak je i naš logički a priori smrtno. Tako da ni naše mišljenje nije koherentno. Smrt je ono označeno koje poriče samog označitelja. Drugim rečima, značenje smrti je samouništenje značenja.

Smrt je kao i vreme „isto i sasvim drugo“. Ali, nema znanja o vremenu, pošto je naše nesvesno besmrtno. To je aporija. Filozofija je zato samo ljubav ili težnja ka mudrosti.

„Ona zna da umire“, dobra trska, ali „ona zbog toga ništa manje ne umire“. Pa ipak, ona to zna; i šta joj vredi što zna?! No, vredi znati čak i da je nešto uzalud, jer u tom znanju je uložena večna, neuništiva istina...

Može i ovako i onako, i to ... ad infinitum“, napisao je Milorad Belančić u svojoj prvoj i najboljoj knjizi „Isto i sasvim drugo“. Iako je ova „istina“ dvosmislena, baš kao i ovo isto i sasvim drugo...

I kakva je to istina?

Mali vernici Velike Subote

PIŠE: IVAN MRĐEN

“Dvanaesti igrač svakom nedostaje, a njih u subotu nije bilo. Ne tražim izgovore, nikad neću reći da smo izgubili zato što su igrači ostali bez podrške navijača. Na utakmici neke stvari nismo uradili kako smo želeli. Možda bi cela utakmica, ipak, izgledala malo drugačije da smo imali podršku sa tribina” - izjavio je dan posle “večitog derbija” Robert Prosinečki, trener fudbalera Crvene zvezde. Iako je očigledno da je u ovih nekoliko meseci otkako je postao prvi stručnjak “našeg najtrofejnijeg kluba”, kako to vole da istaknu propagandisti po sportskim redakcijama, listovima i rubrikama, naučio lekciju kome se ne treba zamerati na beogradskoj “Marakani” i oko nje, nekadašnji as “crveno -belih” je sa po jednim „možda” i “ipak” više nego jasno izneo svoj stav o svemu što se događalo uoči i na samoj utakmici, odigranoj na Veliku subotu leta gospodnjeg 2011. na stadionu Partizana.

Prazna severna tribina, rezervisana za najvatrenije “zvezdaše”, u utakmici koja je, po mnogo čemu, odlučivala ne samo o ukupnom pobedniku šampionata 2010/2011, već i o putevima kojima će se u narednom periodu kretati sportska i poslovna sudbina “večitih rivala”, pokazala je realnu snagu i faktički uticaj jedne navijačke grupe, koja je desetak dana ranije pozvala na bojkot “prvenstvene utakmice, koja se igra na Veliku subotu”. Činjenica je da je ta ista grupa to činila i prethodne tri godine, pa su iz istog razloga bojkotovane utakmice protiv OFK Beograda, Vojvodine i Borca, ali to tada nije ni izbliza imalo istu težinu, niti je dobilo medijski publicitet, kao u slučaju ovogodišnjeg derbija. Iz tog ugla gledano, ako je zaista cilj ove akcije da oni koji prave fudbalski, pogledaju i u pravoslavni kalendar, te da preskoče igranje uoči Vaskrsa, svejedno je da li tog dana Crvena zvezda igra sa Javorom iz Ivanjice ili sa Partizanom, odnosno, kako su sami napisali u svom saopštenju - „nema razloga da ovom protivniku dajemo poseban značaj“.

„Znamo koliko je ta utakmica važna sama po sebi, a ove godine posebno zbog mogućnosti da osvojimo

titulu. Međutim, naša sad već dugogodišnja borba za poštovanje osnovnih vrednosti našeg naroda, i nas samih, sada ima veću težinu od derbija i titule" - stoji u pomenutom saopštenju, koje je uredno preneto od sportskih propagandista, uglavnom bez ozbiljnih komentara i analiza. Kao da je prevladala svest da se, bez preke potrebe, ne treba upuštati u otvorenu konfrontaciju sa svešću koja je osmislila i realizovala čitav poduhvat, jer je očigledno da ovaj bojkot nije imao nikakve veze sa fudbalom, pa ni sa suštinom navijanja kao neizostavnog aspekta iole značajnije sportske priče. Kao što obično biva u poslednje vreme, komentari su se preselile na razne sajtove, od onih informativnih do čisto „navijačkih“, gde su se, kad se preskoče uobičajena navijačka prepućavanja, mogle razaznati prave dimenzije ovog „slučaja“, koji uopšte nije slučajan. U tom smislu indikativan je jedan komentar sa sajta B92, u kome stoji: „Očigledno je da su klerofašističke organizacije ušle na 'Sever'. Ispod 'Severa', prema ulazu u zgradu Sportskog društva, izlepljeni su plakati - pozivi organizacije '1389' za učestvovanje na nekom predavanju (tribini) o srpstvu, o 'Srbiji u svojim prirodnim granicama'. Ponovo se kao pred devedesete na 'Severu' širi pogubna ideja o 'Velikoj Srbiji' i regrutuju se vojnici klerofašističkih organizacija. Molim mlade navijače da ne nasedaju na takva ispiranja mozga”.

Kad se tako posmatraju aktuelni događaji, postaje razumljiv i onaj deo saopštenja „Delija“, koji pokazuje da „mali vernici Velike Subote“ imaju i neke daleko ozbiljnije aspiracije: „Bojkot utakmica na Veliku subotu dolazi od želje da se u Srbiji obnovi poštovanje osnovnih vrednosti koje su vekovima poštovane. Sedmica uoči Vaskrsa ima posebnu težinu i u ranijim vremenima je celo društvo na poseban način iskazivalo poštovanje prema ovim danima. Era komunističkog mraka i zatiranja vere i svega nacionalnog odbacila je sve tradicionalne vrednosti u našoj zemlji, ali mi ne želimo da

to večno traje i mislimo da je vreme da se to menja! Zato polazimo od svog 'dvorišta', a to su fudbalski stadioni i jasno dajemo do znanja svima da želimo poštovanje naše vere. U ovoj nameri moramo istrajati jer ako mi uspemo, možda će i celokupno društvo prepoznati potrebu da se vrati vekovnoj tradiciji”.

Iz Fudbalskog kluba Crvena zvezda javnosti je dostavljeno saopštenje Svetog arhijerejskog sinoda Srpske pravoslavne crkve u kome se apeluje na uprave Partizana i Crvene zvezde da se prvenstvena utakmica ova dva kluba pomeri sa 23. aprila na neki drugi dan, odnosno posle proslave Uskrsa. „Sveti arhijerejski sinod je na svojoj sednici (14. aprila), doneo ovu odluku: Umoliti uprave fudbalskih klubova 'Partizana' i 'Crvene zvezde' da utakmicu 140. prvenstvenog fudbalskog derbija, zakazanu za 23. april ove godine - s obzirom na to da u taj dan ove godine pada Velika subota, kada se vrši spomen na pogreb i odlazak u Ad Gospoda i Boga našega Isusa Hrista, i Pravoslavna crkva sa svojom vernom decom provodi molitveno i u miru, odlože do posle proslave Vaskrsenja Hristovog“, piše u ovom saopštenju SPC, koje je potpisao predsednik Svetog arhijerejskog sinoda episkop zahumsko-hercegovački Grigorije.

Nije slučajno što je ovo saopštenje potpisao baš ovaj „episkop u naletu“, koji je prošle godine snimljen kako igra fudbal i što se u dobrom delu javnosti doživljava kao predvodnik reformatorskog i savremenijeg krila u Srpskoj pravoslavnoj crkvi, koga mnogi vide kao budućeg patrijarha, kao što nije slučajno da se isti ton može osetiti u oba citirana saopštenja. Srpska pravoslavna crkva se sve više pita u svakodnevnom političkom, kulturnom i društvenom životu, ponekad se i krajnje neozbiljno uvlači ili sama upliće u događaje koje do skoro nije ni primećivala (kao u slučaju „štrajka gladu“ velikomučenika Tome Nikolića, koji se pretvorio u običan uskršnji post, uz logistiku dela crkvenog vrha), pa je u tom smislu bilo sasvim logično da se

pruži podrška onima koji su neizostavni deo svakog plana da se u Srbiji ima vaninstitucionalna i paradžavna moć.

Time je zaustavljen realan pad uticaja ove navijačke strukture, započet njihovim isključivanjem iz klupskih organa i faktičkim preuzimanjem uprave od strane ruskog „Gasproma“, te stvaranjem uslova za realnu privatizaciju kluba, donošenjem novog Zakona o sportu. Država je ozbiljno pomogla Crvenoj zvezdi da zaustavi eroziju i ukupnog imidža kluba, i poslovanja, i sportskih rezultata, a u svakom od tih segmeneta navijači igraju važnu, ali potpuno drukčiju ulogu: daju kolorit i privalačnost velikog kluba, doprinose povećanom posetom, a time i komercijalnim prihodima, boljoj finansijskoj situaciji i - ne na poslednjem mestu - i dalje deluju kao grupa za pritisak na protivnike, sudije, javnost, ali i sopstvene ljubimce.

Toga su najverovatnije svesni i organizatori akcije „Sever mora da bude prazan“, pa žele da se prebace na viši nivo „igrice“, u kojoj će prethodno „uništiti“ sve što podseća na takvu njihovu ulogu i značaj, kad su bili samo „navijači“. 7. aprila 2001. igrao se derbi na stadionu u Humskoj, takođe na Veliku subotu i bilo je 25.000 gledalaca (2:1 za Partizan, prvak bila Zvezda), pre toga je, takođe na Veliku Subotu, igrano i 30. aprila 1994. godine na punoj Marakani (3:2 za crveno - bele, šampionat pripao Partizanu). Možda će ova dva primera pokazati da pobjeda u poslednjem derbiju u sezoni ne mora da znači i osvajanje šampionske titule, u šta se i dalje uzdaju oni „zvezdaši“ koji još vole fudbal kao sport, kao spektakl, kao zabavu, s obzirom da je Partizan posle velikosubotnje pobjede (1:0) već počeo sa neumerenim i gotovo neumesnim slavljem.

Druga je sasvim priča što se na osnovu rasporeda utakmica do kraja šampionata već dosta precizno može izračunati koliko su velika tri boda prednosti koje su „partizanovci“ (sa „igračem više“) stekli na 140. derbiju. Ako ni zbog čega drugog, bar tu su u pravu sročitelji delijskog saopštenja, kad su napisali: „Po novimana i u javnosti se može čuti priča 'a kako u Italiji igraju fudbal ili nekoj drugoj zemlji!?. Nemojte nasedati na te priče zato što Srbija nije ni Italija ni Rusija niti bilo koja druga zemlja. Ovo je Srbija! Zemlja (...) u kojoj su sve prave vrednosti odavno iščezle“.

EFENDI(JA)

PIŠE: OLGA ZIROJEVIĆ

Vizantijsku počasnu titulu *affendis/afendis*, vokativ *afendi* - gospodin, preuzeće, već u XIII veku, Turci Seldžuci koristeći je za obraćanje uglednim Grcima i Turcima. Kasnije će je prihvatiti i znatno više koristiti Turci Osmanlije. U fermanu (sultanska pismena zapovest) na grčkom jeziku, koji je dao stanovnicima Galate, Mehmed Osvajač koristi za sebe ovu titulu. Vremenom će se njome počasnno oslovljavati obrazovani ljudi, pa je tako šejhulislam bio „efendi daimiz“ (tako su ih nazivali sultani); današnjim jezikom rečeno, generalni sekretar beglerbegovog, odnosno sandžak-begovog divana (saveta) bio je „reis efendi“; pisar, sekretar janjičarskog odžaka (korpusa) „yeničeri efendis“, a istanbulski kadija „istanbul efendis“. U Vukovom *Rječniku* „efendi - kadija (Sudi pravo efendi-kadija, Sudi pravo, tako bio zdravo)“. Inače, ova titula se (poput ostalih) u turskom jeziku stavljala posle ličnog imena (Muhamed-efendi).

Od sredine XIX veka prinčevi počinju zvanično da se titulišu efendi, pa i sam prorok Muhamed je „Peygamber efendimiz“, a sultanije su „kadin-efendi“. Nastaju složenice „hanimefendi“ i „beyefendi“ za uglednije ličnosti (što se i danas koristi). Ali i hrišćanski uglednici nazivaju se efendi. A u vojsci ovu titulu nose svi činovi do majora. Zvanično, od tanzimata, tako se oslovljavaju samo obrazovani ljudi uključujući i studente. Shodno francuskom izveštaju o Bosni, s početka XIX veka, valjinu svitu sačinjavali su, između ostalih, divan-efendija (sekretar), imam-efendija (dvorski sveštenik) i mujezin-efendija (dvorski kapelan). A za bosanski, odnosno osmanski Medžlis (veće) vezane su tzv. „evet efendije“ (od tur. *evet*-da), aminaši, klimoglavci. Evet-efendiju nalazimo i kod Andrića (Omer-paša Latas, str. 260), u liku Muhsin-efendije. I danas je to dosta korišćena metafora. Pretpostavlja se da evet-efendiju treba povezati i sa retkim prezimenom *Evetović*. Ni prezimena koja u sebi sadrže reč efendi (Efendić, Dervišefendić, Hasanefendić, Nuhefendić, Pašefendić, uz oblik Efendija) nisu osobito česta i izvesno je da su vezana za određene ličnosti (o kojima bi se u lokalnim sredinama moglo saznati više). U narodu, na području evropske Turske (Rumelije) žena će oslovljavati

Osnovna prepreka napretku Bosne je Dejton

PIŠE: RADE VUKOSAV

muža *efend'm* (kao u Nušićevoj pripoveci *Džarije iz Ramazanskih večeri*). I za sopstvenu decu kao i snahu otac, odnosno svekar je *efendi-baba*. U svakodnevnom govoru staromodni gospodin dobija, opet, etiketu *Istanbul-efendis*.

Godne 1934. nazivi *efendi, aga, bey, paša*, kao zvanične titule, službeno su ukinute (u Egiptu se to dogodilo 1953).

Zanimljivo je da je *efendi*, kao osmanski vojni čin, bio najviši koji su mogli dostići "obojeni" oficiri u nemačkoj kolonijalnoj vojsci u Istočnoj Africi (pretežno su to bili plaćenici iz Sudana). Slično je bilo i u britanskoj Istočnoj Africi. I ovde se ovaj, za afričke vojnike (takođe sudanske plaćenike) najviši čin koristio sve do 1961. godine. U ovaj rang unapređivao ih je sam engleski guverner i komandovali su isključivo "obojenim" trupama. U istočnoafričkim zemljama ova reč, u obliku *afande*, koristila se, takođe, i za pretpostavljene u vojsci i policiji u smislu engleske reči *sir*.

I određeni derviški redovi svoje šejhove do danas nazivaju *efendijama*.

Reč je, naravno, i dalje u upotrebi i na našim balkanskim prostorima; ovde je to, kao i ranije, titula za učene ljude; "muslimanskog sveštenika ili vjerski obrazovanog muslimana". A *efendum, eefendum benum* (gospodine moj) "česta (je) uzrečica u govoru starijih muslimana u - Bosni...". Razume se da je reč u upotrebi i u Turskoj; tamo sada služi za obraćanje posluži, kapidžijama (najprecizniji prevod - hauzmajstori), na primer. I tu se često koristi i u svakodnevnom govoru, kao poštapalica; *efendim* - moj gospodine, moja gospođo, a naročito na telefonu: "da! ja! molim! (kao odgovor na poziv)", odnosno "molim? izvinite, šta ste rekli? (učtiva molba da se ponovi rečeno)". Pa, najzad, i kao "konvencionalni način za počinjanje razgovora".

Razume se, ostaju: fraza *efendi gibi yaşamak* - živeti u blagostanju; odnosno pridev *efendice* - gospodstveno, ugledno, otmeno.

Inače, u našem jeziku bio je skovan i oblik za ženski rod - *efendinica*.

„Da li Srbija, Bosna i Hercegovina i Kosovo idu pravim putem u Evropu?“, nadnaslov je na prvoj stranici podlistka *Plave strane*, Danasa od 19-20. marta 2011. godine. Svoja mišljenja su, novinarki Snežani Čongradin, iznijeli Jelko Kacin, Škeljzen Malići i Žarko Korać. Ovdje ću se osvrnuti samo na probleme Bosne i Hercegovine (BiH).

Jelko Kacin, između ostalog, navodi da su davno prevaziđene ideje o prekrajanju granica. I da „političari koji propagiraju takve ideje nemaju niti mogu imati ikada prijatelje i podršku u Evropi“, što je donekle tačno. To je *de jure*, a *de facto* je u BiH savim druga slika. Milorad Dodik ima vidnu podršku iz Beograda. Dragan Čović ima podršku od Dodika i to upornu i jasnu kao dan. Dalje: Kacin kaže da teško pritiska građane Zapadnog Balkana stanje u ekonomiji, što je tačno. Vidimo li da je Dodiku i Čoviću glavna briga „svoj narod“, a da im je Bosna smetnja. Niko, osim političara SDP, ne spominje građane BiH. Po svakome od ove dvojice i njihovih saradnika je „njihov narod obespravljen“, „Bošnjaci ih preglašavaju“; nacionalizam im je u prvom planu, pa se osnovna pitanja uređenja države rastežu, rasipaju, opstruiraju, samo da bi svijetu „dokazali“ da BiH kao država ne može opstati. Nadaju se da vrijeme prolazi dok svijetu ne dosadi i dok taj „svijet ne digne ruke od toga“ i podijeli Bosnu. Treba znati da njih Milošević i Tuđman nisu gurnuli u rat zato da ostanu Bosni, nego da prošire teritorije svojih država na račun BiH. Onako kako su se dogovorili u Karadžićevu. O sastajanju svjedoče i Hrvoje Šarinić i Stipe Mesić. Potpisao tome nema. Vjerovatno se radilo „ispod žita“.

Žarko Korać se, bez idealiziranja, najviše približio stvararnosti i istini o svemu tome. Korać, između ostalog, kaže: „Za razliku od Hrvatske, zvanična politika Srbije jeste ignorisanje Sarajeva, privilegovan odnos s Banjalukom, pa čak i učešće na izborima u RS, pomaganje Dodiku. Iako se Tadić ritualno zaklinje u podršku integritetu BiH kao države.“

Ne možete podržavati Dodika koji o BiH govori kao o prelaznoj i neodrživoj tvorevini i nekoga ubediti da ste stvarno zainteresovani za opstanak BiH". Kad Dodik već tako o BiH govori „kao o „prelaznoj tvorevini“, trebao bi se (da imalo ima ljudskosti i obraza) Dodik izjasniti kakva je tvorevina i kako je nastala RS, stvorena nasilno, etničkim čišćenjem i genocidom. Slično je nastala i nesuđena „Herceg-Bosna“. Dodajmo da su, u međuvremenu, u Banjaluci zajedno zasjedale Vlada Srbije i Vlada Republike Srpske, što je međunarodni izazov.

Uzrok nepostojanja normalne države i sloge u BiH je nakaradni Dejtonski sporazum, koji se od nekih doživljava bogomdanim i da takav mora ostati, koga odavno već svi zaobilaze spomeniti kao prepreku, pa i Kacin i Korać, Dejton - kao uzrok - ne spominju. U Dejton se uporno zaklinju Dodik, Tadić, pa i Putin. I ne samo oni, nego i visoki predstavnici međunarodne zajednice. Agresori na BiH i Dejtonski sporazum su, udruženo, podijelili BiH na entitete ovakve kakvi su. Dali su bosanskim Srbima specijalne i paralelne odnose sa „duhovno srodnim narodom“ između Srbije i Republike Srpske. I dok je tako, nikad neće manjkati niti Dodika niti Čovića, ma kakvo ime i prezime oni imali. Ni normalne BiH, a možda i nikakve, neće biti. Zašto se Sporazum ne mijenja, nego se tvrdoglavo na njemu istrajava? I vrapci već znaju da su Dejtonom nagrađeni samo agresori na BiH. Pogledajmo samo kako izgleda geografska karta sa unutrašnjim granicama. Do Dejtona, ne dijeljene BiH. Plus Distrikt i koridori. Koridori (nešto kao geta) u XXI vijeku, a u Evropi!!! I ko živi u tom koridoru - pogledajmo. Istočno i zapadno Sarajevo, istočni i zapadni Mostar, kao u doba Staljina. Kada su Bošnjaci, vijekovima mogli sa nama, zašto mi sada ne možemo sa njima? Dokazali su da su bolji Evropljani od onih koji su ih etnički progonili i vršili genocid nad njima i da su tolerantniji od njih. Oni su bili najveće žrtve ovoga rata. Žrtve su i njihovi progonitelji i to od strane njihovih prekograničnih gospodara

rata, koji su ih gurnuli u taj rat, to jest od Miloševića i Tuđmana. Svako odlaganje korjenitih izmijenjena sadašnje slike i stanja u Bosni i Hercegovini će pogoršavati stanje u toj zemlji. U zemlji koja je bila svjetski specifikum bogatstva zajedničkog života, koja se u historiji nikad nije razgraničavala po nacionalnostima, Koja ima najstarije stabilne granice od svih drugih država na Balkanu, u kojoj su se međunacionalne granice mogle postaviti samo silom i etno-čišćenjem, što je ovoga puta i učinjeno. Polovicom XV vijeka se, u Bosni, neslogom feudalne vlastele, odvojio Stjepan Kosača, proglašivši se hercogom, pa je njegov entitet prozvan Hercegovinom. Nije to imalo nikakve veze s nacionalnošću, jer nacija u Bosni tada nije bilo, a religija je, pretežno bila bogumilska. Hercegovina je trajala do 1482. godina kada su je osvojile Osmanlije. Od tada Bosna dobiva naziv - Bosna i Hercegovina. Ovi političari, koji sada predstavljaju entitete, nikad se neće dogovoriti, jer bi to za Dodika i Čovića bila „kapitulacija“. Da političari i popovi hoće, narod bi itekako, mogao zajedno. Rat su agresori povelili ne zato što „narodi ne mogu zajedno“ nego za teritorije. Sadašnji političari u Sarajevu su se pokazali nesposobnima da efikasno postave pitanje izmjene Dejtona, koji je samo zaustavio rat na, uglavnom, dostignutim linijama nasilno etnički očišćenih teritorija i priznao ondašnji *status quo*. Priznali su i agresijom postavljene vlasti i oružane snaga agresora, koje nisu tada razoružane, što je od Boga grehota, a od ljudi sramota za arhitekta Dejtona. Pitamo se: Je li Evropska unija pustila BiH niz vodu?

Dodik kaže: „Kad se raspala Jugoslavija, što se ne bi raspala i Bosna“. Odmah da mu kažemo, da Bosna nije ono što je bila Jugoslavija. Jugoslavija je, osamdesetak godina prije razbijanja (a ne raspada), nastala udruživanjem južnoslavenskih naroda u jednu državu. Političari nisu bili dorasli tome da Jugoslaviju sačuvaju, a zna se zašto je i od koga je razbijena. Bosna je autohtona devet stoljeća. Kroz burnu historiju, utjecajem vanjskih faktora, su Bosanci i Hercegovci poprimili tri religije. Nakon toga su pravoslavci postali Srbima, katolici Hrvatima, a muslimani su ostali Bošnjacima. Kako je do toga došlo je druga i složena tema. Ekstremni nacionalizmi nisu budućnost čovječanstva.

Osvrt na članak: „Beograd nije kočničar regiona“

Objavljen 15. aprila 2011. u Politici

PIŠE: SEAD HADŽOVIĆ

Kao pripadnik najužeg rukovodstva Multietničkog udruženja Bosanaca i Hercegovaca u Beogradu, svakodnevno, iz više izvora, pratim situaciju u BiH, posebno odnose Srbije prema toj državi. Kada je u reč o BiH, moja saznanja korespondiraju sa ocjenom Sonje Biserko da stavovi Srbije predstavljaju jednu od najvećih prepreka za napredak BiH, te da je "BiH suočena sa unutrašnjom krizom, uglavnom zbog politike Beograda".

Unutrašnja kriza u BiH, najviše je uzrokovana politikom predsjednika RS, Milorada Dodika, koji insistira na jačanju samostalnosti tog entiteta na račun slabljenja države BiH, uključujući i mogućnost odvajanja od države BiH. Tu ocjenu ističu i mjerodavni međunarodni faktori.

Tako je u vrijeme predizborne kampanje i poslije izbora za predsjednika RS, Dodik nastavio sa poznatom retorikom iz ranijeg perioda („BiH nema budućnost“; „BiH ne može opstati“; „BiH je upitna država, a RS stalna kategorija“; „Čim mognemo otići iz BiH, mi odlazimo“).

Milorad Dodik je istovremeno pokrenuo niz separatističkih akcija:

Skupština RS je donijela zakon o državnoj imovini, čiju primjenu je zabranio Visoki predstavnik MZ, budući da je to pitanje u nadležnosti države.

- neovisno od rješenja na nivou države, planira se popis stanovništva u RS, na osnovu entitetskog zakona;
- najavljuje se markiranje međuentitetske granice „postavljanjem graničnih kamenova i kočeva“, iako je to u nadležnosti međunarodnih vojnih faktora u BiH koji to smatraju nepotrebnim (dakle, nove političke medje u momentu otvaranja šengenskih granica);
- traži da se ukine institucija „Elektroprenos BiH“ i razdvoji na tri dijela.

- najavljuje preseljenje srpskih državnih funkcionera u dio Sarajeva koje pripada RS;
- traži da se ukine Savez novinara BiH;
- nedavno je skupština RS donijela odluku o raspisivanju referenduma sa pitanjem: „Da li podržavate nametnute odluke Visokog predstavnika, posebno one o Zakonu o Sudu i Tužilaštvu BiH“; Ova odluka izazvala je najveću osudu domaćih i međunarodnih faktora, jer bi takav referendum i njegov ishod izazvao pravni kaos i razorno djelovao na cjelokupan sistem funkcionisanja države.

Svakako da krizi u BiH doprinose i određeni politički faktori iz FBiH, ali to pitanje ne razmatram, budući da je ovom prilikom, politika Srbije predmet rasprave.

Kada je reč o Srbiji ključna stvar je u tome što se od vladajućih krugova posebno od Predsjednika Tadića i MIP Jeremića, u svim prilikama (zvaničnim i javnim), daje bezrezervna podrška navedenoj politici RS i njenom predsjedniku Dodiku, iako se istovremeno ističe da je Srbija za poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH. Očigledno, prvo je u suprotnosti sa drugim.

Nedavni sastanak Vlade Srbije sa Vladom RS , u Banjaluci, eklatantan je primjer izražavanja podrške RS i prenebregavanja vlasti u Sarajevu kao logičnog partnera u međudržavnim odnosima.

Među političarima u Srbiji prisutno je stanovište da je Tadićeva dvolična politika prema BiH i podrška Dodiku zbog javnog mnjenja u Srbiji kod koga se krije očekivanje da će RS , biti očuvana za Srbiju, kao nadoknada za gubitak Kosova. To se u određenoj mjeri može razumjeti, ali nikako prihvatiti, jer BiH plaća ceh takvoj politici.

Uz puno uvažavanje interesa Srbije za što bolji položaj Srba u BiH, smatram da bi Srbija, ako već ističe da je garant provedbe Dejtonskog sporazuma, a ima veoma razvijene svestrane prijateljske odnose sa RS, trebala da izvrši pozitivan uticaj za

prevazilaženje krize i da RS svojim stavovima pokaže da BiH prihvata kao svoju državu. To bi trebao biti interes i Srbije i BiH kao susjeda, a bio bi i doprinos boljoj regionalnoj saradnji, što predstavlja jedan od vrlo važnih uslova za njihov prijem u EU. Trenutno, ne može se od EU tražiti kandidatski status, a istovremeno podržavati one koji podrivaju tu saradnju.

HELSINŠKE SVESKE

28. Sandžak: Identitet u procepu starog i novog

29. Sandžak i evropska perspektiva

30. Zatvori u Srbiji 2010

da li imate ostala izdanja helsinškog odbora?

SVEDOČANSTVA

19. Živorad Kovačević, *Srbija i svet: Između arogancije i poniznosti*
20. Milošević vs. Jugoslavija
21. Izbeglice - Žrtve etničkog inženjeringa
22. Srebrenica - od poricanja do priznanja
23. Aleksandar Bošković, *Etnologija svakodnevnog života*
24. Dubrovnik: "Rat za mir"
25. Zoran Đinđić: *Etika odgovornosti*
26. *Kovanje antijugoslovenske zavere I i II*
27. *Bosna i Hercegovina - jezgro velikosrpskog projekta*
29. Fahri Musliu, *Montirani procesi protiv kosovskih Albanaca*
30. Srđa Popović, *Nedovršeni proces*
31. *Vukovarska tragedija 1991 I i II*
32. *Snaga lične odgovornosti*
33. *Rat u brojkama*
34. *Raskrinkavanje projekta Velika Srbija*
35. Fahri Musliu, *Masakr u Suvoj Reci*
36. Jens-Martin Eriksen i Frederik Stjernfelt, *Scenografija rata*
37. Olivera Milosavljević, *Činjenice i tumačenja*

OGLEDI

9. Momčilo Isić, *Seljanka u Srbiji u prvoj polovini XX veka*
10. Tomislav Ognjanović, *Čaršija, Utrina ili Srbija*
11. Ljiljana Vuletić (priredila), *Ksenija Atanasijević: Etika feminizma*
12. Olga Popović-Obradović, *Kakva ili kolika država*
13. Ivan Đurić, *Vlast, opozicija, alternativa*
14. Olivera Milosavljević, *Savremenici fašizma 1*
15. Olivera Milosavljević, *Savremenici fašizma 2*